

Üniversite Öğrencilerinin Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutumları: Spor Bilimleri Fakültesi Örneği*

Attitudes of University Students towards Scientific Research: Example of Faculty of Sport Sciences*

Ali Gürel GÖKSEL**
Lale YILDIZ***

Öz

Bilginin hızla yaygınlaşmasıyla toplumlar, bilimsel çalışmalarla ve bilim insanlarına yönelik tutumların, olumlu ve geliştirilebilir düzeyde olmasını önemsemektedirler. Çalışmada, Spor Bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örneklem yöntemi kullanılmış ve çalışma betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. MSKÜ Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 118'i kadın ($\bar{x}=22,63$), 223'ü erkek ($\bar{x}=22,79$) toplam 341 öğrenci ($\bar{x}=22,25$) çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak, Korkmaz, Şahin ve Yeşil tarafından geliştirilen (2011) "Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum" ölçeği (BAYTÖ) ve araştırmacı tarafından oluşturulan, "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde; katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için frekans ve yüzde analizi, kullanılan ölçekten elde edilen veriler ile değişkenler (gruplar) arasındaki farkı bulmak amacı ile t-testi ve tekyönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, cinsiyet değişkeni incelendiğinde; "araştırmalara yönelik olumsuz tutum" alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, yaş ve öğrenim türü değişkenlerinde herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların öğrenim gördüğü bölüme göre ise, Rekreasyon bölümü öğrencilerinin, Antrenörlük Eğitimi bölümü öğrencilerine göre anlamlı düzeyde araştırmacılara yardımcı olmaya daha isteksiz olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra "araştırmalara yönelik olumlu tutum" alt boyutunda yine Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin diğer tüm öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak; öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının ilgili bazı boyutlarında cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Özellikle Rekreasyon Bölümü öğrencileri için bilimsel araştırmaya yönelik olumlu tutum kazandıracak çalışmaların arttırılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, bilim araştırmaya yönelik tutum, spor bilimleri öğrencileri.

* Bu çalışmanın bir kısmı 25-28 Nisan 2019 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 2. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresinde sunulmuştur.

** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, aligoksel@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3873-1322

*** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, laleyildiz@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1283-4788

Abstract

This study, it is aimed to examine the attitudes of students in the department of Sports Sciences towards scientific research according to different variables. In determining the participants, a convenience sampling method, one of the non-random sampling methods were used and the study was conducted with a descriptive scanning model. 341 students (118 female 223 male) educated in the Faculty of Sport Sciences at MSKU the sample of the study. As a data collection tool, the scale of "Attitude towards Scientific Research," developed by Korkmaz, Şahin, and Yeşil (2011) and "Personal Information Form" was utilized. In the analysis of the obtained data, frequency and percentage analysis were applied to determine the socio-demographic features of participants, t-test and unilateral variance analysis (ANOVA) was applied to find out the difference between the variables and the data obtained from the scale used. In light of the findings obtained from the research, when the gender variable is examined, a statistically significant difference was found in the sub-dimension of "negative attitude towards researches", there was no difference in age and education type variables. According to the department where the participants study, it has been determined that the students of the department of Recreation are significantly more reluctant to help researchers than the students of the Department of Coaching Education. Also, in the sub-dimension of "positive attitude towards researches", it has been determined that the students of the department of Recreation had significantly lower average scores compared to all other students. In conclusion, especially for Department of Recreation students, it may be suggested to increase the studies that will provide a positive attitude towards scientific research.

Keywords: Attitude, attitude towards science research, sports sciences students.

GİRİŞ

Dünya, ilk çağdan içinde bulunduğumuz yakın çağa kadar ve hatta 1990'lardan beri kullanılan bilgi çağı terimi dahil olmak üzere geçen zamanda sürekli gelişmiş ve yenilenmiştir. Bu gelişim ve yenilenmenin temel nedeni zamanın başlangıcından beri insanoğlunun bitmez tükenmez merakı ve ilgisidir. Çünkü doğayı ve evreni bilme arzusu, içerdiği olayları anlama isteği insanoğlunun temel davranışlarından birisidir (Dombaycı ve Ercan, 2017).

Bilim kavramı da dünya ve insan ile birlikte gelişmekte ve yenilenmektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin günümüzde en üst seviyede olmasının en önemli faktörü bilgi ve bilimdir (Uyanık, 2018). Özellikle 20. ve 21. yüzyılda bilgi ve bilim anlayışı teknolojinin gelişimi ile sürekli değişmekte ve küreselleşmektedir (Çakmak, Taşkiran ve Bulut, 2015). Bu takip edilmesi zor olan değişim sürecinin sonucunda sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş yaşanmaktadır (Şeref, Yılmaz ve Varışoğlu, 2012).

Ünlü düşünür Herakleitos'un dediği gibi "değişmeyen tek şey değişimin kendisidir". Bilgi toplumuna geçiş yapan ülkelerde hızlı bir değişim ve gelişim sürecinin yaşanmakta olduğu düşünülmektedir. Bu değişime adapte olamayan ülkeler ekonomik, sosyal ve toplumsal olarak problemler yaşarken gelişime ayak uyduran ülkeler bu alanlarda kendilerini güncelleyerek güçlenmişlerdir (Al-Hilali ve diğ., 2016). Dünyada gelişmiş olarak görülen çağdaş ülkelerin aynı zamanda bilimsel gelişmişlik düzeylerinin de ileri olduğu bilinmektedir (Polat, 2014).

Bilimsel araştırmalar, bilimin somut ve yenilenebilir ürünleri olarak düşünülebilir. Günümüzde yaşadığımız dünyada ortaya çıkan problemlere karşı çözüm sağlamak için dinamik bireyler ve

profesyonellere ihtiyaç vardır (Demetrion, 2004). Bu dinamikliği sağlamanın en temel yolu bilime ve bilimsel araştırmalara verilen önemin artmasıdır (Bassafar ve Almasri, 2017). Eğitim kurumlarının amacı bilgi çağında yaşanan değişim ve gelişimlere adapte olan, bilgi ve iletişim teknolojileri ile bilgiye ulaşan, ulaştığı bilgileri kullanan, uygulayan ve değerlendirebilen bireyler yetiştirmektir (Aşiroğlu, 2016). Bu noktada en önemli görev yüksek eğitim kurumu olan üniversitelere düşmektedir.

Üniversite öğrencilerinin kariyer fırsatlarından biri olan akademisyenlik mesleğinin temelini oluşturan bilimsel araştırmaya yönelik tutum oldukça önemlidir (Heerwegh ve diğ., 2016). Bilimin gelişebilmesi ve sürekliliğini sağlayabilmesi için bilimsel araştırma işgücünün yüksek olması gerekmektedir; bu nedenle üniversiteler geleceğin bilim insanı rezervi olan öğrencilere bilimsel araştırmanın önemini iyi anlamaları yönünde kendilerini geliştirme imkanlarını sağlamalıdırlar (Ping, 2015). Bu amaçla üniversitelerde “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, “Araştırma Projesi”, “Bilimsel Araştırma Projesi”, “Alan Eğitiminde Araştırma Projesi” vb. dersler okutulmaktadır. Bilimsel araştırmalara olumlu tutum gösteren öğrenciler diğer öğrencilere göre zihinsel ve bilişsel olarak birçok yeti kazanmaktadır (Haseeb, ve diğ., 2016). Öğrencilerin bilimsel araştırmalara katılması özellikle iletişim becerileri, zaman yönetimi, analitik düşünme yetileri gibi yetilerini geliştirmektedir (Kasulkar ve diğ., 2013). Ayrıca bilimsel araştırma projelerine katılan öğrenciler sadece analitik ve kendi kendine öğrenme becerisini kazanmanın yanında sözlü ve yazılı iletişim becerilerini geliştireceklerdir (Devi ve diğ., 2010). Geliştirilecek bu özelliklerle birlikte öğrenciler hem toplumun problemlerine çözüm getirecek hem de yaşam boyu öğrenme ilkesi sayesinde kendilerini yenileyebileceklerdir (oğaltay, 2016).

Spor bilimleri de diğer modern bilimler gibi günden güne büyümekte ve gelişmektedir. Spor bilimleri eğitimi veren kurumlar sadece nitelikli beden eğitimi ve spor öğretmenleri yetiştirmenin dışında toplumsal sorunlara da çözüm getirebilecek öğretmenler yetiştirmeyi ilke haline getirmelidir. Çünkü spor bilimciler sadece iyi sporcular yetiştirmenin dışında toplumun gelişiminde de etkili olabilecek rol modellerdir (Guo ve Li, 2017).

Spor bilimleri alanının içinde sağlık eğitimi, sağlıklı yaşam, spor fizyolojisi ve anatomisi, spor psikolojisi gibi uzmanlık alanları bulunmaktadır (Saracaloğlu, 2005). Bu uzmanlık alanları diğer alanlarda olduğu gibi hızla gelişmekte ve toplumsal fayda sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor alanı ile ilgili öğretmen, antrenör, rekreasyon uzmanı ve spor yöneticisi yetiştiren kurumlar bu uzmanlık alanlarını hem kendilerine hem de öğrencilerine iyice empoze etmeli ve toplumun bu konularda bilinenmesi için bilimsel ve sosyal çalışmalarını arttırmalıdırlar.

Alanyazın incelendiğinde, öğretmen adaylarının akademik çalışmalara yönelik tutumlarının incelendiği yurtiçi ve yurtdışı çalışmalara rastlanmıştır (Bahtiyar ve Can, 2016; Polat, 2014; Yenice ve diğ., 2019). Kürşad (2015), öğretmen adayları üzerine bilimsel araştırmaya yönelik tutum ve epistemolojik inanç kavramlarını incelediği çalışmada, “Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik” boyutunda bölümler açısından anlamlı farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Kes & şahin (2019), hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kayđı ve tutumlarını inceledikleri araştırmalarında, katılımcıların bilimsel araştırmalara yönelik hem olumlu hem de olumsuz tutumları arasında sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar tespit etmişler ve cinsiyet ile

“Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik” boyutu ve araştırmacılara yönelik olumlu tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Spor bilimleri alanında ise bireylerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelendiği yeterli sayıda çalışmanın yapılmadığı, yapılan çalışmaların da bilimsel araştırmalara karşı tutumları ve araştırma başarıları ile sınırlı kaldığı görülmüştür (Guo ve Li, 2017; Saracaloğlu, 2005). Bu sebeple alan yazındaki eksikliğin kapatılmasına katkı sağlamak ve mevcut durumu ortaya çıkarmak amacıyla çalışmada Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmalara yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırmanın spor yöneticilerine, spor bilimcilere, öğretmen yetiştiren ve görevlendiren kurumlara, bilimsel çalışma yapacak akademisyen ve öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Günümüz dünyasında tüm toplumlar açısından bilim ve bilime verilen değer, ülkelerin refah ve gelişmişliğini sağlamada temel felsefe olarak benimsenmektedir. Özellikle içinde bulunduğumuz çağın gerektirdiği sorunlara daha güvenilir çözümler üretmek amacıyla birçok alanda bilimsel araştırmalar yapılmaktadır. Temelde, bilinmeyi bilinir kılma, öğrenme, karanlığa ışık tutma, kısaca bir aydınlanma süreci olan bilimsel araştırma, planlı ve programlı bir şekilde yapılan akademik çalışmalardır (Küçüköğlü ve diğ., 2013). Bu akademik çalışmalarda öncü olabilmek ve diğer toplumların gerisinde kalmamak için ise bireylerin bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının olumlu ve geliştirilebilir düzeyde olması büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, toplumda bilimsel araştırma kültürünün nasıl oluşturulacağı sorusuna cevap aranmasının önemi gün geçtikçe artmaktadır.

Gelişmiş birçok ülke, eğitim sistemleri ve kurumlarını ilerletmek amacıyla, bağımsız olarak araştırma yapan ve diğer araştırmaları eleştirebilen bireyler yetiştirmektedir (Polat, 2014). Ülkemizde üniversitelerin birçok bölümlerinde bu amaca yönelik “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” ve “Araştırma Projesi” dersleri yürütülmektedir. Ancak yine de bilimsel araştırmaları takip eden ve bilimi öğrenme-öğretme süreçlerine entegre eden bireylerin sayısı azınlıktadır (Yapıcı, 2017). Üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültelerinde öğrenim gören bireylerde de bilimsel araştırma kültürünün oluşturulması, onların bilimsel araştırmaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin ve mesleklerinde daha etkin bireyler olmalarının sağlanması açısından yukarıda belirtilen dersler dışında müfredatlara bilim felsefesi, temel istatistik, istatistiksel yazılımlarla ilgili dersler zorunlu olarak konulmalıdır. Böylece öğrenciler karşlarına çıkan bilimsel bir çalışmayı daha bilinçli ve eleştirel bir tarzda değerlendirmeleri, spor bilimleri alanında yapılan bilimsel çalışmaların daha doğru ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmasına katkı sağlayacaktır. Bu süreçte öğrencilerin araştırmacı kimliği ile birlikte bilimsel araştırma yöntem, teknik ve süreçlerine dair bilgi ve becerileri de kazanması beklenilmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında çalışmanın amacını, Spor Bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki problemlere cevap aranacaktır:

1. *Öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ne düzeydedir?*

2. Öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları bölüm ve öğrenim türü değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu çalışma betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, müdahale edilmeksizin kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2016).

Evren ve Örneklem: Araştırmanın evrenini 2018-2019 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde eğitim ve öğretimlerine devam eden 1492 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu ise araştırmaya kendi isteği ile katılan 118 kadın, 231 erkek toplam 349 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Funda Demirel, 2018).

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	118	34.6
	Erkek	223	65.4
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	77	22.6
	Antrenörlük Eğitimi	75	22.0
	Spor Yöneticiliği	104	30.5
	Rekreasyon	85	24.9
Yaş	20 Yaş ve Altı	123	36.1
	21-22 Yaş	130	38.1
	23 Yaş ve Üzeri	88	25.8
Öğrenim Türü	Normal Öğretim	211	61.9
	İkinci Öğretim	130	38.1
Toplam		341	100

Tablo-1'de SBF öğrencilerinin demografik bilgileri hakkında bilgi vermektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin %34,6'sı (n=118) kadın; %65,4'ü (n=223) ise erkektir. Katılımcıların eğitim aldıkları bölümlere bakıldığında %22,6'sı (n=77) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, %22,0'si (n=75) Antrenörlük Eğitimi, %30,5'i (n=104) Spor Yöneticiliği ve %24,9'u (n=85) Rekreasyon Bölümü öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak dahil olan üniversite öğrencilerinin yaşlarına bakıldığında %36,1'in (n=123) 20 yaş ve altında, %38,1'inin (n=130) 21-22 yaşında, %25,8'inin (n=88) 23 yaş ve üzeri yaşta olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin öğrenim türleri

incelendiğinde %61,9'unun (n=211) normal öğretimde okuduğu, %38.1'inin de (n=130) ikinci öğretimde okuduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları: Mevcut araştırmada veriler Korkmaz, Şahin ve Yeşil (2011) tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenilirliği yapılmış “Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği” ile elde edilmiştir. Ayrıca araştırmacıların oluşturduğu, katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri bölüm ve öğrenim türünü belirlemek üzere hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği toplam 30 madde ve 4 alt boyuttan (araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik, araştırmalara yönelik olumsuz tutum, araştırmalara yönelik olumlu tutum ve araştırmacılara yönelik olumlu tutum) oluşmaktadır. Öğrencilerin, verdikleri cevaplardan elde edilen puanların yükselmesi birinci ve ikinci faktörler için olumsuz tutumun arttığını, üçüncü ve dördüncü faktörlerde ise olumlu tutumun arttığını göstermektedir. Araştırmada katılımcıların bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yer alan ifadeler “Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Tamamen Katılıyorum (5)” şeklinde 5’li Likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan “Bilimsel Araştırmalara Yönelik Tutum Ölçeği”nin güvenilirlik analiz sonucu .806 olarak bulunurken, faktörlere ait değerler Fak-1 için .818, Fak-2 için .845, Fak-3 için .860, Fak-4 için .871 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi: Araştırma kapsamında toplanan veriler öncelikle hatalı ya da eksik belirlenen formların çıkarılmasıyla analize hazır duruma getirilmiştir. Daha sonra verilerin normal dağılım gösterme durumları incelenmiştir. Hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının - 1.5 ve +1.5 aralığında olmasından dolayı verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Alpar, 2006). Elde edilen verilerin analizinde; katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için frekans ve yüzde analizi, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarını öğrenmek amacıyla t-testi ve tekyönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplardan kaynakladığını belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde ve yorumlarda, $p < .05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Faktörlere Göre Ölçek Puan Dağılımı

	N	Min.	Max.	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık
BAYTÖ	341	52.00	144.00	2.896	0.435	.349	1.061
Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	341	8.00	39.00	2.554	0.811	.227	-.240
Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	341	9.00	43.00	2.206	0.706	.698	.564
Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum	341	7.00	35.00	3.368	0.850	-.280	-.162
Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum	341	6.00	30.00	3.8348	0.803	-.626	.106

Araştırma kapsamında MSKÜ Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin “Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeğinden” (BAYTÖ) aldıkları puanların aritmetik ortalaması 2.896’dır. Çarpıklık (.349) ve basıklık (1.061) katsayıları incelendiğinde katılımcılardan toplanan verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Standart sapma değeri ise .435’dir (Tablo-2). Bu bağlamda elde edilen verilere, parametrik testler uygulanmıştır.

Tablo 3. SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	σ	t	p
Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	Kadın	118	2.536	.840	-.314	.699
	Erkek	223	2.565	.797		
Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	Kadın	118	2.096	.620	-2.206	.037*
	Erkek	223	2.264	.742		
Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum	Kadın	118	3.435	.815	1.068	.234
	Erkek	223	3.332	.868		
Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum	Kadın	118	3.915	.810	1.347	.454
	Erkek	223	3.792	.798		

p<.05*

Tablo-3’de SBF öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre BAYTÖ’den aldıkları puanlar incelendiğinde, kadın ve erkek öğrenciler arasında “araştırmalara yönelik olumsuz tutum” (p=.037<.05) alt boyutunda erkek öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik (p=.699>.05), araştırmalara yönelik olumlu tutum (p=.234>.05) ve araştırmacılara yönelik olumlu tutum (p=.454>.05) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Tablo 4. SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	n	\bar{x}	σ	F	p
Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	20 Yaş ve Altı	123	2.495	.743	.637	.530
	21-22 Yaş	130	2.565	.819		
	23 Yaş ve Üzeri	88	2.622	.888		
Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	20 Yaş ve Altı	123	2.114	.631	2.394	.093
	21-22 Yaş	130	2.209	.744		
	23 Yaş ve Üzeri	88	2.329	.735		
Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum	20 Yaş ve Altı	123	3.341	.818	.105	.900
	21-22 Yaş	130	3.390	.857		
	23 Yaş ve Üzeri	88	3.373	.891		
Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum	20 Yaş ve Altı	123	3.837	.765	.689	.503
	21-22 Yaş	130	3.885	.794		
	23 Yaş ve Üzeri	88	3.755	.868		

p>.05

Tablo-4'deki yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde, 23 yaş ve üzeri öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının olumsuz anlamda değiştiği görülmektedir. Ancak bu değişimin tüm alt boyutlarda da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının bölüm değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	n	\bar{x}	σ	F	p	Post-Hoc
Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	1)BES Öğretmenliği	77	2.555	.873	3.332	.020*	4 > 2
	2)Antrenörlük Eğitimi	75	2.396	.813			
	3)Spor Yöneticiliği	104	2.489	.802			
	4)Rekreasyon	85	2.775	.723			
Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	1)BES Öğretmenliği	77	2.284	.820	1.907	.128	-
	2)Antrenörlük Eğitimi	75	2.071	.730			
	3)Spor Yöneticiliği	104	2.165	.705			
	4)Rekreasyon	85	2.304	.544			
Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum	1)BES Öğretmenliği	77	3.673	.728	8.541	.000*	1 > 4
	2)Antrenörlük Eğitimi	75	3.460	.814			2 > 4
	3)Spor Yöneticiliği	104	3.348	.902			3 > 4
	4)Rekreasyon	85	3.033	.810			1 > 3
Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum	1)BES Öğretmenliği	77	3.889	.712	.824	.481	-
	2)Antrenörlük Eğitimi	75	3.855	.846			
	3)Spor Yöneticiliği	104	3.875	.838			
	4)Rekreasyon	85	3.717	.800			

p<.05*

Tablo-5'de SBF öğrencilerinin bölüm değişkenleri hakkında bilgi verilmektedir. Bölüm değişkenine ilişkin katılımcıların BAYTÖ'den aldıkları puanlara bakıldığında, araştırmalara yönelik olumsuz tutum ($p=.128>.05$) ve araştırmacılara yönelik olumlu tutum ($p=.481>.05$) alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik ($p=.020<.05$) alt boyutunda ise Rekreasyon ve Antrenörlük Eğitimi bölümleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmalara yönelik olumlu tutum ($p=.000<.05$) alt boyutunda tüm bölümlerin öğrencileri ile Rekreasyon bölümü öğrencileri arasından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 6. SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının öğrenim türü değişkenine göre t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Öğrenim Türü	n	x	σ	t	p
Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	Normal Öğretim	211	2.537	.790	-.495	.286
	İkinci Öğretim	130	2.582	.846		
Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	Normal Öğretim	211	2.161	.675	-1.488	.069
	İkinci Öğretim	130	2.278	.751		

Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum	Normal Öğretim	211	3.421	.850	1.465	.871
	İkinci Öğretim	130	3.282	.846		
Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum	Normal Öğretim	211	3.873	.797	1.137	.751
	İkinci Öğretim	130	3.771	.811		

p>.05

Tablo-6'ya bakıldığında SBF öğrencilerinin öğrenim türlerine göre bilimsel araştırmalara yönelik tutumları hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Buna göre normal öğretimde okuyan öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve araştırmacılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülürken bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yirmi birinci yüzyılın en güçlü ülkelerinin, bilimsel araştırmalar ışığında bilim ve teknoloji üreten ülkeler olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada, SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarını inceleyerek, ülkemizdeki Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerine öncülük etmek ve gelecek çalışmalara köprü kurmak amaçlanmıştır. Elde edilen veriler; katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bölüm ve bölüm türü değişkenleri hususunda bulgulara dönüştürülmüştür.

Araştırma bulgularında, SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmalara yönelik olumlu tutum puan ortalamalarının Fak-3 (3.36±.85) ve Fak-4 (3.83±.80) boyutlarında değerlendirildiğinde iyileştirilebilir bir düzeyde olduğu söylenebilir. Maalesef günümüzde bilgiye ulaşma yolunun medya ile sınırlı kalması, bilimsel araştırma kültürünün gelişmesi ve yaygınlaşmasında negatif etkiler yaratabilmektedir. Küçükoğlu ve diğ. (2013)'nın öğretmen adaylarının bilimsel araştırma sürecine ilişkin görüşlerini inceledikleri nitel çalışmada, bilimsel araştırmaya yönelik kavramların öğretmen adayları tarafından tam ve doğru olarak algılanmadığı vurgulanmaktadır. Yine, Taşdemir ve Taşdemir (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlilikleri araştırılmış ve katılımcıların bilimsel araştırma yapmayı gereksiz buldukları ve tam olarak anlayamadığı belirtilmiştir. Fakat bu duruma paralel olmayan ve alan yazında yer alan birçok araştırma da bulunmaktadır (Duran & Şahin-Sarkın, 2019; Seçkin-Kapucu, 2018; Baş, 2017).

Araştırmanın diğer bulgularında, SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarında cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, "araştırmalara yönelik olumsuz tutum" alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p=.037<.05). Bu farklılığı erkek öğrencilerin daha yüksek olumsuz tutum puan ortalamasına sahip olması oluşturmaktadır. Kız ve erkeklerin özellikle ilgi, tutum, psiko-sosyal gelişim yönüyle birtakım farklılıklar gösterebildikleri bilinmektedir. Ülkemizde genellikle kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha disiplinli ve ebeveyn desteği görerek eğitilmesi onların okuma ve araştırma tutumlarına olumlu bir katkı sağlamış olabilir. Batyra (2017), Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) 2015 yılına ait bulgularını değerlendirmiş ve Türkiye'de cinsiyete dayalı başarı farkını incelemiştir. Araştırmada 15 yaş grubundaki kız öğrencilerin aynı yaştaki erkek öğrencilerden ortalama olarak daha yüksek notlar

aldıklarını ve daha iyi okullarda eğitim gördüklerini belirtmiştir. Ayrıca genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha hırslı ve okula aidiyet hislerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Korkmaz ve diğ., (2011), öğretmen adaylarının bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, kadın ve erkek adayların, “araştırmalara yönelik olumsuz tutum” alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu farklılık, çalışmamıza benzer şekilde kadın öğretmen adayların puan ortalamalarının erkeklere göre daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Alan yazında bulunan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; cinsiyet değişkenine ilişkin araştırmamız sonucu ile paralellik göstermeyen çalışmaların yanı sıra bilimsel araştırmaya yönelik tutumların cinsiyet açısından farklılık göstermediğini vurgulayan çalışmalarda dikkat çekmektedir (Çakmak ve diğ., 2015; Polat, 2014).

Bölüm değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları incelendiğinde, “Araştırmalara yönelik olumlu tutum” alt boyutunda Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin, diğer tüm bölümlerdeki öğrencilere göre bilimsel araştırmalara yönelik olumlu tutumlarının düşük olduğu ve bu farklılığın da istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p=.000<.05$). Yine benzer şekilde “Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik ($p=.020<.05$)” alt boyutunda, Rekreasyon bölümü öğrencilerinin, Antrenörlük Eğitimi bölümü öğrencilerine göre araştırmacılara yardımcı olmaya daha isteksiz olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Maalesef ülkemizde Spor Bilimleri Fakültelerinin Rekreasyon bölümlerinden mezun olan öğrencilerin istihdam ve kendilerini rekreasyon lideri olarak tanımlamasına yönelik problemler yaşanmaktadır. Bu bağlamda, Rekreasyon bölümü öğrencilerinin bilimsel araştırmalara olan ilgi ve isteklerinin, bu bilgilerden nasıl ve nerede yararlanacaklarına olan inançsızlıklarından dolayı düşük olduğu düşünülebilir. Ziyagil (2011) yapmış olduğu “Spor Bilimlerinde Türkiye’deki Rekreasyon Bölümlerinin Avrupa Yükseköğretim Yapısı ile Uyumlaştırılması” adlı çalışmada, fiziksel aktivite ve rekreasyonel sportif faaliyetleri yönetecek liderlerin yeterlilik düzeyleri ve niteliklerini ayrıca rekreasyon bölümü programının ve uygulamalarının yetersizliği gibi temel problemleri rapor etmiştir. Çözüm olarak “sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği” adıyla yeni bir yapı oluşturulmasını önermektedir. Bunun yanı sıra ülkemiz genelinde Spor Bilimleri Fakültelerinin öğretmenlik bölümü öğrencileri, daha yüksek akademik ve sportif başarılarla sahip öğrenciler arasından seçilmektedir. Bu durum, öğretmen adaylarının, bilimsel araştırmaya yönelik daha yüksek olumlu tutum puanına sahip olmalarını açıklayabilir. Aşıroğlu (2016), öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ile bilimsel araştırma dersindeki başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, katılımcıların bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının, kayıtlı olunan bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak değiştiğini belirtmiştir. Bu sonuç bölümler arası farklar bazında araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Çalışmada katılımcıların BAYTÖ’nden aldıkları puanlar incelendiğinde, öğrencilerin yaşları arttıkça bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının olumsuz olarak arttığı ancak bu olumsuz artışın tüm alt boyutlarda da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$). Genel olarak, araştırma grubunun bilimsel araştırmaya yönelik tutum puan ortalamalarının daha iyi bir düzeye getirilmesi ihtiyacı göz önüne alındığında, SBF öğrencilerinin bilime ve bilim insanına yönelik ilgi,

merak ve heyecandan yoksun oldukları söylenebilir. Öğrencilerin yaşları arttıkça özellikle iş bulma ve sınav kaygısı gibi etkenlerle, bir bilgiyi derinlemesine araştırıp inceleme yerine ezbere dayalı öğrenmeye yöneldikleri düşünülebilir. Ayrıca spor bilimleri fakültelerinde yer alan fen ve sayısal ağırlıklı derslerin sınırlı olması öğrencilerin daha çok yüzeysel öğrenme yaklaşımını kullanarak, araştırma ve sorgulamadan uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir. İlhan Beyaztaş ve Senemoğlu (2015), Türkçe Öğretmenliği, Hukuk ve Tıp Fakültesi olmak üzere 90 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmalarında, başarılı öğrencilerin öğrenme yaklaşımlarını etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, ders türünün sözel olması ve ezbere dayalı olması durumunda öğrencilerin yüzeysel öğrenme yaklaşımına yöneldikleri, ders türünün sayısal ve sorgulamaya dayalı olması durumunda ise öğrencilerin derinlemesine öğrenme yaklaşımına yöneldiklerini tespit etmişlerdir. Bu bağlamda düşünöldüğünde, bilimsel araştırmaya yönelik tutumun da olumsuz yönde etkilenebileceği söylenebilir.

Araştırmada son olarak katılımcıların öğrenim türlerine göre bilimsel araştırmalara yönelik tutumları incelenmiş ve normal öğretimde okuyan öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve araştırmacılara yönelik tutumlarının daha olumlu olmasına rağmen, bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$). SBF öğrencileri, üniversiteye giriş sırasında hem genel yetenek puanı hem de ÖSYM puanları ile birlikte değerlendirilerek tercih sırasına göre yerleştirilmektedir. Genel olarak, daha yüksek ortalama puana sahip öğrencilerin öncelikle normal öğretime tercih ettikleri bilinmektedir. Anlamlı düzeyde olmasa da oluşan bu farklılığın, akademik ve sportif anlamda daha başarılı profile sahip öğrencilerin normal öğretime yerleşmesinden kaynaklandığı düşünölebilir. Bunun yanı sıra Ülkemizde “bilimsel araştırma” özellikle lisansüstü eğitimin temel işlevi gibi algılanmaktadır. Bu bağlamda; bilimsel araştırma kültürünün öğrencilere kazandırılmasının bir eğitim sorunu olduğu, üniversitelerde bilim ve eğitimin birbirini bütünleyen temel olgular olarak algılanması gerekliliği vurgulanmalıdır. İlhan, Çelik ve Aslan (2016), üniversite öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmada, öğrencilerin araştırmaya ilişkin tutumları ilgi, önem, motivasyon ve yararlılık alt boyutları açısından düşük düzeyde olduğunu ve öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarının düşük olduğunu vurgulamışlardır. Özkan, Özeke, Güler ve şenocak (2017), üniversite öğrencilerinin bilim insanı imajları ve bu imajları etkileyen bazı faktörleri araştırdıkları çalışmalarında, katılımcıların genel olarak geleneksel bilim insanı imajından uzak olduklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, SBF öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının geliştirilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Bu bağlamda hem araştırma sonuçlarına hem de gelecek çalışmalara yönelik öneriler oluşturulmuştur.

ÖNERİLER

Özellikle Rekreasyon bölümü öğrencilerinin tutumlarının olumsuz olması dikkat çekicidir. Bu durumun nedeninin nitel veya karma modellerde yürütölecek çalışmalar ışığında araştırılması önerilebilir. Bunun yanı sıra sadece okul dersleri olarak değil, öğrencilerin yaşamlarının tüm

dönemlerinde bilimsel yöntemlerden yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla, derslere ek olarak proje kapsamında bilimsel araştırmalar yapmalarına, imkân tanınmalıdır. Bunun yanı sıra spor bilimlerinde alanında çalışan nitelikli bilim insanları ile belirli aralıklarla öğrencilerin bir araya getirilmesi ve pozitif bir etkileşimin oluşturulması planlanabilir. Fakültelerin kendilerine ait bir kütüphanelerinin bulunması ve öğretim elemanlarının dersleri kapsamında öğrencileri araştırmaya teşvik edici ödev ve programlara yönlendirmeleri sağlanabilir.

Kaynaklar

- Al-Hilali, S. M., Al-Kahtani, E., Zaman, B., Khandekar, R., Al-Shahri, A., & Edward, D. P. (2016). Attitudes of Saudi Arabian Undergraduate Medical Students towards Health Research. *Sultan Qaboos University Medical Journal*, 16(1), 68–73. <https://doi.org/10.18295/squmj.2016.16.01.012>
- Alpar, R. (2006). *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Aşıroğlu, S. C. (2016). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ile bilimsel araştırma dersindeki başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 72-84. <https://doi.org/10.29065/usakead.232429>
- Bahtiyar, A., & Can, B. (2016). Fen öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ile bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 47-58. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deubefd/issue/35757/399518>
- Bassafar, F. M., & Almasri, M. M. (2017). EFL University Teachers' professional development through a research-oriented training program. *Journal of Education & Social Policy*, 4(1), 171-177. http://jespnet.com/journals/Vol_4_No_1_March_2017/20.pdf
- Baş, F. (2017). Matematik öğretmenlerinin eğitim araştırmalarını takip etme durumları ve araştırmalara yönelik tutumları: Türkiye örneği. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 249-267. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.6533>
- Batyra, A. (2017). Gender gaps in student achievement in Turkey: Evidence from the Programme for International Student Assessment (PISA) 2015. Istanbul: Educational Reform Initiative and Aydın Doğan Vakfı. https://aydindoganvakfi.org.tr/static/media/images/files/PISA_ENG.pdf
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Çakmak, Ö., Akgün, E., Karadeniz, Ş. & Funda Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, 25. Baskı, s. 94, Ankara.
- Çakmak, Z., Taşkıran, C., & Bulut, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 5 (2), 266-287. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyuebd/issue/24589/260319>
- Çoğaltay, N. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin öğretmen adaylarının bilimsel epistemolojik inançları ve bilimsel araştırmalara yönelik tutumları üzerindeki etkisi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 126-139. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon/issue/24388/258557>
- Demetron, G. (2004). *Conflicting paradigms in adult literacy education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Devi, V., Abraham, R. R., Adiga, A., Ramnarayan, K., & Kamath, A. (2010). Fostering research skills in undergraduate medical students through mentored students' projects: example from an Indian medical school. *Kathmandu University Medical Journal (KUMJ)*, 8(31), 294–298. <https://doi.org/10.3126/kumj.v8i3.6215>
- Dombaycı, M.A., & Ercan, O. (2017). Öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlık düzeyleri ve bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1265-1284. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338822>

- Duran, A., & Şahin-Sarkın, D. B. (2019). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları raporlayabilme yeterliliklerinin incelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14(2), 41-54. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14804>
- Guo, W., & Li, X. (2017). Study on the evaluation and inceptive of research ability of physical education teachers. *Chinese Automation Congress*, 6563-6566.
- Haseeb, A., Muhammad, B., Ansari, M.A., Raheem, A., Khan, A., Arshad, M.H., Motiani, V. & Akhtar, S. (2016). Impact of mode of curriculum on knowledge and attitudes of medical students towards health research. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 10(4), 15-19. <https://doi.org/10.7860/JCDR/2016/17419.7647>
- Heerwegh, D., Verhoeven, J.C., & Wit, K.D. (2016). Determinants of bachelor students' intention to enter a research-oriented career. *Journal of Education and Training*, 3(2), 16-35. <https://doi.org/10.5296/jet.v3i2.9206>
- İlhan, A., Çelik, H. C. & Aslan, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 141-156. <https://doi.org/10.17679/ıuefd.17218132>
- İlhan Beyaztaş, D. & Senemoğlu, N. (2015). Başarılı Öğrencilerin Öğrenme Yaklaşımları ve Öğrenme Yaklaşımlarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim ve Bilim*, 40(179), 193-216. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4214>
- Karasar, N. (2016), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. 30. Basım. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kasulkar, A. A., Gupta, M., Chari, S., & Kanade, H. T. (2013). Assessment of medical students' interest in research in central India. *Journal of Evolution of Medical and Dental Sciences*, 29(2), 5375-5381. <https://doi.org/10.14260/jemds%2F997>
- Kes, D., & Şahin, Ö. Ö. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 68-78. <https://doi.org/10.26453/otjhs.454446>
- Korkmaz, Ö., Şahin A., & Yeşil R. (2011). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmalara yönelik tutumları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1169-1194. http://www.iojes.net/index.jsp?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=IOJES_536.pdf&key=41269
- Küçüköğlu, A., Taşgın, A., & Çelik, N. (2013), Öğretmen adaylarının bilimsel araştırma sürecine ilişkin görüşleri üzerine bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173, 11-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/21486/230301>
- Kürşad, M. Ş. (2015). Investigation of relationship between attitude toward scientific research and epistemological. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 217-246. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2015.15.2-500.016.1321>
- Özkan, B., Özeke, V., Güler, G. & Şenocak, E. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Bilim İnsanı İmajları ve Bu İmajları Etkileyen Bazı Faktörler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 146-165. <https://doi.org/10.17556/erziefd.308669>
- Ping, W. (2015). Dental undergraduate students' participation in research in China: current state and directions. *European Journal of Dental Education: Official Journal of the Association for Dental Education in Europe*, 19(3), 177-184. <https://doi.org/10.1111/eje.12119>
- Polat, M. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 77-90. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34738/384123>

- Saracaloğlu, A. S. (2005). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının araştırmaya yönelik tutumları ve deneyimleri ile araştırma başarıları arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(4), 13-32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gbesbd/issue/27986/305015>
- Seçkin-Kapucu, M. (2018). Fen bilimleri öğretmenlerinin eğitim araştırmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 1-6. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bestdergi/issue/37869/437541>
- Şeref, İ., Yılmaz, İ., & Varışoğlu, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının bilimsel epistemolojik inançları üzerine bir inceleme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 400-418. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.349>
- Taşdemir, M., & Taşdemir, A. (2011). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 343-353. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/173>
- Uyanık, G. (2018). Sınıf öğretmeni adaylarının bilimsel araştırmalara yönelik tutumları. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 4(2), 112-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/issej/issue/39004/459299>
- Yapıcı, İ. Ü. (2017). Fen alanları öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya yönelik tutumları (Dicle Üniversitesi Örneği), *International Congress of Eurasian Social Sciences (ICOESS) Özel Sayısı*, 8(28), 20-29. <http://www.ijoess.com/DergiTamDetay.aspx?ID=1861&Detay=Ozet>
- Yenice, N., Yavaşoğlu, N., Tunç, G. A., & Arıkoç F. C. (2019). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeyleri ile bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 77-95. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/46964/435472>
- Ziyagil, M. (2011). Spor bilimleri alanında Türkiye'deki Rekreasyon Bölümlerinin Avrupa yükseköğretim yapısı ile uyumlaştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 1-10. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbubesbd/issue/32235/357812>

Üst Düzey Tenis Sporcularının Tenisi Bırakma Nedenlerinin İncelenmesi*

Examining the Reasons Why Elite Tennis Players Quit Their Tennis Careers

Serda ÖRNEK**
Turgay BİÇER***

Öz

Bu çalışmanın amacı, toplumsal bir kurum olan sporun dallarından biri olan tenise ilginin giderek artmasına rağmen buna karşıt olarak çeşitli nedenlerden dolayı üst düzey sporcuların tenisten uzaklaşma nedenlerinin incelemek ve bu nedenleri ortaya koymaya çalışmaktır. Dünyada özellikle üst seviyede oynanan tenisin fiziksel performans düzeyinin insanoğlunu zorlayacak şekilde artması ile birlikte sporcuların artan iş yükleri, maddi zorluklar, sporun kendi içindeki doğası ve gereklilikleri ve sair durumlarla başa çıkması zorlaşmış bunun sonucu olarak da tenis oynamaktan vaz geçme eğilimleri içine girmişlerdir. Bu çalışmada, sporcuların tenis bırakma konusunda deneyimlerini derinliğine ve çok boyutlu olarak belirleyebilmek için yöntem olarak niteliksel araştırma yöntemi kullanılması planlanmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Görüşme yapılacak tenisi bırakmış sporcu sayısı 12 olarak belirlenmiştir ve 16 ve 30 yaş aralığında üst düzey tenis oynamış olması göz önünde tutulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler niteliksel betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda sporcuların tenisi bırakma nedenlerine ilişkin görüşlerinde ise bazılarının gönüllü olarak tenisi bırakmayı istedikleri, bazılarının ise zorunlu olarak tenisi bırakmak durumunda kaldıkları görülmektedir. Özetle araştırmamızda, bazı sporcuların sağlık sorunlarından dolayı bazılarının ise maddi koşullarından ve başarısız olma kaygısından ötürü tenisi bırakmak zorunda kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tenis, üst düzey tenis oyuncusu, tenisi bırakma, nitel araştırma modeli

Abstract

Despite the increasing interest in tennis, which is one of the sports branches, that is a social institution we are witnessing separation of elit athletes from tennis. The aim of this dissertation is to reveal the reasons for separation of top level athletes from tennis and to examine the reasons. Considering the physical performance level of tennis, especially played at the top level in the world, it has forced human beings,

* Bu çalışma, "Üst Düzey Tenis Sporcularının Tenisi Bırakma Sebeplerinin İncelenmesi" isimli tez çalışmasından türetilmiştir. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.

** Arş. Gör., Fenerbahçe Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, serda.ornek@fbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5614-9566

*** Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, turgay@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0343-5101

coping with physical, mental and socioeconomic conditions has become harder and their tendency to cessation tennis has increased. As a method, it is planned to use qualitative research method in order to determine athletes experiences in tennis cessation in depth and in multidimension. As data collection tools, individual interviews will be conducted. With the consideration of senior tennis players are being ages of 16 and 30, the number of people to be interviewed was determined as 12. The data obtained in the research will be analyzed by qualitative content analysis method. At the end of the research, it is seen that some of them want to quit voluntarily and some of them have to leave compulsory in their opinions about the reasons for leaving the tennis. In the opinions of the athletes about the reasons for quitting tennis, it is seen that some of them want to quit tennis voluntarily and some of them have to quit tennis. Accordingly, it was observed that some athletes had to quit tennis because of their health problems, while others had to quit tennis because of their financial conditions and anxiety to fail.

Keywords: Tennis, quitting tennis, elite tennis players, qualitative research method

GİRİŞ

Tenis branşında amatör spordan profesyonel spora geçiş 1960'ların sonlarında başlamıştır. Turnuva sayıları ve para ödülleri artışıyla beraber genç sporcular tam zamanlı iş olarak tenisi seçmiş ve bu sayede tenis sporu daha da büyük bir sektöre dönüşmüştür. Fakat profesyonel düzeyde tenis sporu ile ilgilenen sporcular için, elit tenis kariyerine odaklanmak zamanla hayatın diğer alanlarından feragat eden bir yapıya dönüşebilmektedir. Sporcular tenis kariyerlerine odaklanarak eğitimlerinden, diğer çalışma fırsatlarından ve sosyal hayatlarından fedakârlık yapmak zorunda kalabilir ve performans sporcusu olma yolunda fiziksel ve psikolojik birçok zorlukla karşılaşabilmektedirler. Bu yaşanan zorluklar doğrultusunda sporcular tenis sporuna devam etme noktasında sorunlara yaşayabilmektedirler. Sporun erken yaşta bırakma eğiliminin artması, spor davranışında etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda spor psikolojisi alanında spora katılım nedenleri, sporda devamlılığı etkileyen faktörler ve sporu bırakma nedenlerini inceleyen teorik ve deneysel olarak birçok çalışma mevcuttur (Bauman, Sallis, Dziewaltowski, ve Owen, 2002). Spora katılımı ekonomik, psikolojik ve sosyal teoriler ana başlıkları altında toplanmıştır. Ekonomik açıdan kaynakların dağılımını, gelir düzeyi ve yeterli serbest zaman kavramlarını vurgulayan gelir-serbest zaman modeli üzerinde dururken (Gratton & Taylor, 2000), psikolojik teoriler spora katılım davranışının ardında yatan güdüsel yönelimleri araştırmıştır (Beaton, Funk, ve Alexandris, 2009). Sosyal teoriler ise spor ve fiziksel aktivitenin ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerinin kimlik ile nasıl ilişkili olduğunu araştırmışlardır (Bourdieu, 1997). Bu çalışmada ise spora katılım ve sporu bırakma konuları psikolojik teoriler kapsamında nitel araştırma yöntemleriyle derinlemesine değerlendirilecektir.

Spora başlama, devam etme ve sporu bırakma konuları spor psikolojisi alanında en çok güdülenme kavramı üzerinde araştırılmıştır (Ersöz, Öztürk, Kılınç, Koşkan – ve Çetinkaya, 2012). Sporda güdülenme konusunda pek çok teorik yaklaşım vardır fakat son yıllarda gençlerde spora katılım konusunda sosyal bilişsel bir yaklaşımın araştırmalara hâkim olduğu görülmektedir (Keshtidar ve Behzadnia, 2017; Fernández Rio, ve Méndez-Giménez, 2017). Deci ve Ryan'ın "*Hür İrade Kuramı*", "*Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı*" ve Nicholls (1989)'un "*Başarı Hedefi Yaklaşımı*" bunlardan en sıklıkla kullanılanıdır. Hür İrade Kuramı'na göre, Spora katılım göstermemize neden olan dürtüler

çok boyutlu bir yapı gösterirler ve çeşitli derecelerin olduğu, içsel güdülenme, dışsal güdülenme (bütünleşmiş düzenleme, özdeşimle düzenleme, içeatiımla düzenleme, dışsal düzenleme) ve güdülenmeme şeklinde bir skala üzerinde var olurlar (Deci ve Ryan, 2000). İçsel, bütünleştirilmiş ve özdeşimle düzenlemeler hür iradeli (özerk) güdüsel davranışları temsil ederken; içeatiımla ve dışsal düzenlemeler düşük düzeyde hür iradeli veya kontrol eden güdüsel düzenlemelerdir (Thøgersen-Ntoumani ve Ntoumanis, 2006). Spor ortamlarında yapılan çalışmalar, içsel güdülenmenin spora devamlılığın sağlanmasında dışsal güdülenmeden daha etkili olduğunu göstermektedir. İçsel güdülenmenin yüksek olması, sporcunun yaptığı spordan zevk alma, sportif branşında daha iyi performans gösterme, sporda devamlılığı sağlama, daha yoğun bir konsantrasyonla ilgiliyken; yüksek seviyedeki dışsal güdülenme sporcularında kaygı ve spora devamlılığın sağlanamaması ile ilişkilendirilmiştir (Kingston, Horrocks ve Hanton, 2006).

Hür İrade Kuramı'nın bir alt kuramı olan Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı perspektifinden de spor katılım olgusu araştırılmaktadır. Bu kuramın temel varsayımı, insanların kalıtsal olarak sosyal çevrelerini oluşturmaya meyilli olduğu ve özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma gibi temel psikolojik ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarıdır. Özerklik (autonomy), bireyin farklı tercihler arasında seçim yapabilmesi; yeterlik (competence), bireyin bir işi yapmak için gerekli olan güce, bilgiye, beceriye sahip olması; ilişkili olma (relatedness), bireylerin başkaları ile ilişki kurma ihtiyacı, tatmin edici ve destekleyici sosyal ilişkilere sahip olduğunu hissetmesi olarak tanımlanır. Spor ortamı özelinde düşünülecek olursa, sporcular uğraştıkları spor branşında temel psikolojik ihtiyaçlarını tatmin ederlerse, spor davranışına uyum sağlar ve spora devam ederler (Deci ve Ryan, 2000; Ersöz, 2021).

Sporda Başarı Hedefleri Kuramı ise “performans (ego)” ve “ustalık (görev)” olmak üzere iki hedef yönelimi şeklinde ele alınmıştır. Ego yönelimi kavramı, diğerlerinden daha iyi yapma şeklinde diğer bireyleri hedef alan bir yaklaşım ile spora yönelmemizi ifade ederken; görev yönelimi daha önceki performansından daha iyisini yapma, yeni şeyler öğrenme ve bir görevde ustalaşma gibi kendisini hedef alan hedef yönelimini anlatmaktadır (Duda, 1989; Ersöz, Çetinkalp ve Eklund, 2015). Başarı hedefi yaklaşımı perspektifinden spora katılım ve sporda devamlılık konularını araştıran çalışmalar, görev ile ilişkili hedef yöneliminin spor katılım ve devamlılık ile pozitif, ego ile ilişkili hedef yöneliminin ise spora katılım ve devamlılık ile negatif ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur (Gjesdal, Appleton, ve Ommundsen, 2017; Hardy, Jones, ve Gould, 1996).

Spora devamlılığı etkileyen faktörleri anlamak için araştırılması gereken bir diğer konu sporcuların sporu bırakma nedenleridir. Bu konu hakkında literatürde farklı branşlarda pek çok araştırma mevcuttur (Pehlivan, 2013; Deliktaş, Yıldırım ve Kuruç, 2018; Tunçkol, 2007). Salguero ve arkadaşları (2003), genç, rekabetçi yüzme sporcularında sporu bırakma nedenlerini belirlemek için 14-30 yaş arası 62 yüzme sporunu bırakan birey üzerinde anket uygulamışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda keyif almama, başarısızlık ya da düşük yetenek algısı, başarıyla ilişkili unsurların az olması gibi nedenlerin sporu bırakma konusunda etkili rol oynadığını belirtmişlerdir. Andronikos ve arkadaşları (2019) ise yaptıkları çalışmada, elit düzeye ulaşmadan sporu erken bırakan bireylerde sporu bırakma nedenlerini araştıran oldukça az çalışma olduğunu belirtmiş ve sporcuların neden elit seviyeye ulaşmadan sporu bıraktıklarını belirlemek için uzun süre spor ile uğraşmış fakat elit düzeye

gelmek üzereyken sporu bırakmış olan altı sporcu ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yaptıkları çalışma sonucunda gençlerin elit seviyeye geçmede başarısız olmalarında zayıf iletişim, yetersiz destek, okul hayatıyla beraber yürütememe, aşırı baskı veya sürekli kazanmaya odaklı olma faktörlerinin rol oynadığını belirlemişlerdir. Gölleröglü (2010) Türkiye’de yüzme branşı ile uğrasan sporcuların spor yaşamlarının erken yaşta sona ermesinin nedenlerini araştırdıkları araştırmada yüzme branşıyla uğrasan bireylerin yüzmeyi bırakma sebepleri içerisinde eğitimin en etkin faktör olduğunu, yüzmeyi tercih etme konusunda büyük oranda aileden etkilenildiğini ve okul saatlerinin tam gün olmasının sporu bırakma konusunda etkili olduğunu belirlemiştir.

Spora katılım nedenleri, sporda devamlılığı etkileyen faktörler ve sporu bırakma konularının arkasında yatan nedenlerin ortaya konulması, bu konunun açıklığa kavuşturulması çocuk ve gençlerin hayatında fiziksel, psikolojik ve sosyal birçok faydası olan spor alışkanlığını kazanma ve devam ettirme sürecine katkı sağlayacağı için çok önemlidir. Literatüre bakıldığında tenis oynayan amatör bireylerin ya da elit sporcuların tenisi bırakmasının nedenleriyle ilgili çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Young, Pearce, Kane, ve Pain, 2006; Deelen, Ettema, ve Kamphuis, 2018). Bu bağlamda tenis sporcularının tenise başlama, spor hayatı sürecinde karşılaştığı zorluklar ve tenisi bırakma nedenlerinin için daha fazla çalışma yapılması gereklidir. Yapılan çalışmalar göz önüne alındığında nitel araştırma yöntemi kullanılarak daha derinlemesine incelemeler yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, ülkemizde üst düzeyde tenis oynayan sporcularının tenise başlama ve tenisi bırakma nedenlerinin derinlemesine araştırılmasıdır.

YÖNTEM

Bu araştırma hem veri toplama süreci açısından hem de veri analizi açısından nitel bir desene göre yapılmaktadır. Bu bağlamda nitel analiz teknikleri uygulanmaktadır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni ilk aşamada araştırma sorusuna yönelik bir durumun tespitini yapabilmek ve daha sonra bunun nedenlerine dönük bilgileri ortaya koyabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda seçilen örnekleme yer alan katılımcıların konuya yönelik kişisel bakış açıları ve değer yargıları ele alınmaktadır.

Nitel araştırma, nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, problemlerin ve olguların kendi doğal ortamlarında çok yönlü, gerçekçi ve ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarıldığı, araştırmacının da süreçte aktif bir şekilde bulunduğu, araştırmacının deseninde çeşitlilik ve esnekliğin olduğu ve derinlemesine analize sahip olduğu nitel sürecin yürütüldüğü araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan “durum çalışması” deseni kapsamında yürütülmektedir. Durum çalışması, niçin ve nasıl sorularının ön plana çıktığı, araştırmacının olaylar üzerinde çok az müdahale şansının olduğu ve gerçek yaşamla ilgili olgulara odaklanılan bir stratejidir (Yin, 2003). Durum çalışmasında nasıl ve neden sorularına yanıtlar aranmaktadır. Bu çalışmada da tenis sporcularının tenis sporunu bırakma nedenlerinin sporcuların gerçek yaşam çerçevesi içerisinde ele alınacak olması çalışmayı durum çalışmasına yönlendirmektedir. Nitel durum

araştırmalarının en temel özelliği bir veya birkaç durumun derinlemesine incelenmesidir. Bu noktada bir duruma yönelik ortam, birey, olay ve süreç gibi etkenler bütüncül bir bakış açısıyla araştırmakta ve bu etkenlerin durumu nasıl etkileyip durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma grubu: Araştırmanın hedef kitlesi İstanbul ilinde ikamet eden ve üst düzeyde tenis oynayan kişilerdir. Araştırmanın temsili örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde ise amaçlı örneklem kullanılmaktadır. Amaçlı örneklem derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk, 2012). Bu doğrultuda üst düzeyde tenis oynayan 12 tenis sporcusu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılığı ise İstanbul ilinde ikamet eden sporcularla araştırmanın gerçekleştirilmesidir.

Araştırmada veri toplama aracı nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Görüşme soruları sporculara yöneltecek ve problemin çözümünü destekleyecek nitelikte ilgili literatürden faydalanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplamada kullanılmak üzere geliştirilen görüşme formu hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanan görüşme formunun, çalışmanın amacına ulaşmasını gerçekleştirmede yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi; yani soruların düzenininin, gerekliliğinin, ifadelerin anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla, katkı sunabileceği düşünülen konu üzerine çalışan akademisyenlerin görüşler alınmıştır. Görüşme sorularının geliştirime ve katılımcılara uygulanma aşamasında soruların açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmektedir. Bu bağlamda açık uçlu olan soruların bir anlam sırasına göre sıralanmasına da dikkat edilmektedir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme soruları derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılarak uygulanacaktır. Kapalı uçlu sorular araştırmacının net ve somut bilgi almasına yönelik oluşturulmuştur. Mülakat esnasında elde edilen bilgiler not alınarak ve daha sonra bu bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Tablo 1. Çalışma grubunun (n=12) tanımlayıcı istatistikleri

<i>Yaş grubu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
25 yaş ve aşağı	2	16,6
26-34 yaş	6	50
35-44 yaş	2	16,6
45 ve üstü	2	16,6
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	5	42
Erkek	7	58
<i>Eğitim</i>		
Lisans	10	76
Yüksek Lisans	1	12
Doktora	1	12

Verilerin Analizi: Görüşme yöntemi ile elde edilen veriler metin belgesine dönüştürüldükten sonra betimsel analiz yoluyla çözümlenmektedir. Betimsel analizlerde görüşmecilerin her birinin ayrı ayrı görüşleri değerlendirilmektedir. Betimsel analiz sürecinde katılımcıların görüşme formunda belirtilen sorulara verdikleri yanıtlar ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ayrıca katılımcıların sıklıkla tekrar ettikleri çarpıcı ifadeler ve görüşler ise doğrudan alıntılar ile örneklendirilmektedir. Bunun yanında katılımcıların gizliliğini sağlayabilmek için analiz sürecinde katılımcı sayısı kadar K1, K2 kodları kullanılmıştır.

BULGULAR

Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri

Araştırma kapsamında katılımcıların tenise başlama nedenlerine ilişkin görüşlerinde katılımcılar ailelerinin yönlendirmeleri ile tenise başladıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada katılımcılardan bazıları anneleri tarafından; bazıları ise babaları tarafından yönlendirildiğini belirtmişlerdir. Tenise başlama konusunda anneleri tarafından yönlendirildiğine vurgu yapan katılımcı görüşleri şöyledir:

- “...annem burada en büyük öncülerden birisi.” (K6)
- “Tenise annemin isteğiyle başladım.” (K10)

Tenise başlama konusunda babaları tarafından yönlendirildiğine vurgu yapan katılımcı görüşleri ise şöyledir:

- “Beni de aslında 4 yaşında babam başlattı.” (K2)
- “Tenise ilk başlangıcım aslında babamın tenisle ilgilenmesiyle başladı.” (K7)
- “Babam 11 sene tenis oynamış.” (K8)
- “Annem sayesinde tenise başladım.” (K1)

Görüldüğü gibi katılımcılar ailelerinin destekleriyle tenis sporuna başladıklarına vurgu yapmaktadırlar. Ancak buradaki önemli hususlardan birisi de katılımcıların ailelerinden gelen bir gelenekle tenis sporuna yöneldikleridir. Başka bir ifadeyle katılımcıların ailelerinden tenis sporuyla ilgilenen birilerinin olması onların da tenis sporuna yönelmeleri üzerinde belirleyici olmuştur. Nitekim katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında annelerinin, babalarının, abilerinin, ablaların veya ailenin üyelerinden birinin veya birkaçının tenis sporu ile ilgilendiği görülmektedir. Bu durum katılımcıların aşağıda ifade edilen görüşleri ile açığa çıkmaktadır:

- “Bu çok büyük bir şanstı çünkü babam tenis oynuyordu. O tenis oynamasaydı belki de ben başlamayacaktım.” (K2)
- “Annem ve babam Ankara tenis kulübüne üyelerdi. O vesileyle abim ve ablamda tenis oynuyordu onlarla birlikte gidiyorduk.” (K3)

- “..gittiğimiz yerde ailecek tenis kulübüne yazıldık. Kulüpte yarım saat kardeşim yarım saat ben olmak üzere özel ders almaya başladık. Annem ve babamda yan kortta oynardı, ailecek spor olsun diye başladık.” (K4)
- “...aslında ailemizde tenis oynayan birçok kişi vardı. Ama en yakın olan o kuzenimdi. Kendisi tenis antrenörüydü.” (K5)
- “Spora aşık bir ailenin çocuğuyum. Babam 11 sene tenis oynamış. Annem ve babam tenis kortunda tanışmış.” (K8)

Buradaki bir diğer husus da katılımcıların tenis sporunu bilinçli bir tercihle mi yoksa başka nedenlerle mi seçtikleridir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında önemli bir bölümünün genellikle hoş vakit geçirmek, enerjilerini boşaltmak ve olumsuz arkadaş çevresinden uzaklaşmak amacıyla tenis sporuna yöneldikleri görülmektedir. Katılımcıların aşağıda verilen görüşleri de bu duruma örnek olarak gösterilebilir:

- “Biraz hiperaktif bir çocuktum doktorlar aileme enerji atmam için bir spor yapmam gerektiğini önermişler.” (K4)
- “Birde ailevi bazı sıkıntılarımız vardı. Annem babam ayrılık atlatmıştı. Annem de benim kafamın dağılacağını başka şeylere yönelmemi istediği için tenise gitmemi istedi.” (K5)
- “Tenise çok küçük yaşta başladığım için fazla bilinçli bir şekilde başlamadım.” (K6)
- “İlk başlarda eğlenmeye gidiyordum.” (K7)
- Annem beni mahalleden sokaktan uzak tutmak için böyle bir şey yapmak istedi.” (K10)

Katılımcılar her ne kadar bilinçli bir tercihin sonunda tenis sporuna yönelmeseler de başlangıçta bu işi bir oyun olarak veya eğlence olarak gördüklerini ama zaman içerisinde bu alanda başarılı olduklarını görünce tenis sporunun kendileri açısından bir tutkuya dönüştüğünü tenisi daha çok ciddiye aldıklarını belirtmektedirler. Bu durum katılımcıların aşağıda ifade edilen görüşleri ile açığa çıkmaktadır:

- “Dolayısıyla da aslında neden başladığımızın cevabı aslında, ailemin isteğiyle başladım ama neden devam ettin diye sorarsan tenisi çok sevdiğim için ve iyi yapıyor olduğumu düşündüğüm için devam ettim.” (K2)
- “Aslında zorlama bir nedenden gitmiş olsam bile çok sevdim. Özellikle oradaki arkadaş grubum hala en yakın arkadaşlarım diyebilirim.” (K5)
- “Yani ailemin yönlendirmesiyle başlayıp tabi ki tutkulu bir şekilde 6 yaşımdan itibaren senelerce oynadığım bir spor...” (K6)
- “Aslında ilk başlarda bir oyun gibi görüyordum. Sonrasında tabi zaman ilerledikçe daha ciddi bir hale geldi.” (K7)

– “...mahalleden sokaktan uzak tutmak için böyle bir şey yapmak istedi. Doğruda yapmış iyi de yapmış. Kulüp benim için bir yuva oldu, tenis ise hayatım oldu.” (K10)

Diğer taraftan bazı katılımcılar ise tenis sporuna bilinçli bir tercih sonucu yöneldiklerine vurgu yapmaktadırlar. Katılımcıların aşağıda ifade edilen görüşleri ile bu durumu açığa çıkılmaktadır:

– “...raket elime geldi ve ondan sonra “bu çocuk tenis raketi tutabiliyor” deyip sonrasında ben 4 yaşında tenise başlamaya karar verildi”. (K2)

– “Tenisle çok küçük yaşta tanıştım. Sonrasında 5 yaşında ablamın tenis oynadığı kulüpte yaz kış okuluna girdim. Daha sonra takıma girdim ve ondan sonra yaklaşık 12-13 sene böyle devam etti başlama sebebim bu.” (K9)

– “Kazanmayı da kaybetmeyi de kendin seçebildiğin bir spor seçmek istedim. Bunu da söylemişim 8 yaşında. O yüzden tenisi tercih ettim.” (K11)

– “Raketi topla buluşturup istediğin yere atabilmek ya da karşıya atabilmek çok güzel bir histi.” (K12)

Katılımcıların tenis sporuna başladıkları dönemde hissettikleri duygularına ilişkin görüşlerinde ise katılımcılar tenise başladıklarında genellikle mutluluk, heyecanlı ve eğlenceli vakit geçirmek gibi duyguları yaşadıklarını belirtmektedirler. Katılımcıların aşağıda verilen görüşleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir:

– “Başlangıçta net bir duygu hatırlamıyorum ama yapabildiğimi hissedince çok mutlu olmuşum.” (K3)

– “...şu duyguları çok net hatırlıyorum. Evden oynadığım kulübe ya da okuldan çıkıp kulübe giderken aşırı heyecan sarıyordu.” (K6)

– “İlk başlarda eğlenmeye gidiyordum.” (K7)

– “İlk duygum eğlenceli olmasıydı.” (K11)

Sporcuların Tenis Oynarken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Diğer spor dalları gibi tenis de sporcular açısından kazanmaya dönük olarak taktik, teknik ve fiziksel özellikler içeren ve yüksek düzeyde efor gerektiren bir spor dalıdır (Ölçücü ve ark., 2012). Bu nedenle tenis sporunun yoğun bir antrenman programı içerisinde periyotlanması gerekmektedir (Unierzyski, 2003). Bu durum tenis sporcularına çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Araştırma kapsamında sporcuların tenis oynarken karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşlerinde çeşitli zorluklarla karşılaştıkları konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Buna göre bazı katılımcılar genellikle maddi zorluklar yaşadıklarına vurgu yapmaktadırlar. Tenis oynarken maddi zorluklarla karşılaştıklarına vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “Tabi ki maddi zorluklar oldu. Yeterli sponsor hiçbir zaman bulunamadı.” (K1)
- “Epey zorluklar çektim. Bunlardan biri kulüp idarecilerinin tasarruf etmesinden dolayı çok kötü yerlerde kaldığım oldu.” (K3)
- “Bizim zamanımızda sponsor bulmak çok zordu” (K4)
- “Bir turnuva giderken kaç gün kalırım, kaç para harcarım psikolojisiyle turnuvaya gitme baskı altında olursun ve başarılı olman çok zor maddi destek almıyor olman turnuvaya gitme amacının dışına çıkmanı sağlıyor.” (K9)

Katılımcılar tenis oynarken yalnızca maddi zorluklarla karşılaşmadıklarını bunun yanında bilgi eksikliğinden kaynaklanan birtakım zorluklarla da karşılaştıklarını vurgu yapmaktadırlar. Tenis oynarken bilgi eksikliğinden kaynaklanan zorluklarla karşılaştıklarına vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “O zamanlar uluslararası turnuvalara nasıl gidilir, nasıl oynanır, nasıl kayıt yapıldığını antrenörler de bilmiyordu. İlerleyen yaşlarda farkına vardık ki 16-17 yaşında bir oyuncunun yılda yaklaşık 60-70 maç yapması gerektiğini öğrendik.” (K5)
- “Benim için biri antrenörlerin yanlış yönlendirmesiydi. Fazla antrenman yapmak, doğru antrenman yapmamak” (K10)

Diğer taraftan bazı katılımcılar ise bireysel bir spor olması ve yüksek düzeyde efor gerektirmesinden ötürü tenis oynarken kişisel zorluklar yaşadıklarını belirtmektedirler. Tenis oynarken kişisel zorluklarla karşılaştıklarına vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “İsteyemiyorsunuz, kimse size yardım edemiyor, tek başınıza savaşmanız lazım. Bazen bunun zorluklarını yaşıyordum.” (K6)
- “En büyük zorluk benim Hisar okullarına gidip aynı zamanda da çok fazla antrenman yapıyor olmamdı.” (K8)
- “Benim için okul ve tenisi bir arada devam etmesi benim için en büyük zorluktu.” (K11)
- “Benim için zorluklardan biri tümgün okula gitmekti. 3.30’da okul bitiyordu antrenmanda 4’te başlıyordu. Tabi okul enerjimin bir kısmını alıyordu. Az bir kısmı antrenmana kalıyordu.” (K12)

Katılımcılar ne tür zorluk yaşarlarsa yaşasınlar bu durumun kendilerini olumsuz anlamda etkilediğini ve bu noktada karşılaştıkları zorluklardan sonra güdülenme ve performans düşüklüğü yaşadıklarını belirtmektedirler. Karşılaştıkları zorlukların güdülenme ve performans düşüklüğüne neden olduğuna vurgu yapan katılımcı görüşleri şöyledir:

- “...bundan sebep güdülenme düşüklüğü yaşıyordum.” (K3)
- “...bu da tabi bizim performans ve gelişmemizi etkiliyordu.” (K4)

- “...kaç para harcarım psikolojisiyle turnuvaya gitmen baskı altında olursun ve başarılı olman çok zor oluyor.” (K9)

Sporcuların Tenisi Bırakma Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Her meslekte olduğu gibi sporculuk mesleğinin de bir sonu vardır ve sporcular gönüllü veya gönülsüz şekilde sporu bırakmak zorunda kalmaktadırlar. Gönüllü olarak kariyerlerini sonlandırmakla birlikte zorunlu olarak da yaş, sakatlanma, gözden düşme ve başka özel nedenlerden ötürü sporu bırakmak durumunda kalmaktadırlar (Alfermann ve ark., 2004). Tenis sporu da fiziksel özellikler içeren ve yüksek düzeyde efor gerektiren bir spor dalı olduğu için sporcuların sakatlanma ihtimalleri yüksektir. Nitekim araştırma kapsamında katılımcıların tenisi bırakma nedenlerine ilişkin görüşlerinde sporculardan bazıları sağlık sorunlarından ötürü sporu bırakmak durumunda kaldıklarını belirtmektedirler. Sporun bırakma nedeni olarak sağlık sorunlarına vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “Omuzumdan ameliyat olmuşum, Amerika’da üniversiteler arası lig oynarken omzumun bağlarını koparttım.” (K1)
- “Bırakma sebebim aslında omuzumda bir yırtık olmasıydı. Üniversiteden sonra çok çok iyi oynarken bırakmak zorunda kaldım. Omuzumda yıpranmıştı. Tekrardan tedavi sürecine başlayıp her şeye sıfırdan başlamak tatbiki zor geldi. Sonrasında zaten 2016 yılında Eczacıbaşı’ndan iş teklifi geldi. Bende 1-2 seneyi boşa harcamamayı tercih edip işe başlamaya karar verdim ve bu şekilde bıraktım.” (K8)

Katılımcılardan bazıları ise maddi koşullardan dolayı tenis sporunu bırakmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Sporun bırakma nedeni olarak maddi koşullara vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “...tabi burada ekonomik durumunuz da çok önemlidir. Hem kendi ailenizin hem de ülkenin ekonomik şartları bu konuda çok etkili oluyor, eğer ülkenizin ekonomik şartları iyi değilse uluslararası turnuvalar getiremiyorlar ülkeye, federasyonun tutumu burada çok önemli.” (K2)
- “Bunun en büyük nedenlerindense maddi ve federasyonun ve kulüplerin desteklememesi.” (K5)
- “Benim için bırakma nedenlerimin en büyüğü maddi olarak getiri getirmemesiydi benim için.” (K10)

Diğer taraftan bazı katılımcılar ise başaramama kaygısı ve geleceğe dönük herhangi bir beklentilerinin olmamasından ötürü tenis sporunu bırakmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Katılımcıların aşağıda ifade edilen görüşleri bu durumu açığa çıkarmaktadır:

- “...tenisçi olmayacağımı da biliyordum. Boşuna zaman kaybetmek istemedim. İlk 100’e giremeyeceğimi biliyordum daha çok zaman kaybetmemek için üniversite bitince profesyonel tenisi bıraktım.” (K4)

Katılımcılardan bazıları ise maddi koşullardan dolayı tenis sporunu bırakmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Sporun bırakma nedeni olarak maddi koşullara vurgu yapan katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

- “...tabii burada ekonomik durumunuz da çok önemlidir. Hem kendi ailenizin hem de ülkenin ekonomik şartları bu konuda çok etkili oluyor, eğer ülkenizin ekonomik şartları iyi değilse uluslararası turnuvalar getiremiyorlar ülkeye, federasyonun tutumu burada çok önemli.” (K2)
- “Bunun en büyük nedenlerinden maddi ve federasyonun ve kulüplerin desteklememesi.” (K5)

TARTIşMA

Bu çalışmanın amacı ülkemizde üst düzey tenis oynayan turnuva oyuncularının tenisten uzaklaşma nedenlerini ortaya koymak ve onların tenisi bırakma sebeplerinin neler olabileceğinin derinlemesine incelemektir.

Araştırmada sporcuların tenis sporuna başlama nedenlerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde ise genellikle aileler tarafından yönlendirildiklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Literatürde yer alan sonuçlar bu bulguları destekler niteliktedir (Yıldırım, 2007). Nitekim Türkiye’de performans tenisi yapan sporcuların tenise başlama nedenleri ile beklentilerini ele aldığı çalışmada sporcuların tenise başlama nedenlerinde anne, baba ve kardeşin etkisini yüksek olduğu görülmüştür. Bayraktar ve Sunay (2004) da çalışmalarında sporcuların spora yönelme nedenlerinde ailelerinin yönlendirmesinin etkili olduğunu belirlemişlerdir. Araştırma sonunda katılımcıların ailelerinden gelen bir gelenekle tenis sporuna yönelindikleri görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların anne ve babalarının bir veya her ikisinin daha önce tenis sporuyla ilgilendiği görülmüştür. Bu durum sporcuların tenis sporuna yönelmede ailelerinden etkilendiklerini de ortaya koymaktadır. Sunay ve Saracaloğlu (2003) da çalışmalarında bu sonuçla paralel şekilde sporcuların spora yönelme konusunda ailelerinden önemli oranda etkilendiklerini ortaya koymaktadırlar (Sunay ve Saracaloğlu, 2003).

Sporcuların tenisi bırakma nedenlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında ise bazılarının gönüllü olarak tenisi bırakmayı istedikleri, bazılarının ise zorunlu olarak tenisi bırakmak durumunda kaldıkları görülmektedir. Buna göre bazı sporcular sağlık sorunlarından dolayı tenisi bırakmak durumunda kaldıklarını belirtirken bazıları ise maddi koşullarından ve başarısız olma kaygısından ötürü tenisi bırakmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Bu sonuçları destekler nitelikte bir çalışmada Alfermann (2004), sporcuların gönüllü olarak tenis hayatını sonlandırmakla birlikte yaş, sakatlanma, gözden düşme ve başka özel nedenlerden ötürü zorunlu olarak da sporu bırakmak durumunda kaldıklarını belirtmektedirler. Sunay ve Saraçoğlu da sporcular açısından sporun hayatın vazgeçilmez bir parçası olabilmesi için sporcuların sakatlık riskinin en aza indirilmesi gerektiğini belirtmektedirler (Sunay ve Saracaloğlu, 2003).

Diğer taraftan sporcuların tenisi bırakma sürecine ilişkin görüşlerinde ise tenisi bir anda bırakmaya karar vermedikleri zaman içerisinde yaşananlarla tenisi bırakmaya karar verdiklerini belirttikleri görülmektedir. Sporculardan bazıları her ne kadar tenisi bırakmaya karar vermiş olsalar da bu kararın kendileri açısından zor bir karar olduğunu ve bu süreçte birtakım zorluklarla karşılaştıklarını ve kendilerini boşlukta hissettiklerini ifade etmektedirler. Weir ve arkadaşları, elit sporlarla uğraşan sporcularda sporu bırakmanın birçok sporcu açısından önemli bir kayıp olduğunu belirtmektedir (Weir, Jackson ve Sonnega, 2009). Çünkü, sporcular açısından sporla uğraşmanın olumlu etkileri olan kimlik, özsaygı, statü, ekonomik güvenlik gibi unsurlar sporu bırakmayla birlikte yavaşça kaybolmaya başlamaktadır.

Sporcuların tenis oynarken karşılaştıkları zorlukları ilişkin görüşleri ise genellikle maddi zorluklarla karşılaştıklarına vurgu yaptıkları bazı katılımcıların ise kişisel birtakım zorluklarla karşılaştıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu sonucun aksine Ölçücü ve arkadaşları (2012) maddiyatın tenis sporcuları açısından önemli olmadığını, çünkü tenis sporunun maddi kaygılardan uzak bir ekonomik duruma sahip olan kişiler tarafından yapıldığını belirtmektedirler.

Yapılan çalışmada çıkan sonuçlar doğrultusunda sporcuların maddi sıkıntılarının giderilmesi ve tenisi meslek edinebilmeleri için federasyon tarafında teşvik sistemleriyle sporcuları desteklemek ayrıca başarılı oyunculara sponsor bulmaları için yine federasyon tarafından departman kurarak sporcuların tenisi bırakmasını engellenebilir. Diğer bir zorluk olarak ise bireysel performans sporu olmasından ötürü sporcular tarafından daha fazla psikolojik dayanıklılığa yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir. Ve bu sayede bireysel zorluklardan kaynaklı olan tenisi bırakmanın azalacağı düşünülmektedir. Ayrıca sporcuların yaşadıkları zorluklarla baş edebilmelerinde kendilerine zihinsel destek sağlaması ve maçlara psikolojik hazırlık açısından, tenis kulüplerinin bünyesinde bütüncül sağlık modeli doğrultusunda spor psikoloğu ve/veya mentorları istihdam etmeleri sporcuları destekleyeceği düşünülebilir. Bir sonraki çalışmalar alanın ve araştırmaların zenginleştirilmesi amacıyla diğer araştırmacılar tarafından daha geniş çalışma grubuyla derinlemesine mülakat veya karma yöntemlerinin kullanıldığı, yeni araştırmaların yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Alfermann, D. (2004). Reactions to sport career termination: a cross-national comparison of German, Lithuanian, and Russian athletes. *Psychology of sport and exercise*, 5(1), 61-75.
- Andronikos, G., Westbury, T., & Martindale, R. (2019). Unsuccessful Transitions: Understanding Dropout from the Athletes' Perspective. *The Athens Journal of Sports*, 7(6), 195.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara
- Bauman, A. E., Sallis, J. F., Dzewaltowski, D. A., & Owen, N. (2002). Toward a better understanding of the influences on physical activity: The role of determinants, correlates, causal variables, mediators, moderators, and confounders. *American Journal of Preventive Medicine*, 23(2), 5 – 14.
- Bayraktar, B., & Sunay, H. (2004). Elit Bayan ve Erkek Voleybolcuların Voleybol Sporuna Yönelmelerine Neden Olan Unsurlar İle Beklentileri 8. . Antalya: 8. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kitapçığı*, 17-24 Kasım.

- Beaton, A., Funk, D., & Alexandris, K. (2009). Operationalising a theory of participation in physical active leisure. *Journal of Leisure Research*, 41, 177 – 203.
- Bourdieu, P. (1997). *The forms of capital*. Oxford: Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (1997). *The forms of capital*. In A. H. Halsley, H. Launder, P. Brown, & A. Start Wells (Eds.), *Education, culture, economy and society*. Oxford: Oxford University Press.
- Chen, B., Vansteenkiste, M. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. *Motivation and emotion*, 216-236.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Deelen, I., Ettema, D., & Kamphuis, C. (2018). Time-use and environmental determinants of dropout from organized youth football and tennis. . *BMC Public Health*, 1022.
- Deliktaş, E., Yılmaz, Z., & Koruç, Z. (2018). Sporu bırakma nedenleri ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 4. *Uluslararası Egzersiz ve Spor Psikolojisi Kongresi*, İstanbul.
- Duda, J. (1989). Relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among high school athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 318-335.
- Erdoğan, İ. (1996). *İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış*. İstanbul: İşletme Fakültesi.
- Ersöz, G., Çetinkalp, Z., & Eklund, R. (2015). Kadın ve Erkek Sporcularda Başarı Hedeflerini Öngörmede Kendini Fiziksel Algılama ve Yaşam Doyumunun Rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(2), 65-76.
- Ersöz, G., Öztürk, M., Kılınç, F., Koşkan, Ö., & Çetinkaya, E. (2012). Sporcuların güdüsel yönelimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15 – 26.
- Farzoni, R., & Karageorghis, C. (2001). Participation Motives in elite soccer across age groups: a test of congress of sport psychology. *10 World Congress of sport Psychology*, (s. 318-320). Skiathos, Hellas.
- Fernández-Rio, J., J. C., & Méndez-Giménez, A. (2017). Does Context, Practice or Competition Affect Female Athletes’ Achievement Goal Dominance, Goal Pursuit, Burnout and Motivation? *Journal of Human Kinetics*, 59, 91.
- Gölleröğlü, İ. (2010). *Türkiye’de Yüzme Branşı ile Uğraşan Sporcuların Spor Yaşamlarının Erken Yaşta Sona Ermesinin Nedenleri*. Marmara Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, İstanbul
- Gjesdal, S., Appleton, R. P., & Ommundsen, Y. (2017). Both the “what” and “why” of youth sports participation matter; a conditional process analysis. *Frontiers in psychology*, 8, 659.
- Gratton, C., & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. New York: Spon Press.
- Hardy, L., Jones, J., & Gould, D. (1996). *Understanding psychological preparation for sport: Theory and practice of elite performers*. John Wiley & Sons, Inc. US.
- Kazak, Z. (2004). “Sparda güdülenme ölçeğini Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 15 (4),191-206.
- Keshtidar, M., & Behzadnia, B. (2017). Prediction of intention to continue sport in athlete students: A self-determination theory approach. *Plos One*, 12(2), 1-10.
- Kingston, K. M., Horrocks, C. S., & Hanton, S. (2006). Do multidimensional intrinsic and extrinsic motivation profiles discriminate between athlete scholarship status and gender? *European Journal of Sport Science*, 6(01), 53-63.
- Koçak, F., Tuncel, F., & Tuncel, S. (2103). Sporda sürdürülebilirliğin boyutlarının belirlenmesi. *Ankara University Faculty of Sports Sci. J.*, 11 (2),113-129.
- Marquis, W., & Baker, B. (2015). Sport participation of children with or without developmental delay: Prediction from child and family factors. . *Res. Dev. Disabil.*, 37:45, 37-45.

- Booth, M., Owen, N, Bauman, A., Clavisi, O., Leslie, E. (2000). Social cognitive and perceived environment influence associated with physical education in older Australians., *Preventive Medicine*, 31(1)15-22.
- Mondigg, J., & Holt, N. (2000). Putting theory into practice: How cognitive evaluation theory can help motivate children in physical activity environments. *JOPERD.*, 71 (1), 44-49.
- Nicholls, J. (tarih yok). Achievement motivation: conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological review*, 91(3), 328.
- Ölçücü, B., Erdil, G., Bostancı, Ö., Canikli, A., & Aybek, A. (2012). Üniversiteler Arası Tenis Müsabakalarına Katılan Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri ve Beklentileri. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 5-12.
- Pehlivan, Z. (2013). Okullararası Spor Yarışmalarına Katılanların Sporlu Bırakma Ve Devam Etme Nedenleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(3), 223-225.
- Podlog, L., & Eklund, R. (2007). The psychosocial aspects of a return to sport following serious injury: a review of the literature from a self-determination perspective. *Psychol Sport Exerc.*, 535-566.
- Ryan, R., Williams, G. C., Patrick, H., G., Edward, L. D. (2009). Self-determination theory and physical activity: the dynamics of motivation in development and wellness. *Hellenic J. Psychol.*, 6, 107-124.
- Salguero, A., Gonzales-Bota, R., Tuero, C., & Marquez, S. (2004). Relationship Between Perceived Physical Ability And Sport Participation Motives In Young Competitive Swimmers. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 44(3), 294-299.
- Sunay, H., & Saracaloğlu, A. (2003). Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelen unsurlar. . *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 43-48.
- Thøgersen-Ntoumani, C., & N.Ntoumanis. (2006). The role of self-determined motivation in the understanding of exercise-related behaviours, cognitions and physical self-evaluations. . *Journal of sports sciences*, 24(4), 393-404.
- Tunçkol, H. (2007). *Profesyonel Futbolcuların Futbolu Bırakma Yaşantılarını Algılamaları Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Weir, D., Jackson, S., & A.Sonnega. (2009). National football league player care foundation study of retired NFL players. Michigan: . *University of Michigan Institute for Social Research*.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Arastırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, Y. (2007). *Türkiye'de performans tenisi yapan sporcuların tenise başlama nedenleri ve beklentileri* . Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. , Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yin, R. (2003). *Case Study Research Design And Methods*. London: London Sage Publication.
- Young, J., Pearce, A., Kane, R., & M.Pain. (2006). Leaving the professional tennis circuit: Exploratory study of experiences and reactions from elite female athletes. *British Journal of Sport*. 40(5), 477-483

How Do Different Types of Physical Activity Affect Cardiac Functions in Children?

Farklı Fiziksel Etkinlik Türleri Çocuklarda Kardiyak Fonksiyonları Nasıl Etkiler?

Ayhan PEKTAS*

Mehmet Bilgehan PEKTAŞ**

Abstract

This study aims to investigate how different types of regular physical activity affect cardiac functions in school children.

This is a cross-sectional review of 15 children who are not engaged with any regular physical activity (controls) and 60 athletes who swim (n=15), play basketball (n=15), play volleyball (n=15), and play tennis (n=15) regularly. The mean age of the control children was computed as 11.3±1.8 years whereas the mean ages of swimmer children, the children who play basketball, volleyball and tennis regularly were calculated as 10.7±1.5 years, 12.0±1.9 years, 12.6±2.2 years and 10.6±1.4 years respectively.

The children who are not engaged with any sports, the children who swim, and the children who play basketball, volleyball, and tennis are statistically similar with respect to age, sex, height, weight, and body mass index ($p>0.05$ for all). When compared to the controls and other athletes, the swimmer children have significantly higher left ventricle diastolic mass, higher left ventricle posterior wall systolic thickness, lower mitral A wave, higher mitral annular plane systolic excursion, and higher mitral E/A ratio ($p=0.006$, $p=0.035$, $p=0.030$, $p=0.025$ and $p=0.043$ respectively). The swimmer children have significantly lower interventricular septum E and A waves and significantly longer left ventricle isovolumic relaxation time than the controls and other athletes ($p=0.001$, $p=0.040$ and $p=0.004$ respectively). When compared with the controls and other athletes, the swimmer children have significantly lower p-wave dispersion and QT dispersion values ($p=0.038$ and $p=0.035$ respectively). The swimmer children have significantly higher total power and SDNN values than the controls and other athletes ($p=0.046$ and $p=0.026$ respectively).

Swimming might contribute to the growth of cardiac muscles and help to improve the cardiac conduction system and enhance parasympathetic innervation of the heart in children.

Keywords: Child, echocardiography, electrocardiography, heart rate variability, sports

* Associate Professor Department of Pediatric Cardiology, Faculty of Medicine, Afyonkarahisar Health Sciences University, drayhanpektas@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3238-0752>

** Associate Professor Department of Medical Pharmacology, Faculty of Medicine, Afyonkarahisar Health Sciences University, mbpektas@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0055-7688>

Öz

Bu çalışma, farklı fiziksel etkinlik türlerinin okul çocuklarındaki kalp fonksiyonlarını nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu kesitsel çalışmada; hiçbir fiziksel etkinliği olmayan 15 çocuk (kontrol grubu), düzenli olarak yüzen 15 çocuk, düzenli olarak basketbol oynayan 15 çocuk, düzenli olarak voleybol oynayan 15 çocuk ve düzenli olarak tenis oynayan 15 çocuk karşılaştırılmıştır. Kontrol grubundaki olguların ortalama yaşı 11.3 ± 1.8 yıl olarak hesaplanırken düzenli olarak yüzen, basketbol, voleybol ve tenis oynayan çocukların ortalama yaşları sırasıyla 10.7 ± 1.5 yıl, 12.0 ± 1.9 yıl, 12.6 ± 2.2 yıl ve 10.6 ± 1.4 yıl olarak kaydedildi.

Kontrol grubunda bulunan çocuklar ile düzenli olarak yüzen, basketbol, voleybol ve tenis oynayan çocuklar; yaş, cinsiyet, boy, vücut ağırlığı ve vücut kitle indeksi bakımından istatistiksel olarak benzer bulunmuştur (hepsi için $p > 0.05$). Kontrol grubunda yer alan çocuklar ve diğer sporları yapan çocuklar ile karşılaştırıldığında, yüzücü çocuklarda sol ventrikül diastolik kütle, sol ventrikül posterior duvar sistolik kalınlığı, mitral annular plan sistolik ekskürsion ve mitral E/A oranı değerlerinin anlamlı olarak yüksek olduğu belirlendi (sırasıyla $p = 0.006$, $p = 0.035$, $p = 0.025$ ve $p = 0.043$). Kontrol grubunda yer alan çocuklar ve diğer sporları yapan çocuklara göre, yüzücü çocuklarda mitral A dalgası, interventriküler septum E ve A dalgaları da anlamlı olarak düşüktü (sırasıyla $p = 0.030$, $p = 0.001$ ve $p = 0.040$). Yüzücü çocuklarda sol ventrikül izovolumik dinlenme zamanı anlamlı olarak uzun bulundu ($p = 0.004$). Kontrol grubunda yer alan çocuklar ve diğer sporları yapan çocuklar ile kıyaslandığında, yüzücü çocuklarda p dalgası dispersiyonu ve QT dispersiyonu değerleri anlamlı olarak düşüktü (sırasıyla $p = 0.038$ ve $p = 0.035$). Ayrıca, yüzücü çocukların toplam güç ve SDNN değerleri anlamlı olarak daha yüksekti (sırasıyla $p = 0.046$ ve $p = 0.026$).

Yüzme sporu, çocuklarda kalp kaslarının gelişmesine katkıda bulunabilir ve kalbin parasempatik innervasyonunu hızlandırarak kalpteki ileti sisteminin iyileşmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ekokardiyografi elektrokardiyografi, kalp hızı değişkenliği, spor

INTRODUCTION

Heart rate variability (HRV) is defined as the variation in the time interval between consecutive heartbeats in milliseconds. This physiological phenomenon designates the autonomic innervation of the heart, indicating the current status of wellbeing and long-term health consequences (Cygankiewicz & Zareba, 2013 ; Xhyheri, Manfrini, Mazzolini, Pizzi, & Bugiardini, 2012). It has been reported that a decrease in HRV might predict mortality after myocardial infarction (Brateanu, 2015 ; Sen & McGill, 2018). Decreased HRV can be also associated with diabetic neuropathy, cardiac transplantation and sudden cardiac death (Islam, Kim, Lee, & Moon, 2018 ; Lin et al., 2017 ; Sessa et al., 2018).

It has been hypothesized that interventions that increase HRV may be protective against cardiac mortality and sudden cardiac death. These interventions consist of beta adrenergic blockade, anti-arrhythmic drugs, muscarinic receptor blockers, thrombolysis, and physical activity (Kur'yanova, Tryasuchev, Stupin, & Teplyi, 2017, 2018 ; Larosa et al., 2005). Amongst these, regular physical training might contribute to cardiac health by modulating the autonomic functions. A body of evidence for this hypothesis is the "training bradycardia" of the individuals who do physical exercises routinely (Besnier et al., 2017 ; Doyen, Matelot, & Carré, 2019 ; Larosa et al., 2005).

As for the young adults, studies focusing on the impact of physical activity on HRV have yielded discrepant outcomes (Sandercock, Bromley, & Brodie, 2005). A study that has examined the effects of physical activity habits in different age groups is unable to report significant results in young

adults (Prodel et al., 2017). On the other hand, similar studies have demonstrated that adolescents who are physically active have greater HRV than their sedentary counterparts (Felber Dietrich et al., 2008 ; Henje Blom, Olsson, Serlachius, Ericson, & Ingvar, 2009 ; Kaikkonen et al., 2014 ; Vivek, Senthil, Vinayathan, & Rajathi, 2015). Additionally, it has been shown that autonomic cardiovascular regulation is improved in obese adolescents who have been engaged in regular physical training (Lucini et al., 2013 ; Nagai & Moritani, 2004). However, the major limitation of these studies is the negligence of different types of physical activity. That is, either individual or team sports were considered as one type of physical activity. Moreover, some studies evaluated just total physical activity (Felber Dietrich et al., 2008 ; Kaikkonen et al., 2014) and other studies assessed leisure-time physical activity (Lucini et al., 2013 ; Nagai & Moritani, 2004 ; Vivek et al., 2015). This study aims to investigate how different types of regular physical activity affect echocardiography findings and heart rate variability in school children.

METHODS

The parents of all participants were informed about the study and their written informed consents were obtained for the participation of their children. The study was conducted in accordance with the Declaration of Helsinki, and the protocol was approved by the Ethics Committee of Afyonkarahisar Health Sciences University (Grant no: 2019/1-10).

This is a cross-sectional review of 15 children who were not engaged with any regular physical activity or sports (controls) and 60 athletes who swam (n=15), played basketball (n=15), played volleyball (n=15), and played tennis (n=15) regularly. An athlete has been identified as a student, beginning from the age of 7 years, who routinely participates in sporting events like matches, games, and tournaments and undergoes supervised physical conditioning training for a minimum of 25 hours a week or does vigorous-intensity physical activity exercises to achieve physical strength, speed and/or endurance exercises for at least 30 minutes per day, three times a week (Coe & Fiatarone, 2014 ; Fox, 2011 ; World Health Organization, 2011). This study has been designed to investigate the benefits of different physical activity types on echocardiography findings and heart rate variability of the athlete children. That's why children who belonged to the same age group but vigorously involved in different physical activities were recruited to make up the study groups.

The children with cardiovascular diseases, diabetic children, children with neurological disorders, and handicapped children were excluded. The use of alcohol, tobacco, and/or other drugs; consumption of caffeine 12 hours preceding the HRV analysis, and performing any physical exercise 24 hours before the clinical evaluations were the other exclusion criteria.

Data related to age, sex height, and weight are recorded. Body mass index (BMI) is computed as follows: $\text{Body mass index} = \text{Weight (kg)} / \text{Height}^2 (\text{m}^2)$. The mean ages of the control, swimmer children, the children who play basketball, volleyball and tennis regularly were calculated as were computed as 11.3 ± 1.8 years, 10.7 ± 1.5 years, 12.0 ± 1.9 years, 12.6 ± 2.2 years and 10.6 ± 1.4 years respectively.

Echocardiography Examination: Echocardiography examination was made by using equipment with 3-5 MHz transducers (Vivid I, GE Healthcare, Chicago, IL, USA). The patients were made to rest for 5 minutes before the measurements and breathe slowly throughout the procedure. Recordings were performed with subjects in the supine or left lateral positions. All children underwent M-mode, Doppler-continuous, and pulse wave-echocardiography examination.

M-mode tracings were obtained at the level of the tips of mitral leaflets in the parasternal long-axis position, and measurements of the left ventricular end-systolic and end-diastolic dimension were performed according to the recommendations of the American Society of Echocardiography (Nagueh et al., 2016). Left ventricular end-systolic and end-diastolic dimensions, as well as aorta and interventricular septum dimensions, were measured from the parasternal long-axis window. Left ventricular ejection fraction and fractional shortening were provided using Teichholtz in M-mode echocardiography.

Tissue Doppler measurements were performed to measure the myocardial velocities during systole, early diastole and late diastole. The isovolumic contraction time (IVCT) was the time period between the end of the myocardial wave during late diastole (A_m) and the beginning of the myocardial wave during systole (S_m). The isovolumic relaxation time (IVRT) was the time period between the end of the S_m wave and the beginning of the myocardial wave during early diastole (E_m). Ejection time was the duration of ventricular outflow. Myocardial performance index (MPI) was the sum of IVCT and IVRT values, divided by ejection time.

The mean values were recorded by averaging the results of three consecutive measurements.

Electrocardiography Evaluation: All children had 12-lead electrocardiography (ECG) which was saved at a paper speed of 50 mm/hour and gain of 10 mm/mV (Cardiofax V; Nihon Kohden Corporation, Tokyo, Japan) in supine position. The patient was allowed to breathe spontaneously, but speaking was not permitted during the recording. All measurements were done manually by using a magnifying glass and the mean values were recorded by averaging three consecutive measurements.

The electrical axis of the heart in the frontal plane was represented by the QRS-axis. P-wave duration was measured in lead II, from the beginning to the end of P-wave. PR interval was also measured in lead II, from the beginning of P-wave to the beginning of R-wave. QRS complex duration was measured in lead V, from the beginning of Q wave to the end of the S wave. The measurement of the QT interval was started from the onset of the QRS complex until the end of the T-wave. Corrected QT interval was specified by Bazett's formula (Bazett, 1920). P-wave dispersion was calculated by subtracting minimum P-wave duration from maximum P-wave duration. QRS dispersion was the difference between the maximum and minimum QRS complex durations. Corrected QT dispersion was found by subtracting minimum corrected QT interval from maximum corrected QT interval. T-peak to T-end the interval was measured as the distance between the peak and end of T wave.

Heart Rate Variability Analysis: Holter monitoring was performed for 24 hours by means of a digital monitor (DL800, Compact Flash Card Holter Recorder, Minnesota, USA). Holter monitoring was started between 8 and 9 a.m. during the working days of the week and all patients were asked to continue their normal daily activities during the test days. In order to specify HRV parameters, the data stored were processed by Holter software (Cardiolight FMC.A, Medizintechnik, Hamburg, Germany). Before HRV analyses were performed, the precision of computer-assisted methods was provided and ectopic beats, noisy data, and artifacts were identified and excluded from the analysis. All Holter recordings were interpreted by the same investigator (A.P.). At least 21 hours of analyzable signals with a less than 2 hours difference between consecutive recordings were analyzed using the time-domain method. The parameters analyzed included standard deviation of all the adjacent NN intervals (SDNN), the standard deviation of the averages of NN intervals in all 5-min segments (SDANN), square root of the mean of the sum of the squares of the differences between adjacent NN intervals (RMSSD) and geometric measure of the integral of the density of the RR interval histogram divided by its height (triangular index).

Statistical Analysis: Collected data were analyzed by Statistical Package for Social Sciences version 20.0 (SPSS Inc., SPSS IBM, Armonk, NY, USA). Continuous variables were expressed as mean \pm standard deviation (range: minimum-maximum) and categorical variables were denoted as numbers or percentages. *Kolmogorov-Smirnov* test was used to test the distribution of data while *Mann Whitney U* test and *Wilcoxon* test were used for the comparisons. Two-tailed p values less than 0.05 were accepted to be statistically significant.

RESULTS

Table 1. Demographic Characteristics of the Participants

	Basketball (n=15)	Volleyball (n=15)	Swimming (n=15)	Tennis (n=15)	Controls (n=15)	p
Age (years)	12.0 \pm 1.9	12.6 \pm 2.2	10.7 \pm 1.5	10.6 \pm 1.4	11.3 \pm 1.8	0.688
Male/Female	9-6 (60%-40%)	5-10 (33.3%-66.7%)	8-7 (53.3%-46.7%)	9-6 (60%-40%)	8-7 (53.3%-46.7%)	0.577
Height (cm)	155.2 \pm 28.4	159.4 \pm 31.6	149.1 \pm 24.7	148.9 \pm 22.3	149.4 \pm 25	0.133
Weight (kg)	46.9 \pm 3.5	53.5 \pm 4.2	40.3 \pm 2.6	43.2 \pm 3.1	52.3 \pm 4	0.452
BMI (kg/m ²)	19.4 \pm 1.7	20.7 \pm 2.1	17.9 \pm 1.2	19.3 \pm 1.8	23.4 \pm 2.2	0.379

BMI: body mass index

Table 1 shows the demographic characteristics of the participants. The children who are not engaged with any sports, the children who swim, and the children who play basketball, volleyball and tennis are statistically similar with respect to age, sex, height, weight and BMI ($p > 0.05$ for all).

Table 2. Echocardiography Findings of the Participants

	Basketball (n=15)	Volleyball (n=15)	Swimming (n=15)	Tennis (n=15)	Controls (n=15)	P
Ejection fraction	74.4±1.9	75.2±1.8	75.9±1.7	71.6±1.9	73.3±1.5	0.573
Fractional shortening	45.2±2.1	44.1±1.7	44.4±1.8	40.5±1.7	43.2±.6	0.226
Systolic volume	54.6±4.2	59.8±5.4	54.2±3.1	49.7±3	55.7±4.8	0.189
End-diastolic volume	72.6±4.7	77.8±7.2	71.4±3.6	69.9±3.4	74.5±6.3	0.344
Left ventricle systolic mass	119.8±10.7	121.7±11.1	112.3±11.6	102.8±6.3	114.5±9.2	0.189
Left ventricle diastolic mass	130.5±2.9	109.2±6.8	138.7±9.9	124.8±10.4	128.6±8.4	0.006*
LVPW systolic thickness	1.58±0.2	1.60±0.3	1.62±0.3	1.50±0.1	1.38±0.1	0.035*
LVPW diastolic thickness	0.91±0.1	0.94±0.04	0.88±0.1	0.89±0.01	0.92±0.02	0.804
Mitral E wave	1.19±0.06	1.1±0.06	1.1±0.1	1.13±0.1	1.15±0.04	0.292
Mitral A wave	0.7±0.03	0.72±0.04	0.59±0.04	0.62±0.03	0.75±0.05	0.030*
Mitral E/A ratio	1.76±0.1	1.55±0.09	1.9±0.1	1.84±0.1	1.88±0.08	0.043*
Tricuspid E wave	0.82±0.07	0.78±0.04	0.7±0.05	0.78±0.1	0.8±0.06	0.361
Tricuspid A wave	0.47±0.04	0.48±0.02	0.4±0.04	0.48±0.03	0.5±0.02	0.315
Tricuspid E/A	1.78±0.1	1.68±0.08	1.81±0.1	1.66±0.1	1.77±0.06	0.513
TAPSE	3.77±0.15	3.99±0.21	3.8±0.17	3.64±0.2	3.82±0.24	0.567
MAPSE	3.33±0.1	3.16±0.14	2.89±0.2	2.9±0.2	3.54±0.2	0.025*

*p<0.05 was accepted to be statistically significant

LVPW: left ventricle posterior wall

TAPSE-MAPSE: tricuspid-mitral annular plane systolic excursion

Table 2 demonstrates the echocardiography findings of the participants. When compared to the controls and other athletes, the children who swim have significantly higher left ventricle diastolic mass, higher left ventricle posterior wall systolic thickness, lower mitral A wave, higher mitral annular plane systolic excursion and higher mitral E/A ratio (p=0.006, p=0.035, p=0.030, p=0.025 and p=0.043 respectively).

Table 3. Tissue Doppler Echocardiography Findings of the Participants

	Basketball (n=15)	Volleyball (n=15)	Swimming (n=15)	Tennis (n=15)	Controls (n=15)	P
--	----------------------	----------------------	--------------------	------------------	--------------------	---

Left ventricle E wave	0.2±0.01	0.19±0.01	0.19±0.01	0.21±0.01	0.20±0.01	0.312
Left ventricle A wave	0.08±0.01	0.08±0.01	0.1±0.01	0.1±0.01	0.09±0.01	0.782
Left ventricle S wave	0.12±0.01	0.11±0.01	0.11±0.01	0.11±0.01	0.10±0.01	0.424
Left ventricle MPI	44.7±3.1	42.2±1.3	40.3±1.6	47.1±3.4	46.4±2.6	0.946
Left ventricle IVRT (ms)	56.9±2.4	53.0±2.7	60.9±2.5	59.7±3.8	55.4±3.3	0.001*
Left ventricle IVCT (ms)	56.9±3.2	53.7±2.3	52.5±3.3	53.2±2.4	55.7±2.8	0.390
Interventricular septum E wave	0.14±0.01	0.15±0.01	0.13±0.01	0.16±0.01	0.18±0.01	0.040*
Interventricular septum A wave	0.08±0.01	0.11±0.01	0.07±0.01	0.09±0.01	0.1±0.01	0.004*
Interventricular septum S wave	0.08±0.01	0.09±0.01	0.1±0.01	0.14±0.01	0.15±0.01	0.362
Interventricular septum MPI	45.4±2.6	47.6±1.9	44.1±1.7	43.7±1.6	46.1±2.5	0.525
Interventricular septum IVRT (ms)	55.1±2.6	56.4±3.1	58.7±2.9	58.4±2.6	57.3±2.8	0.309
Interventricular septum IVCT (ms)	57.7±2.1	58.5±2.1	57.7±2.6	54.9±2.5	59.1±3.2	0.440
Right ventricle E wave	0.17±0.01	0.18±0.01	0.17±0.01	0.19±0.01	0.2±0.02	0.846
Right ventricle A wave	0.12±0.01	0.12±0.01	0.11±0.01	0.11±0.01	0.14±0.01	0.653
Right ventricle S wave	0.13±0.01	0.13±0.01	0.14±0.01	0.15±0.01	0.14±0.01	0.170
Right ventricle MPI	48.9±2.5	51.4±3.9	48.4±2.9	49.3±2.7	50.5±3.0	0.906
Right ventricle IVRT (ms)	58.3±2.2	60.1±2.6	59.7±2.3	62.0±3.1	61.1±2.8	0.742
Right ventricle IVCT (ms)	60.8±3.7	57.4±2.8	53.3±2.2	61.2±2.6	62.0±3.1	0.263

*p<0.05 was accepted to be statistically significant.

MPI: myocardial performance index, IVRT-IVCT: isovolumic relaxation-contraction time

Table 3 displays the tissue Doppler echocardiography findings of the participants. The children who swim have significantly lower interventricular septum E and A waves and significantly longer left ventricle IVRT than the controls and other athletes (p=0.001, p=0.040 and p=0.004 respectively).

Table 4. Electrocardiography Findings of the Participants

	Basketball (n=15)	Swimming (n=15)	Tennis (n=15)	Volleyball (n=15)	Controls (n=15)	p
Heart rate	89.6±0.8	83.9±3.7	85.1±4.1	85.6±3.1	86.1±3.5	0.582
p-wave duration	62.3±2.3	63.9±1.9	61.9±1.8	66.4±2.2	65.6±2.1	0.407
p-wave dispersion	42.9±2.7	38.7±1.3	48.6±4.5	42.5±3.1	45.2±3.3	0.038*
PR interval	114.4±4.7	120.1±4.6	117.3±4.1	121.5±5.4	122.7±6.1	0.673
QRS complex duration	69.7±3.8	73.8±3.9	75.9±4.5	75.2±2.4	77.4±3.6	0.547
QT interval	334.6±6.2	336.9±5.4	343.6±5.4	328.4±4.6	346.5±6.1	0.104
QT dispersion	64.3±5.2	60.3±4.9	62.9±6.2	68.8±7.1	70.7±5.4	0.035*
Corrected QT interval	389.1±6.7	396.2±4.9	408.3±8.4	397.2±5.1	394.7±8.1	0.190
Corrected QT dispersion	81.9±8.6	80.3±5.5	88.2±8.5	92.6±8.4	86.6±7.7	0.721
T-peak to T-end interval	64.1±2.3	64.0±2.3	62.3±1.6	65.6±2.7	64.2±1.9	0.453

*p<0.05 was accepted to be statistically significant.

Table 4 summarizes the electrocardiography findings of the participants. When compared with the controls and other athletes, the children who swim have significantly lower p-wave dispersion and QT dispersion values ($p=0.038$ and $p=0.035$ respectively). Table 5 enlists the heart variability of the participants. The children who swim have significantly higher total power and SDNN values than the controls and other athletes ($p=0.046$ and $p=0.026$ respectively).

Table 5. Heart Rate Variability of the Participants

	Basketball (n=15)	Swimming (n=15)	Tennis (n=15)	Volleyball (n=15)	Controls (n=15)	p
Total power	4505.4±775.6	5019.3±663.4	2689.1±433.1	3728.5±529.3	1788.9±387.5	0.046*
VLF	2954.4±605.3	3277.7±465.9	2057.9±224.1	2446.5±356.1	1556.4±326.4	0.196
LF	975.7±112.4	979.5±125.4	663.5±116.6	752.8±118.2	546.3±96.3	0.140
HF	528.5±91.7	707.9±97.7	422.7±101.8	479.4±82.6	249.2±57.5	0.115
LF/HF ratio	2.2±0.2	1.6±0.2	2.1±0.3	1.7±0.1	2.2±0.4	0.208
SDNN (msec)	144.7±10.9	153.9±9.1	106.5±11.2	137.5±12.1	79.6±8.5	0.026*
SDANN (msec)	132.8±10.4	141.1±10.3	97.5±13.4	123.5±11.9	84.3±9.2	0.079
SDNN index	66.6±5.5	72.3±4.9	56.8±3.2	62.6±4.3	55.1±2.8	0.108
RMSSD	50.3±6.8	52.5±4.2	45.3±4.8	48.2±4.4	37.6±3.5	0.671
PNN50	24.1±4.7	26.1±2.7	21.4±3.9	22.3±2.8	19.1±2.2	0.662

* $p<0.05$ was accepted to be statistically significant.

DISCUSSION

Physical activity is an important factor in the establishment and maintenance of good health. That's why; World Health Organization recommends structured physical activity for both children and adolescents (Fox, 2011 ; World Health Organization, 2011). Beneficial effects of physical activity on cardiorespiratory health have been reflected by attenuated heart rate and increased oxygen consumption during exercise (Felber Dietrich et al., 2008 ; Lavie, Church, Milani, & Earnest, 2011).

Children dealing with sports have significantly lower resting heart rate than the children with sedentary lifestyle because they have larger hearts in size and higher stroke volumes (Vivek et al., 2015). Decreased heart rate in association with increased stroke volume leads to a rise in maximum oxygen consumption because the highest heart rates recorded during exercise are similar in physically active and sedentary individuals (Lavie et al., 2011 ; Vivek et al., 2015).

In fact, heart rate is the result of a balance between sympathetic and parasympathetic nervous activities. Parasympathetic nervous activity is enhanced and sympathetic nervous activity is weakened in individuals who have good cardiorespiratory health status (Besnier et al., 2017). One reason for the enhancement in parasympathetic activity is vigorous exercise as it has been shown that doing physical activity for three months improves vagal activity (Sandercock et al., 2005). Regular

physical training might induce repetitious stimulation of sympathetic activity, which is followed by deactivation of sympathetic activity and reciprocal acceleration in parasympathetic activity subsequently (Kaikkonen et al., 2014).

The HRV analysis has been adopted as a non-invasive and practical technique which can be used to assess the activity of autonomic nervous system and, more specifically vagal activity, by means of different time and frequency domain measures. This technique allows the investigation of short and long term health consequences and monitorization of performance in athletes (Plews, Laursen, Stanley, Kilding, & Buchheit, 2013). However, studies focusing on the HRV analysis of children/adolescents dealing with sports are still scanty in number and yield controversial results (Moraes et al., 2019 ; Sharma et al., 2017).

It has been reported that all parameters of HRV can be used to predict mortality or transplantation in a cohort of children with severe pulmonary hypertension (Lammers, Munnery, Hislop, & Haworth, 2010). Another study claimed that total cavopulmonary connection leads to a significant reduction in overall cardiac autonomic tone which had been interpreted as a good prognostic factor for children undergoing univentricular heart repair (Madan et al., 2014). Similarly, a Turkish study found that transcatheter closure of secundum atrial septal defect improves HRV which reduces morbidity and improves prognosis (Ozyilmaz et al., 2015).

Swimming is a popular physical activity which may help to reduce pain and alleviate psychological symptoms (Maged et al., 2018 ; Tian et al., 2018). Prior research has highlighted the benefits of swimming in the prevention and treatment of cardiovascular diseases (Nualnim et al., 2012 ; Tanaka, 2009).

Several studies have described the adaptive remodeling of the heart in swimmers. Swimming in prone position accelerates venous blood flow to the right atrium and ventricle which subsequently causes a disproportionate increase on the load of the right ventricle. This may lead to an acute dilatation in right ventricle but this dilatation is not usually associated with the dysfunction of right ventricle (D'Andrea et al., 2015 ; Martinez et al., 2019 ; Shoemaker et al., 2019). Prior research has specified that individuals who regularly train swimming have left ventricular dilatation, normal wall thickness to dimension ratio and increased stroke volume with normal diastolic filling (Lazar, Khanna, Chesler, & Saliccioli, 2013). In contrast, this study found that the swimmer children who had significantly higher left ventricle diastolic mass, significantly higher posterior wall systolic thickness, significantly lower mitral A wave and significantly lower interventricular septum E and A waves. Such discrepancy might be attributed to the relatively small cohort size, lack of longitudinal data and technical variations in the measurement and recording of echocardiography, ECG and HRV parameters.

P wave dispersion has been addressed as a marker for atrial remodeling and as an indirect predictor for atrial fibrillation. Increased p wave dispersion reflects the delay in intra-atrial and inter-atrial conduction time and this delay can be due to the lack of a well-coordinated conduction system within the atrial muscles (Izci et al., 2015). QT dispersion is an electrocardiography parameter which

depends on the heterogeneity of repolarization. This marker might be used to predict ischemia related cardiac dysrhythmias in patients with ischemic heart diseases (Izci et al., 2015). Accordingly, this study specified the significant reduction in p-wave dispersion and QT dispersion values of the swimmer children.

The SDNN is a time-domain measurement which is accepted as the “gold standard” for identifying the risk of cardiac morbidity and mortality when it has been recorded over a period of 24 hours (Shaffer & Ginsberg, 2017). Total power is a frequency-domain measurement which refers to overall autonomic activity to which sympathetic activity contributes primarily (Shaffer & Ginsberg, 2017). An animal study has concluded that parasympathetic activity is the possible physiological mechanism for the resting bradycardia determined in swimmers (Medeiros et al., 2004). Complying with literature, the children who trained swimming in this study had significantly higher total power and SDNN values than the controls and other athletes.

CONCLUSION

Swimming is a physical activity type which can be practiced by children and young adults. This activity differs from other sports as it is related with prone positioning and immersion in water. The alterations in echocardiography, electrocardiography and HRV measurements of the swimmer children suggest that this sport might contribute to the growth of cardiac muscles, improve the cardiac conduction system and enhance parasympathetic innervation of the heart in children. However, the findings of the present study should be interpreted carefully as their power is limited by the cross-sectional study design, relatively small cohort size and lack of longitudinal data. Further research is warranted to clarify the effects of regular training in different physical activity modalities on the cardiac well being of children and adolescents.

AUTHOR CONTRIBUTIONS

AP designed the study, collected data and wrote the manuscript. MBP drafted the manuscript and critically revised the manuscript.

CONFLICTS OF INTEREST

The authors declare no conflict of interest.

REFERENCES

Bazett, H. C. (1920). The time relations of the blood-pressure changes after excision of the adrenal glands, with some observations on blood volume changes. *The Journal of Physiology*, 53(5), 320-339.

- Besnier, F., Labrunée, M., Pathak, A., Pavy-Le Traon, A., Galès, C., Sénard, J.-M., & Guiraud, T. (2017). Exercise training-induced modification in autonomic nervous system: An update for cardiac patients. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine*, 60(1), 27-35.
- Brateanu, A. (2015). Heart rate variability after myocardial infarction: what we know and what we still need to find out. *Current Medical Research and Opinion*, 31(10), 1855-1860.
- Coe, D., & Fiatarone, S. (2014). Exercise prescription in special populations: women, pregnancy, children and older adults. Dans *ACSM's resource manual for exercise testing and prescription* (p. 569).
- Cygankiewicz, I., & Zareba, W. (2013). Heart rate variability (pp. 379-393). (S.L.) : (s.n.).
- D' Andrea, A., Morello, A., Iacono, A., Scarafile, R., Cocchia, R., Riegler, L., ... Russo, M. (2015). Right ventricular changes in highly trained athletes: Between physiology and pathophysiology. *Journal of Cardiovascular Echography*, 25(4), 97-102.
- Doyen, B., Matelot, D., & Carré, F. (2019). Asymptomatic bradycardia amongst endurance athletes. *The Physician and Sportsmedicine*, 47(3), 249-252.
- Felber Dietrich, D., Ackermann-Lieblich, U., Schindler, C., Barthélémy, J.-C., Brändli, O., Gold, D. R., ... Gaspoz, J.-M. (2008). Effect of physical activity on heart rate variability in normal weight, overweight and obese subjects: results from the SAPALDIA study. *European Journal of Applied Physiology*, 104(3), 557-565.
- Fox, K. R. (2011). *Start active, stay active: report on physical activity in the UK: a report on physical activity from the four home countries Chief Medical Officers*.
- Henje Blom, E., Olsson, E. M. G., Serlachius, E., Ericson, M., & Ingvar, M. (2009). Heart rate variability is related to self-reported physical activity in a healthy adolescent population. *European Journal of Applied Physiology*, 106(6), 877-883.
- Islam, S. K. M. A., Kim, D., Lee, Y.-S., & Moon, S.-S. (2018). Association between diabetic peripheral neuropathy and heart rate variability in subjects with type 2 diabetes. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 140, 18-26.
- Izci, F., Hocagil, H., İzci, S., İzci, V., Acar, R. D., & Koç, M. İ. (2015). P-wave and QT dispersion in patients with conversion disorder. *Therapeutics and Clinical Risk Management*, 11, 475-480.
- Kaikkonen, K. M., Korpelainen, R. Irmeli, Tulppo, M. P., Kaikkonen, H. S., Vanhala, M. L., Kallio, M. A., ... Korpelainen, J. T. (2014). Physical activity and aerobic fitness are positively associated with heart rate variability in obese adults. *Journal of Physical Activity and Health*, 11(8), 1614-1621.
- Kur'yanova, E. V., Tryasuchev, A. V., Stupin, V. O., & Teplyi, D. L. (2017). Effect of stimulation of neurotransmitter systems on heart rate variability and β -adrenergic responsiveness of erythrocytes in outbred rats. *Bulletin of Experimental Biology and Medicine*, 163(1), 31-36.
- Kur'yanova, E. V., Tryasuchev, A. V., Stupin, V. O., & Teplyi, D. L. (2018). Effect of atropine on adrenergic responsiveness of erythrocyte and heart rhythm variability in outbred rats with stimulation of the central neurotransmitter systems. *Bulletin of Experimental Biology and Medicine*, 165(5), 597-601.
- Lammers, A. E., Munnery, E., Hislop, A. A., & Haworth, S. G. (2010). Heart rate variability predicts outcome in children with pulmonary arterial hypertension. *International Journal of Cardiology*, 142(2), 159-165.
- Larosa, C., Infusino, F., Sgueglia, G. A., Aurigemma, C., Sestito, A., Lombardo, A., ... Lanza, G. A. (2005). Effect of primary percutaneous coronary intervention versus thrombolysis on ventricular arrhythmias and heart rate variability in acute myocardial infarction. *Italian heart journal : official journal of the Italian Federation of Cardiology*, 6(8), 629-633.
- Lavie, C. J., Church, T. S., Milani, R. V., & Earnest, C. P. (2011). Impact of physical activity, cardiorespiratory fitness, and exercise training on markers of inflammation. *Journal of Cardiopulmonary Rehabilitation and Prevention*, 31(3), 137-145.

- Lazar, J. M., Khanna, N., Chesler, R., & Saliccioli, L. (2013). Swimming and the heart. *International Journal of Cardiology*, 168(1), 19-26.
- Lin, Y.-Y., Lu, W.-A., Hsieh, Y.-C., Chang, H.-H., Shih, C.-C., Jeng, M.-J., & Kuo, C.-D. (2017). Effect of position on the residual heart rate variability in patients after orthotopic heart transplantation. *Journal of the Chinese Medical Association*, 80(2), 63-71.
- Lucini, D., de Giacomo, G., Tosi, F., Malacarne, M., Respizzi, S., & Pagani, M. (2013). Altered cardiovascular autonomic regulation in overweight children engaged in regular physical activity. *Heart*, 99(6), 376-381.
- Madan, K., Garg, P., Deepak, K. K., Talwar, S., Airan, B., & Choudhary, S. K. (2014). Heart rate variability in patients undergoing univentricular heart repair. *Asian Cardiovascular and Thoracic Annals*, 22(4), 402-408.
- Maged, A. M., Abbassy, A. H., Sakr, H. R. S., Elsawah, H., Wagih, H., Ogila, A. I., & Kotb, A. (2018). Effect of swimming exercise on premenstrual syndrome. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 297(4), 951-959.
- Martinez, V., la Garza, M. S., Grazioli, G., Bijmens, B. H., Trapé, J., Garcia, G., ... Sitges, M. (2019). Cardiac performance after an endurance open water swimming race. *European Journal of Applied Physiology*, 119(4), 961-970.
- Medeiros, A., Oliveira, E. M., Gianolla, R., Casarini, D. E., Negrão, C. E., & Brum, P. C. (2004). Swimming training increases cardiac vagal activity and induces cardiac hypertrophy in rats. *Brazilian Journal of Medical and Biological Research*, 37(12), 1909-1917.
- Moraes, Í. A. P., Silva, T. D., Massetti, T., Menezes, L. D. C., Ribeiro, V. F., Tropiano, L. M. C. C., ... Fernandes, M. (2019). Fractal correlations and linear analyses of heart rate variability in healthy young people with different levels of physical activity. *Cardiology in the Young*, 29(10), 1236-1242.
- Nagai, N., & Moritani, T. (2004). Effect of physical activity on autonomic nervous system function in lean and obese children. *International Journal of Obesity*, 28(1), 27-33.
- Nagueh, S. F., Smiseth, O. A., Appleton, C. P., Byrd, B. F., Dokainish, H., Edvardsen, T., ... Waggoner, A. D. (2016). Recommendations for the evaluation of left ventricular diastolic function by echocardiography: An update from the American Society of Echocardiography and the European Association of Cardiovascular Imaging. *European Heart Journal - Cardiovascular Imaging*, 17(12), 1321-1360.
- Nualnim, N., Parkhurst, K., Dhindsa, M., Tarumi, T., Vavrek, J., & Tanaka, H. (2012). Effects of swimming training on blood pressure and vascular function in adults >50 years of age. *The American Journal of Cardiology*, 109(7), 1005-1010.
- Ozyilmaz, I., Ergul, Y., Tola, H. T., Saygi, M., Ozturk, E., Tanidir, I. C., ... Bakir, I. (2015). Heart rate variability improvement in children using transcatheter atrial septal defect closure. *Anatolian Journal of Cardiology*, 16(4), 290-295.
- Plews, D. J., Laursen, P. B., Stanley, J., Kilding, A. E., & Buchheit, M. (2013). Training adaptation and heart rate variability in elite endurance athletes: Opening the door to effective monitoring. *Sports Medicine*, 43(9), 773-781.
- Prodel, E., Peçanha, T., Silva, L. P. Da, Paula, R. B. De, Martinez, D. G., Lima, J. R. P. De, & Laterza, M. C. (2017). Different times of day do not change heart rate variability recovery after light exercise in sedentary subjects: 24 hours Holter monitoring. *Chronobiology International*, 34(10), 1354-1365.
- Sandercock, G. R. H., Bromley, P. D., & Brodie, D. A. (2005). Effects of exercise on heart rate variability: Inferences from meta-analysis. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 37(3), 433-439.
- Sen, J., & McGill, D. (2018). Fractal analysis of heart rate variability as a predictor of mortality: A systematic review and meta-analysis. *Chaos: An Interdisciplinary Journal of Nonlinear Science*, 28(7), 72101.

- Sessa, F., Anna, V., Messina, G., Cibelli, G., Monda, V., Marsala, G., ... Salerno, M. (2018). Heart rate variability as predictive factor for sudden cardiac death. *Aging, 10*(2), 166-177.
- Shaffer, F., & Ginsberg, J. P. (2017). An overview of heart rate variability metrics and norms. *Frontiers in Public Health, 5*, 258.
- Sharma, V. K., Subramanian, S. K., Radhakrishnan, K., Rajendran, R., Ravindran, B. S., & Arunachalam, V. (2017). Comparison of structured and unstructured physical activity training on predicted VO₂max and heart rate variability in adolescents – a randomized control trial. *Journal of Basic and Clinical Physiology and Pharmacology, 28*(3), 225-238.
- Shoemaker, L. N., Wilson, L. C., Lucas, S. J. E., Machado, L., Thomas, K. N., & Cotter, J. D. (2019). Swimming-related effects on cerebrovascular and cognitive function. *Physiological Reports, 7*(20), e14247.
- Tanaka, H. (2009). Swimming Exercise. *Sports Medicine, 39*(5), 377-387.
- Tian, J., Yu, T., Xu, Y., Pu, S., Lv, Y., Zhang, X., & Du, D. (2018). Swimming training reduces neuroma pain by regulating neurotrophins. *Medicine & Science in Sports & Exercise, 50*(1), 54-61.
- Vivek, K. S., Senthil, K. S., Vinayathan, A., & Rajathi, R. (2015). Heart rate variability in adolescents – normative data stratified by sex and physical activity. *Journal of Clinical and Diagnostic Research, 9*(10), 8-13.
- World Health Organization. (2011). *Information sheet: global recommendations on physical activity for health 5 – 17 years old*.
- Xhyheri, B., Manfrini, O., Mazzolini, M., Pizzi, C., & Bugiardini, R. (2012). Heart rate variability today. *Progress in Cardiovascular Diseases, 55*(3), 321-331.

Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Kullanımının Kadın Voleybol Spor Kulübü Açısından İncelenmesi

Investigation of the Use of Social Media in Corporate Communication from the Perspective of Women's Volleyball Sports Club

Erman MUTLU*

Mehmet Mustafa YORULMAZLAR**

Öz

Bu çalışmada, Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün kurumsal iletişim aracı olarak kullandığı resmi sosyal medya platformları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube hesapları üzerinden elde edilen verilerin sayfa görünümü, hesap içeriği, paylaşım türü ve hesapların kullanım düzeyleri açısından incelenerek yorumlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın çıkış noktası, Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün 2019 yılı dünya kulüpler sıralamalarında ilk 5 (beş) içerisinde yer almış olmasıdır. Nitel özelliğe sahip bu araştırmada belgesel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, ülkemizde faaliyet gösteren tüm kadın voleybol spor kulüpleridir. Bu bağlamda, kulübün resmi sosyal medya hesaplarının açılış tarihlerinden 19 Mayıs 2020 tarihine kadar olan süreç araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışma neticesinde, Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün sosyal medyayı etkin bir şekilde kullandığı, kadın voleybolunda sosyal medyayı dünyada en aktif kullanan üç spor kulübü içerisinde yer aldığı, bununla birlikte hesaplarının genel görünümü ile bazı paylaşım türlerinde eksiklikler olduğu ve paydaşlarıyla etkileşiminin yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır. Çalışmadaki verilerin Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübü ile diğere spor kulüplerinin sosyal medya mecrasındaki iletişim noksanlıklarını giderebilmelerine ve paydaşlarıyla daha etkili bir iletişim kurabilmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübü, kurumsal iletişim, sosyal medya, voleybol.

Abstract

In this study, it was aimed to examine and interpret the data obtained through the official social media platforms like Facebook, Twitter, Instagram and YouTube used by Eczacıbaşı VitrA Sports Club as corporate communication tools. The collected data were evaluated in terms of page view, account content, types of sharing and account usage levels. Eczacıbaşı VitrA Sports Club's 2019 world club ranking (top 5)

* Yüksek lisans, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, erman.mutlu@windowslive.com, ORCID: 0000-0002-7525-1360

** Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, mehmet.yorulmazlar@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1051-0798

was chosen as a starting point of the study. From the qualitative research methods, documentary survey model was used in the study. Universe of the study was the all women's volleyball teams operating in Turkey. In this context, the period starting from the opening dates of the clubs' official social media accounts to 19 May 2020 constituted the sample of the study. The obtained data were analyzed with descriptive analysis method. It was concluded that Eczacıbaşı Vitra Sports Club used the social media effectively and they were among the three sports clubs that use social media actively in women's volleyball, but there were some deficiencies in the general view of their accounts and some types of sharing and their interaction with their stakeholders. It is thought that the data obtained from the study will help Eczacıbaşı Vitra Sports Club and other sports clubs to overcome their communication deficiencies in their social media channels and to establish more effective communication with their stakeholders.

Keywords: Eczacıbaşı Vitra Sports Club, corporate communication, social media, volleyball.

GİRİŞ

Geride bıraktığımız yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla büyüyen bilişim ve iletişim teknolojilerinin etkileşimiyle sonucunun kestirilmesinin çok güç olduğu bir dönemin başlangıcı ortaya çıkmıştır. Bu etkileşimin bir sonucu da dev bir paylaşım platformu olan sosyal medya olgusunun insanoğlunun hayatına girmesidir (Kahraman, 2010).

Sosyal medya, geniş kitlelere anında ulaşma ve bütün insanlarla çevrim içi iletişim kurabilme olanağı sunmaktadır (Vural ve Bat, 2010). Spor kulüplerinin yeni medya türünün bu özelliklerinin farkına varması; bilinirliği ve marka imajını artırmak, taraftar ile bağları kuvvetlendirmek, kulüp hakkında bilgi paylaşmak, reklam ve pazarlama stratejileri geliştirmek, sponsor bulmak vb. önemli birçok imkânı beraberinde getirmektedir. Sosyal medya kullanımı ile elde edilen bu imkânları keşfeden spor kulüplerinin amaçlarına ulaşmak için sosyal medya platformlarını kullanmaları kaçınılmaz hâle gelmiştir (Barutçu ve Tomaş, 2013).

Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü, elde ettiği başarılarla ülkemizin tanınırlığını artıran ve ülkemiz insanını olumlu anlamda etkileyen bir kulüptür. Sosyal medyanın da toplum ile örgütler üzerindeki etkisi ve sağladığı faydalar aşikârdır. Dolayısıyla bu çalışmanın özgün yapısı ve ortaya koyduğu verilerin hem Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medya kullanımını değerlendirmek hem de bu konuda gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlamak açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Kurumsal iletişim; kurum kimliğinin, kültürünün, felsefesinin, değerlerinin ilgili çevrelere doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarılmasını içeren iletişim sürecidir (Bat, 2012). Bir başka ifadeyle kurumsal iletişim; bir kurumun müşterileri, tedarikçileri ve tüm paydaşlarıyla doğrudan kurduğu iletişimdir (Johan ve Noor, 2013; Özel, 2014).

Şirket içi ve dışında gerçekleşen diyaloglarda iletişimin kalitesi büyük bir önem kazanmıştır. Söz konusu iletişim kalitesinin sağlanması için çeşitli kurumsal iletişim araçlarından yararlanılmaktadır (Herand ve Çalışır, 2014). Bu araçlar yazılı, sözlü, görsel-işitsel ve elektronik iletişim araçları olarak sınıflandırılmaktadır (Peltekoğlu, 2004). Bu çalışmada, kurumsal iletişim aracı olan elektronik iletişim araçlarından sosyal paylaşım ağları/platformları kullanılacaktır.

Yeni iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte kurum ve kuruluşlar internet ortamını ürün, mal ve hizmet bilgilerini tüketicilere iletmek, onlarla iletişime geçmek, onların ihtiyaç ile isteklerini anlamak ve bu doğrultuda satış stratejisi geliştirmek, doğrudan satış yapmak gibi birçok farklı amaçla kullanmaktadır (Akyüz, 2017).

Spor kulüplerinin temel paydaşlarının taraftarlar, kulüp üyeleri, yayıncı kuruluşlar, finansal kuruluşlar, yerel yönetimler, topluluklar, ulusal ve uluslararası yasa koyuculardan oluştuğu düşünüldüğünde kulüplerin işleyişleri içerisinde bu paydaşlar ile ilişki kurmak ve bu ilişkiyi yönetmek büyük önem taşımaktadır (Binns, 2003).

Spor kulüplerinde kurumsal iletişim kavramı; kulübün hedef kitlesine yönelik tüm iletişim faaliyetlerinin amaçlı, planlı, etkin, uyumlu ve bilinçli bir şekilde yürütülmesi olarak tanımlanabilmektedir (Ayan Gürsoy, 2019).

Sosyal medya; Web 2.0 teknolojileri üzerine kurulmuş, sosyal etkileşime imkân veren, kişilerin bilgi ve deneyimlerini çevrim içi olarak çevreleriyle paylaşmalarını sağlayan web sitelerinden oluşmaktadır (Fox, 2009).

Sosyal medya; insanlara ve kurumlara hür bir tartışma ortamı doğuran, bireylerin kendi aralarında ve örgütlerle olan bildirişimini sağlayan bir araçtır. Bunun yanı sıra hedeflenen gruplarla çift yönlü iletişim gerçekleştirmek, kurum imajını yükseltmek, pazarlama ve halkla ilişkiler faaliyetlerinde bulunmak gibi olanaklar sunmaktadır (Yamamoto ve Şekeroğlu, 2014). Sosyal medya araçlarının spor kulüplerine sunduğu fırsatlar sadece sporcular ve taraftarlar ile sınırlı kalmamaktadır. Markalar ve sponsorlar gibi diğer tüm paydaşlar ile yeni iletişim alanı içerisinde iletişim kurulmasını da sağlamaktadır (Özçağlayan, 2012). Bu fırsatı iyi değerlendirebilen kulüplerin bir adım öne çıkması beklenmektedir.

Kurumsal iletişim aracı olarak kullanılan sosyal medya hesapları ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda kadın voleybol spor kulüplerinin sosyal medya hesapları ile ilgili bir çalışmanın yapılmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma, alanındaki ilk çalışmadır. Bu konuda yapılacak farklı çalışmalara yol gösterecek olması sebebiyle, çalışma sonucunda ortaya çıkan verilerin ehemmiyet arz ettiği düşünülmektedir.

Literatürdeki araştırmalardan elde edilen veriler ışığında şu sorulara yanıtlar aranacaktır:

- Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün sosyal medyayı kullanımı (genel görünüm, hesap içeriği, paylaşım türü) ne düzeydedir?
- Ulusal ve uluslararası kadın voleybol spor kulüpleri ile karşılaştırıldığında sosyal medya hesapları görünümü nasıldır?

Bu çalışmada, Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün kurumsal iletişim aracı olarak kullandığı sosyal medya platformları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube hesapları üzerinden elde

edilen verilerin sayfa görünümü, paylaşım içerikleri ve kullanım düzeyleri açısından incelenerek yorumlanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Nitel araştırma desenine sahip bu çalışmada belgesel tarama modeli kullanılmıştır. Belgesel tarama; belli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme basamaklarından oluşur (Karasar, 2010). Nitel araştırmalarda doğrudan gözlem ve görüşme olmadığında araştırma problemiyle ilgili yazılı ve görsel materyaller araştırmada kullanılabilir. Dolayısıyla belgesel tarama tek başına bir araştırma modeli olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İşbu model, doküman incelemesi ve belgesel gözlem olarak da adlandırılmaktadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, ülkemizde hizmet veren tüm kadın voleybol spor kulüpleri oluşturmaktadır. Uluslararası Profesyonel Voleybol Kulüpleri Birliği (ACPV), Uluslararası Voleybol Federasyonu (FIVB) ve Avrupa Voleybol Konfederasyonunun (CEV) resmi web sayfalarında yayımlanan 2019 yılı kulüpler sıralamalarında Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün ilk 5 (beş) spor kulübü içerisinde yer alması çalışmanın çıkış noktasını meydana getirmiştir.

Kulübün en sık kullandığı kurumsal sosyal medya platformları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube hesaplarının açılış tarihlerinden araştırmacı tarafından en son inceleme yapılan 19 Mayıs 2020 tarihine kadar olan süreç araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Araştırmanın verileri, belirtilen tarihler aralığında Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medya hesaplarındaki dokümanların incelenmesiyle elde edilmiştir. Dokümanlar literatürde fiziksel veri olarak da adlandırılmakta ve materyal kültürünün önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Dokümanlar bilgisayar veya internet üzerinden elektronik formatta da incelenebilmektedir (Baş ve Akturan, 2013).

Doküman incelemesi tekniğiyle ulaşılan verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde verilere sahip olunmadan önce belirli temalar oluşturulur. Söz konusu temalar, araştırmacı tarafından ya da yapılan başka bir araştırmanın boyutları temel alınarak geliştirilebilir. Akabinde ise elde edilen veriler; daha evvel belirlenen temalara uygun bir şekilde yerleştirilir, özetlenir ve yorumlanır. Amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya aktarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada öncelikle, literatürde incelenen çalışmalar da göz önünde bulundurularak başarı, görünüm, hesap içeriği, paylaşım türü ve karşılaştırma olmak üzere 5 (beş) tema belirlenmiştir. Ardından ulaşılan veriler, oluşturulan temalara uygun bir şekilde işlenmiş; son olarak da tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Belirlenen temalara ilişkin bilgiler, araştırmada oluşturulan çerçevenin daha kolay anlaşılabilmesi açısından aşağıda sunulmuştur.

1. *Başarı*: Kulübün kuruluş tarihi ile ulusal ve uluslararası şampiyonluklarına ilişkin bilgiler içermektedir.

2. *Görünüm*: Kulübün sosyal medya hesaplarındaki profil adları, logosu, tanıtım görseli/videosu, iletişim bilgileri, kurumsal web adresi ve diğer sosyal medya hesap uzantılarına ilişkin değişkenler ele alınmıştır.

3. *Hesap İçeriği*: Kulübün sosyal medya hesaplarının açılış tarihlerinden 19 Mayıs 2020 tarihine kadarki takipçi sayısı, takip sayısı, toplam beğeni sayısı, toplam gönderi/paylaşım sayısı, paylaşım sıklığı, toplam görüntülenme/izlenme sayısı, toplam yorum sayısı ve yer bildirimi ile ilgili sayfa içeriğine ilişkin değişkenler ele alınmıştır.

4. *Paylaşım Türü*: Kulübün sosyal medya hesapları üzerinden hangi tür paylaşımlar yapıldığı ile ilgili bilgiler içermektedir.

5. *Karşılaştırma*: 2019 FIVB Kadınlar Dünya Kulüpler Şampiyonası'nda ilk 5 (beş) içerisinde yer alan spor kulüplerinin sosyal medya hesapları açılış tarihlerinden 19 Mayıs 2020 tarihine kadarki abone/takipçi sayıları, toplam beğeni sayıları ve toplam paylaşım/tweet sayılarına göre karşılaştırılmasına ilişkin değişkenler ele alınmaktadır.

Yukarıda verilen yer alan kavramlardan yola çıkılarak kodlama cetveli çalışmada uygulanabilir hâle getirilmiştir.

Patton'a (2014) göre nitel araştırmaların inanılabilirliği birbiri ile ilişkili üç farklı araştırma ögesine bağlıdır. Bunlar: araştırmacının inanılabilirliği, nitel araştırmanın değerine olan inanç ve titiz çalışmadır. Bu araştırmada elde edilen bulguların iç ve dış geçerlilik ile güvenilirlik problemlerini aşmak için literatürde yer alan benzer çalışmalar ile bu çalışmaların araştırma metodları titizlikle incelenmiştir. İnceleme sonucunda çalışmaya uygun olan değişkenler araştırmacı tarafından araştırmaya dâhil edilerek temalar altında sınıflandırılmıştır.

BULGULAR

Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün kurumsal iletişim aracı olarak kullandığı sosyal medya platformuna ait resmi hesapları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube üzerinden elde edilen veriler belirlenen temalara işlenerek aşağıda sunulmuştur.

Başarı teması altında, Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübünün kuruluş tarihi, Türkiye altyapı şampiyonlukları, Türkiye lig şampiyonlukları, Türkiye lig kupası şampiyonlukları, Avrupa şampiyonluğu ve dünya şampiyonlukları ile ilgili istatistiksel veriler yer almakta ve Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü başarılarına ilişkin bulgular

Kulüp	Kuruluş Tarihi	Türkiye Altyapı Şampiyonluğu	Türkiye Lig Şampiyonluğu	Türkiye Lig Kupası Şampiyonluğu	Avrupa Şampiyonluğu	Dünya Şampiyonluğu
Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü	1966	23 kez	28 kez	9 kez	1 kez	2 kez

Tablo 1 incelendiğinde, 1966 yılında kurulup 1968 yılında voleybol ligine katılan Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün 23 kez Türkiye altyapı, 28 kez Türkiye ligi, 9 kez Türkiye kupası, 1 kez Avrupa kupası ve 2 kez dünya kupası şampiyonlukları elde ettiği görülmektedir.

Görünüm teması altında, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medya hesaplarındaki profil adı, logosu, tanıtım görseli/videosu, iletişim bilgileri, kurumsal web adresi ve diğer sosyal medya hesap uzantıları ile ilgili bulgular yer almakta ve Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü sosyal medya hesaplarının görünümüne ilişkin bulgular

Sosyal Medya Uygulaması	Profil Adı	Logo	Tanıtım Görseli / Video	İletişim Bilgileri	Kurumsal Web Adresi	Diğer Hesap Uzantıları
Facebook	@EczacibasiSporKulubu	Var	Var	Var	Var	Yok
Twitter	@Eczacibasivitra	Var	Var	Yok	Var	Yok
Instagram	eczacibasiporkulubu	Var	Var	Yok	Yok	Yok
YouTube	EczacibasiSK	Var	Var	Yok	Yok	Var

Tablo 2 incelendiğinde, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü sosyal medya hesapları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube sayfalarında profil isimleri farklı olup logo ve tanıtım görseli/videosu yer almaktadır. Kulüp iletişim bilgileri sadece Facebook hesabında bulunurken kulübün kurumsal web adresinin sadece Facebook ve Twitter hesaplarında, diğer hesap uzantılarının (sosyal medya hesapları) ise yalnızca YouTube sayfasında yer aldığı görülmektedir.

Hesap içeriği teması altında, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medya hesaplarının açılış tarihlerinden 19 Mayıs 2020 tarihine kadarki takipçi sayısı, takip sayısı, toplam beğeni sayısı, toplam gönderi /paylaşım sayısı, paylaşım sıklığı, toplam görüntülenme/ izlenme sayısı, toplam yorum sayısı ve yer bildiri ile ilgili sayfa içeriğine ait bulgular yer almakta ve Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübü sosyal medya hesaplarının içeriklerine ilişkin bulgular

Değişkenler	Facebook	Twitter	Instagram	YouTube
Hesap Açma Yılı	2012	2012	Bilinmiyor	2012
Takipçi Sayısı	45,4 B	21,6 B	98,7 B	4,66 B
Takip Sayısı	Bilinmiyor	42	53	Bilinmiyor
Toplam Beğeni Sayısı	44,9 B	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Toplam Gönderi / Paylaşım Sayısı	Bilinmiyor	10,9 B	5,4 B	179
Paylaşım Sıklığı	Bilinmiyor	Ortalama Her Gün En Az Bir Paylaşım (Fotoğraf, Video)	Ortalama Her Gün En Az Bir Paylaşım (Fotoğraf, Video)	Ortalama 20 Günde En Az 1 Video
Toplam Görüntülenme / İzlenme Sayısı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	722,2 B
Toplam Yorum Sayısı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Yer Bildirimi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Yok

Tablo 3 incelendiğinde, Instagram uygulamasının bu özelliği olmadığından hesap açma yılı bilinmemekte olup diğer hesapların 2012’de açıldığı görülmektedir. Takipçi sayısına göre bakıldığında 98,7B ile ilk sırada Instagram yer alırken onu 45,4B ile Facebook, 21,6B ile Twitter ve 4,66B ile YouTube uygulamaları takip etmektedir. Facebook ve YouTube’da takip ettikleri sayfaların sayısı gizli olduğundan bilinmezken Twitter’da 42, Instagram’da 53 sayfayı takip ettikleri görülmektedir. Twitter, Instagram ve YouTube hesaplarının toplam beğeni sayısı bilinmezken Facebook’ta 44,9B olduğu görülmektedir. Facebook’taki toplam gönderi/paylaşım sayısı bilinmezken Twitter’da 10,9B, Instagram’da 5,4B, YouTube’da 179 olduğu görülmektedir. Paylaşım sıklığına bakıldığında Twitter ve Instagram’da “ortalama her gün en az bir paylaşım (fotoğraf, video)”, YouTube hesabında “ortalama 20 günde en az 1 paylaşım” yapıldığı belirlenmiş olup Facebook’ta bu sayı bilinmemektedir. YouTube hesabında 722,2B görüntülenme/izlenme sayısı belirlenirken Facebook, Twitter ve Instagram hesaplarında bilinmemektedir. Sosyal medya hesaplarında gerçekleşen toplam yorum sayısı bilinmemektedir. Yer bildirim faaliyetleri Facebook, Twitter ve Instagram hesaplarında bilinmezken YouTube’da yer bildirim yapılmamıştır.

Yukarıda bahsi geçen “Bilinmiyor” kısımlarına ait veriler Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübü sosyal medya sorumlularından e-posta yoluyla istenmiş olup zaman, iş yoğunluğu, pandemi vb. sorunlardan dolayı olumsuz geri dönüş alınmıştır. Dolayısıyla bu bölümlere ait bilgiler tabloda yer almamıştır.

Bu tema ve diğer temalar altındaki “B” ifadeleri 1000 (bin) sayısına karşılık gelmekte olup “yaklaşık değer” olarak ifade edilmektedir.

Paylaşım türü teması altında, Temel’in (2019) çalışmasında yer alan “sosyal medyayı kullanım amaçları” maddelerine araştırmacı tarafından kulübün sosyal medya hesapları üzerinden

gerçekleştirilen paylaşımların içeriklerinin incelenmesiyle bazı eklemeler yapılarak elde edilen bulgular yer almakta ve Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü sosyal medya hesaplarındaki paylaşım türlerine ilişkin bulgular

Değişkenler	Facebook	Twitter	Instagram	YouTube
Resmi Açıklamalar	+	+	+	+
Haber ve Duyurular	+	+	+	+
Etkinlik Bilgileri	+	+	+	+
Maç Skorları	+	+	+	+
Antrenman Fotoğraf ve Videoları	+	+	+	+
Maç Fotoğraf ve Videoları	+	+	+	+
Oyuncular Hakkında Bilgi/Fotoğraf/Video/Söyleşi ve Röportajlar	+	+	+	+
Özel Gün / Taziye / Kutlama /Tebrik Mesajları	+	+	+	+
Anlık İletiler	+	+	+	+
Lisanslı Ürün Tanıtımı ve Satış Yönlendirme	+	+	+	+
Bilet Satışı Yönlendirme	yok	yok	yok	yok
Çekiliş, Hediye, Promosyonlar	+	+	+	+
Taraftar ve Sporculara Yönelik Yarışmalar	+	+	+	+
Taraftar Anketleri	yok	yok	yok	yok
Taraftar Kartları Tanıtımı ve Satış Yönlendirme	yok	yok	yok	yok
Spor Okulları Hakkında Bilgiler	+	+	+	yok
Sosyal Sorumluluk Projeleri	+	+	+	+
Sponsor(luk) Paylaşımları	+	+	+	+

Tablo 4 incelendiğinde, resmi açıklamalar, haber ve duyurular, etkinlik bilgileri, maç skorları, antrenman fotoğraf ve videoları, maç fotoğraf ve videoları, oyuncular hakkında bilgi/fotoğraf/video/söyleşi/röportajlar, özel gün/taziye/kutlama/tebrik mesajları, anlık iletler, lisanslı ürün tanıtımı ve satış yönlendirme, çekiliş, hediye ve promosyonlar, taraftar ve sporculara yönelik yarışmalar, sosyal sorumluluk projeleri ve sponsor(luk)lar ile ilgili paylaşımların her sosyal medya hesabında yapıldığı görülmektedir. Ancak spor okulları hakkında bilgi Facebook, Twitter ve Instagram sayfalarında yer alırken YouTube sayfasında yer almamaktadır. Bunun yanı sıra bilet satışı yönlendirme, taraftar anketleri, taraftar kartları tanıtımı ve satış yönlendirme gibi faaliyetlerin paylaşımının hiçbir sosyal medya hesabı üzerinden gerçekleştirilmediği belirlenmiştir.

Karşılaştırma teması altında, 2019 FIVB Kadınlar Dünya Kulüpler Şampiyonası'nda ilk 5 içerisinde yer alan spor kulüplerinin hesap açma yılı, abone/takipçi sayısı, toplam beğeni sayısı ve toplam paylaşım/tweet sayısı gibi sosyal medya hesap içeriklerine ait değişkenlerle ilgili bulgular yer almakta ve Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. 2019 FIVB Kadınlar Dünya Kulüpler Şampiyonası'nda ilk 5 içerisinde yer alan spor kulüplerinin sosyal medya hesap içeriklerine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Kulüp	Değişkenler	Facebook	Twitter	Instagram	YouTube
Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü	Hesap Açma Yılı	2012	2012	-	2012
	Abone/Takipçi Sayısı	45,4 B	21,6 B	98,7 B	4,66 B
	Toplam Beğeni Sayısı	44,9 B	-	-	-
	Toplam Paylaşım/Tweet	-	10,9 B	5,4 B	179 Video
Igor Gorgonzola Novara	Hesap Açma Yılı	2012	2012	-	2014
	Abone/Takipçi Sayısı	28,7 B	5,7 B	31,9 B	435
	Toplam Beğeni Sayısı	28 B	-	-	-
	Toplam Paylaşım/Tweet	-	5,4 B	2 B	41 Video
Imoco Volley Conegliano	Hesap Açma Yılı	2012	2012	-	2013
	Abone/Takipçi Sayısı	42,8 B	8 B	45 B	1,6 B
	Toplam Beğeni Sayısı	41 B	-	-	-
	Toplam Paylaşım/Tweet	-	5 B	2,4 B	184 Video
Itambe Minas	Hesap Açma Yılı	2018	2009	-	2012
	Abone/Takipçi Sayısı	14 B	41 B	51 B	17,8 B
	Toplam Beğeni Sayısı	13,6 B	-	-	-
	Toplam Paylaşım/Tweet	-	32,6 B	669	317 Video
Vakıfbank	Hesap Açma Yılı	2011	2012	-	2016
	Abone/Takipçi Sayısı	64,6 B	24,6 B	108 B	8,6 B
	Toplam Beğeni Sayısı	64 B	-	-	-
	Toplam Paylaşım/Tweet	-	6,6 B	3,9 B	143 Video

Tablo 5 hesap açma yılı değişkenine göre incelendiğinde Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün bütün sosyal medya hesaplarını 2012 yılında açtığı gözlenmektedir. Kulüplerin hesap açma yılları birbirlerine yakın olmakla birlikte Itambe Minas'ın Facebook hesabını rakiplerinden çok geç (2018) ve Twitter hesabını rakiplerinden erken (2009) açtığı göze çarpmaktadır. Instagram uygulamasında bu özellik olmadığı için kulüplerin Instagram hesaplarının ne zaman açıldığı bilinmemektedir. Abone/takipçi sayısı değişkenine göre incelendiğinde Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün Facebook'ta 45,4B takipçi ile 2., Twitter'da 21,6B takipçi ile 3., Instagram'da 98,7B takipçi ile 2. ve YouTube'da 4,66B takipçi ile 3. sırada yer aldığı ulaşılmaktadır. Toplam beğeni sayısı değişkenine göre incelendiğinde Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün Facebook'ta 44,9B beğeni ile 2. sırada olduğu belirlenmektedir. Twitter, Instagram ve YouTube hesaplarının toplam beğeni sayısı, uygulamalarda bu özellik olmadığı için bilinmemektedir. Toplam paylaşım/tweet sayısı değişkenine göre incelendiğinde Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü Twitter hesabında yaptığı 10,9B paylaşım ile 2., Instagram hesabında yaptığı 5,4B paylaşım ile 1., YouTube hesabında yaptığı 179 paylaşım ile 3. sırada yer almaktadır. Facebook uygulamasında bu özellik olmadığı için paylaşım/tweet sayısı bilinmemektedir.

TARTIşMA VE SONUÇ

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler düşünöldüğünde iletişimin günümüzde önlenemez bir ivme ile yükselişte olduğu görölmektedir. Televizyon, gazete, dergi ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının içerisine sanal dünyalar, sosyal ağlar gibi sosyal medya ortam ve araçları yeni medya olarak eklenmiştir. Sosyal ağlar, ölkemizde ve dünyada paydaşların anında bilgi edinmelerine ve birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına imkân tanımaktadır. Bu nedenle spor kulüplerinin paydaşlarını tanımak, onların istek ve şikâyetlerini anlamak, bu doğrultuda yönetim stratejileri oluşturarak sonuçlarını onlara aktarıp anında geri bildirim almak adına yeni medya olarak tanımlanan sosyal medya içerisinde var olmaları gerekmektedir (Karakoç, 2019).

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular yorumlanarak benzer çalışmalar ile birlikte değerlendirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar aşağıda sunulmuştur. Literatür taraması sonucunda benzer çalışmalara ait bazı alt başlıklara ilişkin karşılaştırma yapılabilirken çalışmanın alanında ilk olması sebebiyle bazı alt başlıklar ile ilgili karşılaştırma yapılamamıştır.

Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübü, Voleybol Kadınlar 1. Ligi'nde en fazla şampiyonluk elde eden ve Türk kadın voleybolunda ilk Avrupa kupası şampiyonluğu yaşayan kulüptür. Bu yönüyle Türkiye'nin en önemli ve değerli kadın voleybol spor kulüplerinden biri olduğu görölmektedir. Söz konusu bilgilerden yola çıkılarak gençlere bu spor dalının sevdirmesinde, elde ettiği başarı hikâyeleri ile kadınların spora olan sevgisinin ve toplumdaki saygınlıklarının arttırılmasında önemli rol oynadığı, Türk kadın voleyboluna ve öлке başarısına büyük katkı sağladığı düşünölmektedir.

Görünüm temasına ait bulgular değerlendirildiğinde (Tablo 2), resmi sosyal medya hesapları olan Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube sayfalarında logo ve tanıtım görseli/video kullandıkları gözlemlenmiştir. Karakoç (2019), Türkiye'deki belediyelerin sosyal medya hesapları üzerine yaptığı araştırmada, kurumların, hesaplarında logo, resim, video vb. tanıtım içerikleri gibi kurumsal davranışları ürettikleri her türlü çıktıyı, var oldukları ve paydaşlarıyla etkileşime girdikleri her alana entegre etmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Karakoç'un (2019) çalışmasından da hareketle, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medya hesaplarında logo ve tanıtım görseli bulunmasının kulübün kurumsal kimliğinin sağlamaşması adına olumlu bir durum olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Kulüp iletişim bilgilerinin sadece Facebook, kurumsal web adresinin sadece Facebook ve Twitter, diğer sosyal medya hesap uzantılarının ise yalnızca YouTube hesabında olmasının kurumsallaşma ve erişilebilirlik açısından büyük bir dezavantaj yarattığı söylenebilir. Kocabaş (2016), Arçelik ve Bosch markalarının sosyal medya hesaplarını incelediği çalışmada, çağrı merkezi ve kurumun web sayfasına yönlendirici link gibi bilgilerin sosyal medya sayfalarında yer almamasını, sosyal medya üzerinde tam anlamıyla kurumsallığı yakalayamamanın bir göstergesi olarak ifade etmektedir. Bu anlamda, iletişim bilgileri, kurumsal web adresi ve diğer hesap uzantılarına ait bilgilerin kulübün tüm sosyal medya hesaplarında aktif olarak yer alması, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün sosyal medyada kurumsal bir görünümlü sergilemesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu durumun taraftarlar, finansal kuruluşlar (sponsorlar ya da sponsor adayları), yayıncı kuruluşlar, ulusal ve uluslararası

spor kuruluşları gibi paydaşların her platformda kulübe ulaşması ve kulüp hakkında bilgi edinmesi açısından büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.

Kulübün incelenen sosyal medya hesaplarında kullandığı profil isimlerinin farklı olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun kullanım kolaylığı ve paydaşların kulübe erişebilirliği açısından olumsuzluk yaratabileceği düşünülmektedir. Tek bir profil isminin belirlenip tüm sosyal medya hesaplarında bu ismin kullanılmasının kulübün kurumsal kimliğini pekiştireceği öngörülmektedir.

Hesap içeriği temasına ait bulgular (Tablo 3) toplam beğeni sayısı, toplam gönderi/paylaşım sayısı, paylaşım sıklığı ve toplam görüntülenme/izlenme sayısı açısından incelendiğinde sosyal medya hesaplarının çok aktif kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çoğu ulusal ve uluslararası federasyonun/kuruluşun 2019 yılında resmi web sayfalarında yayımladıkları puan cetvellerine göre ilk beş sırada yer alan kadın voleybol kulüplerinin sosyal medya hesapları arasında, yukarıda belirtilen değişkenler göz önüne alındığında Avrupa ve dünyada ilk üç içerisinde yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Gerçekleştirilen faaliyetlerde yer bildirimini yapılmamasının, taraftarı/sponsoru oldukları takımın nerede olduğunu görmek ya da belirtmek isteyen taraftarlar/sponsorlar açısından bir eksiklik olacağı düşünülmektedir.

Paylaşım türü temasına ait bulgular değerlendirildiğinde (Tablo 4), resmi açıklamalar, haber ve duyurular, etkinlik bilgileri, maç skorları, antrenman fotoğraf ve videoları, maç fotoğraf ve videoları, oyuncular hakkında bilgi/fotoğraf/video/söyleşi/röportajlar, özel gün/taziye/kutlama/tebrik mesajları, anlık iletiler, lisanslı ürün tanıtımı ve satış yönlendirme, çekiliş, hediye ve promosyonlar, taraftar ve sporculara yönelik yarışmalar, sosyal sorumluluk projeleri ve sponsor(luk)lar ile ilgili paylaşımların sosyal medya hesapları üzerinden çok aktif bir şekilde icra edildiği görülmektedir. Lisanslı ürün tanıtımı ve satış yönlendirme, çekiliş/hediye/promosyon, taraftar ve sporculara yönelik yarışmalar, spor okulları hakkında bilgi, sosyal sorumluluk projeleri ve sponsor(luk) faaliyetleri gibi konularla ilgili daha az paylaşım yapıldığı belirlenmiştir. Bu durumun meydana gelmesinde zaman/maliyet gibi kısıtlamalar ile sezon başı ve sonu gibi dönemlerin etkili olduğu söylenebilir.

Bilet satışı yönlendirme, taraftar anketleri, taraftar kartları tanıtımı ve satış yönlendirme gibi faaliyetlerin hiçbir sosyal medya hesabı üzerinden paylaşımının gerçekleştirilmemesi kurumsal açıdan büyük bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Katırcı ve Uztuğ (2009), spor kulüplerinde iletişim yönetimini inceledikleri çalışmada, stadyumlarından gelir elde etmekten daha fazla bilet satışına kadar birçok farklı gelir kanalını oluşturmak için paydaşlarla kişisel bir ilişki kurmanın ve onlarda memnuniyet oluşturarak satın alma davranışının tekrarlanmasını sağlamanın önemli olduğunu belirtmektedirler. Bunun da spor kulüplerinin taraftarlarıyla daha kişisel bir ilişki kurarak veri tabanı oluşturması ile gerçekleşebileceğini ifade etmektedirler. Dolayısıyla taraftarlara uygulanacak anketler sonucunda alınacak geri dönüşlerle taraftarlarla kulüp arasında kişisel bir ilişki kurulacağı, böylelikle de kulübün ekonomik yapısına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Yine taraftar kart oluşturma/bilgilendirme/satış yönlendirme ile taraftarların biletleri hangi platformdan alacağı konularında, takımının resmi sosyal medya hesapları üzerinden görerek/tıklayarak ulaşmasının taraftar açısından daha güven verici bir durum olduğu düşünülmektedir.

Spor okulları hakkında bilgi Facebook, Twitter ve Instagram sayfalarında mevcutken YouTube sayfasında yer almamaktadır. Spor okullarında gerçekleştirilen voleybol eğitim/ma videolarının kulübün YouTube hesabında yer almasının çocuğunun/sporcusunun durumunu ve gelişimini gözlemlemek isteyen veliler/antrenörler açısından önem arz ettiği düşünölmektedir. Ayrıca söz konusu eğitim videolarının kulübün YouTube sayfasında yayımlanmasının kulüp adına etkili bir tanıtım stratejisi olabileceği, dolayısıyla bu videoların en kaliteli video paylaşım platformlarından biri olan YouTube’da paylaşılması gerektiği öne sürölmektedir.

Literatürde kadın voleybol kulübü karşılaştırma temasına ilişkin benzer bir çalışma olmadığı için 2019 FIVB Kadınlar Dünya Kulüpler Şampiyonası’nda ilk 5 (beş) sırada yer alan spor kulüplerinin sosyal medya hesapları; hesap açma yılı, takipçi sayısı, beğeni sayısı, paylaşım sayısı değişkenlerine göre (Tablo 5) değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Dünyada 2004-2005 yılları arası Facebook, 2005-2006 yılları arası YouTube, 2006-2007 yılları arası Twitter ve 2010-2011 yılları arasında ise Instagram uygulaması kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal medya hesaplarının kuruluş tarihlerine bakıldığında Eczacıbaşı Vitra, Vakıfbank, Igor Gorgonzola Novara ve Imoco Volley Conegliano ve Itambe Minas spor kulüplerinin sosyal medya mecrasına katılmada çok geç kaldıkları gözlemlenmektedir. Bu durumun nedeninin dijital dönüşümün sonucu oluşan yeni medya olgusunun bu kadar büyük bir kitleye ulaşarak etki sağlayacağını öngörememeleri olduğu söylenebilir.

Söz konusu beş kadın voleybol kulübü sosyal medyadaki takipçi, beğeni ve paylaşım sayıları açısından değerlendirildiğinde Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün bazı alanlarda birinci ve ikinci olmakla birlikte her alanda ilk üç arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu beş kulübün 2019 yılında dünyanın en başarılı kadın voleybol kulüpleri oldukları ve bünyelerinde geniş taraftar kitlelerini barındırdıkları göz önünde bulundurulduğunda bu veriler, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün kadın voleybolu dalında dünyada sosyal medyayı en aktif kullanan kulüplerden biri olduğu düşünöncesini desteklemektedir.

Yukarıda açıklanan bilgiler ışığında, Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün popüler sosyal medya hesaplarını kullanmaya karar vermesinde teknolojiadaki ilerlemeler ile oluşan yeni medya anlayışını benimsemesi ve taraftarları ile iletişim kurarak onlara ulaşma, taleplerini değerlendirme, reklam oluşturma ve marka imajını güçlendirme nedenlerinin etkili olduğu düşünölmektedir. Eczacıbaşı Vitra Spor Kulübünün etkin bir marka imajı oluşturması ve markasını taraftar zihninde sürekli kılması adına, aktif olarak kullandığı sosyal medya hesaplarında araştırmada eksiklik olarak belirtilen yönlerini geliştirerek taraftarlarıyla iki yönlü iletişim kurması gerektiği düşünölmektedir. Kulüp taraftarlarınca yapılan yorumlarda, kulübün sosyal medya yönetimi tarafından ilgili hesaplarda paylaşımlar yapıldığı fakat taraftarlarla diyalog kurulmadığı gözlemlenmiştir. Hâlbuki hedef kitle ile birlikte ortak değerler üreterek taraftar bağlılığını arttırma yöntem ve stratejileri geliştirmenin sıklıkla aktif olarak paylaşım gerçekleştirmekten çok daha önemli olduğu düşünölmektedir. Bu nedenle, taraftarlarda oluşturulacak pozitif yönde etki ile taraftarların bağlılıklarına, memnuniyetlerine, hesap yönetimi kalite algılarına, kulübe duyulan güvene, maçlara gitme ve bilet/ürün satın alma

niyetlerine ve marka imajı hakkındaki görüşlerine yönelik taraftar tutumu oluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın Eczacıbaşı VitrA Spor Kulübü ile diğer spor kulüpleri için sosyal medya yönetimi ve taraftarlarla etkileşim anlamında kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir. Ayrıca spor kulüpleri ile ilgili gerçekleştirilecek araştırmalara ışık tutmak ve spor kulüplerinin sosyal medya içerikleri ile bunları kullanım düzeyleri konusunda fikir oluşturmak açısından literatüre katkı sağlayacağı umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akyüz, O. (2017). *Taraftarların çevrim içi alışverişe karşı tutumlarının incelenmesi: Süper Lig Futbol Kulüp Taraftarları Üzerine Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ayan Gürsoy, E. (2019). *Kurumsal iletişimde yeni bir platform olarak sosyal medya kullanımı: İBB Örneği*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Barutçu, S. ve Tomaş, M. (2013). Sürdürülebilir sosyal medya pazarlaması ve sosyal medya pazarlaması etkinliğinin ölçümü. *IUYD*, 4(1), 5-23.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Nvivo ile nitel veri analizi, örnekleme, analiz, yorum* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bat M. *Dijital platformda sosyal medyanın stratejik kurumsal iletişime etkisi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012, İzmir.
- Binns, S., Hamil, S., Holt, M., Michie, J., Ougton, C., Shailer, L. ve Wright, K. (2003). The state of the game: *The corporate governance of football clubs 2003*. London: Birkbeck University football governance research centre. Research Paper, 4, 2-6.
- Fox, S. (2009). *e-Riches 2.0: Next-Generation marketing, strategies for making millions online*. New York, Amacom.
- Herand, D. ve Çalışır, T. (2014). Kurum içi iletişimi geliştirmede software (yazılım) kullanımının rolü. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8), 67-78.
- Johan, M.R.M. ve Noor, A.Z.M. (2013). The role of corporate communication in building organization's corporate reputation: An exploratory analysis, *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(12), 1230-1240.
- Kahraman, M. (2010). *Sosyal medya 101: Pazarlamacılar için sosyal medyaya giriş*. İstanbul: MediaCat.
- Karakoç, H. (2019). *Halkla ilişkiler aracı olarak sosyal medya kullanımı: Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Medya Hesapları Üzerine Bir Araştırma*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi* (21. baskı). Ankara: Nobel.
- Katırcı, H. ve Uztuğ, F. (2009) Spor kulüplerinde iletişim yönetimi: Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Yer Alan Spor Kulüplerinin İletişim Uygulamalarına İlişkin Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 149-168.
- Kocabaş, İ. (2016). Halkla ilişkiler aracı olarak sosyal medya: Arçelik ve Bosch Markalarının Kurumsal Facebook ve Twitter Hesapları Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk İletişim*, 9(2), 69-91.
- Özçağlayan, M. (2012). Sosyal medya ve futbol. *Futbol Gelişim Bülteni*, 6, 63-67.
- Özel, E.K. (2014). Çalışanların Twitter kullanımının kurum imajına etkisi: Türkiye'de Bir Anket Çalışması. *Journal of Yasar University*, 9(35), 6138-6158.

- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (ev.: M. Bütün ve S.B. Demir). Ankara: Pegem.
- Peltekoğlu, F.B. (2004). *Halkla ilişkiler nedir?* (3. baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Temel, A.S. (2019). Sosyal medya, spor ve spor pazarlaması. *Research Gate*, 1-25.
- Vural, Z.B.A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Yamamoto, G. ve şekeroğlu, . (2014). *Sosyal medya ve blog*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ortaokul Öğrencilerinin Fiziksel Aktiviteye Yönelik Tutumları

Secondary School Students' Attitudes towards Physical Activity

Hüseyin ÖZTÜRK*

Öz

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin fiziksel aktivitelere katılımlarının, fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amacı ile çalışılmıştır.

Araştırma için 2019/2020 eğitim öğretim yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan “Okulda Şenlik Var” projesine katılan ortaokul öğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile “Fiziksel Aktiviteye Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmış. On altı hafta ve haftada iki gün uygulanan “Okulda Şenlik Var” proje kapsamında yapılan fiziksel aktivite öncesi ve sonrası öğrencilerden veriler alınarak istatistiksel analizler yapılmıştır.

Çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerin fiziksel aktivite tutumlarında (ölçeğin tüm alt boyutlarında) pozitif yönde gelişim olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre fiziksel aktivitenin ortaokul öğrencilerinin fiziksel olarak gelişimine olumlu katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul Öğrencisi, Fiziksel Aktivite, Tutum.

Abstract

This study was studied to determine the effect of middle school students' participation in physical activities on their attitudes towards physical activity

For the research, the “Attitude Scale towards Physical Activity” was used to determine the attitudes towards physical activity of secondary school students participating in the “There is Festivity in School” project implemented by Gaziantep Metropolitan Municipality in the 2019/2020 academic year and a physical activity study was carried out for 16 weeks and two days a week. Statistical analysis was made by taking data from the students who participated in the before and after study.

It is seen that there is a positive development in physical activity attitudes (in all sub-dimensions of the scale) of middle school students participating in the study. According to this result, it can be said that physical activity will contribute positively to the physical development of middle school students.

Keywords: Secondary School Student, Physical Activity, Attitude.

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, hozturk@gantep.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4968-586X

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte gerek alışma hayatı gerekse sosyal hayat içerisinde hareketli yaşamın yeri giderek azalmaya başlamıştır. Fiziksel aktivitelerin azalması tüm insanlar için ciddi bir sağlık riski oluşturmaktadır.

Fiziksel aktiviteye düzenli katılan çocuklarda ve gençlerde tüm hayatları sürecinde sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olmalarına katkı sağlamaktadır (McKenzie, ve diğ., 2000; Strong, ve diğ., 2005). ocuk yaşlarda fiziksel aktiviteye katılım sağlayanların, yaşamlarının ileriki yıllarında daha aktif gençler ve yetişkinler olmalarına imkân tanıyarak, kronik hastalıklar ve psikolojik rahatsızlıklar riskini daha düşük olmasını katkı sağladığı görülmektedir (Telama ve diğ., 1997).

Düzenli fiziksel aktivite sağlıkla ilgili fiziksel uygunluğun gelişmesine, kilo kontrolü, kas ve kemiklerin kuvvetlenmesi gibi birçok olumlu etkisi yanında pozitif sosyal ve zihinsel sağlığın gelişmesine katkı sağladığı görülmektedir (Burrows, 2007; Kallings, 2008). Fiziksel aktivitelerin stresin getirdiği etkileri azalttığı, depresyonu engellediği ve bağışıklık sistemini güçlendirdiği görülmektedir (Moraska ve Fleshner, 2001; Ströhle, 2009).

Düzenli fiziksel aktiviteye katılmanın çocuklarda gerek sosyal gerekse fiziksel olgunlaşma üzerindeki olumlu katkısı olduğu bilinmektedir (Hills, King ve Armstrong, 2007), diğer yandan düzenli fiziksel aktiviteye katılımın çocuklar ve ergenler için sağlık açısından faydalarının yanında olumlu psikolojik etkilerinin de olduğu bilinmektedir (Bunker, 1998; Ekelund ve diğ., 2007).

Öğrencilerin fiziksel aktivite yapmaları ileriki yaşlarında fiziksel aktivite için pozitif tutum geliştirmesine sebep olabileceği. Öğrencilerin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarının olumlu olması öğrencilerin gelecekteki çeşitli fiziksel aktivitelere gönüllü katılımlarını sağlayacaktır (Silverman ve Scrabis, 2004).

Başarı ve fiziksel aktiviteye arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma, öğrencilerin dersteki başarısı arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermiştir (Peker ve Mirasyedioğlu 2003; şen ve Koca, 2005). Fiziksel aktiviteye katılım konusunda ve fiziksel aktivitenin yaygınlaştırılması konusunda çocukların ve gençlerin yararlanacakları en kapsamlı yaklaşımı okullar sunmaktadır (Glickman ve diğ., 2012).

Bu alışma ortaokul öğrencilerine uygulanan fiziksel aktivitelere katılımlarının, fiziksel aktivite yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amacı ile çalışılmıştır. Sonuç olarak, çalışmaya katılan öğrencilerin fiziksel aktivite tutumlarında pozitif yönde gelişim olduğu ve fiziksel aktivitenin çocukların gelişimine olumlu katkılar sağlayacağı söylenebilir.

YÖNTEM

Evren ve rneklem: Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin “Okulda şenlik Var” projesi kapsamındaki ortaokul ğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarında etkisini belirlemek amacı ile 16 haftalık program çerçevesinde haftada iki gün ve bir saat olmak üzere yapılan fiziksel aktivite

parkuruna katılanlardan veriler toplanması için betimsel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırma 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmaya toplam 423 kişi (254 kadın, 169 erkek) gönüllü olarak katılmış ve yapılan fiziksel aktivite öncesi ve sonrası tutum ölçeği uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Veri toplama iki bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından tasarlanan ve ortaokul öğrencilerinin cinsiyet, sınıf ve herhangi bir kulüpte spor yapıp yapmadıklarını içeren kişisel bilgi formu kullanılmış, ikinci bölümde ise, ortaokul öğrencilerinin fiziksel aktiviteye katılım tutumlarını belirlemek için 25 sorudan ve 5 alt boyutlu “Fiziksel Aktiviteye Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçeğin alt boyutları ise sevgi, isteklilik, fayda, sosyalleşme ve özgüven dir. Ölçek daha önce Yıldız ve diğerleri tarafından geliştirilmiş şeklinden yararlanılmıştır (Yıldız ve diğ., 2018). Ölçek 5’li Likert tipinde düzenlenen ölçme aracıdır. Cevaplama gösterge çizelgesi “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum”, “5=Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde maddelerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması Yöntemi: Verilerin toplanabilmesi için “Okulda Şenlik Var” proje yetkililerinden ve okul yönetiminden gerekli izin alınarak uygulanmıştır. Daha sonra gönüllü katılım formu ve araştırma bilgi formu uygulanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılara “Okulda Şenlik Var” proje ekibi tarafından fiziksel aktiviteye ilişkin tutum ölçeğini çalışma öncesi ve sonrası uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Araştırma için tutum ölçeği uygulanmış verilerini analiz etmek için SPSS 23.0 istatistik yönteminden yararlanılmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluk kontrolünde Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma sahip oldukları sonucuna varılmış olup ön test ve son test karşılaştırması için paired samples t-testi yapılarak analiz yapılmıştır. Karşılaştırmalar için anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri seçilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılanlara yönelik istatistik analizlere yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubuna ait kişisel bilgiler

Değişkenler		N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	254	60
	Erkek	169	40
Sınıf	5.sınıf	150	35.5
	6.sınıf	99	23.4
	7.Sınıf	99	23.4
	8.Sınıf	75	17.7
Kulüp sporcusu olma	Evet	116	27.4
	Hayır	307	72.6

Tablo 1’de araştırma grubunun kişisel özellikleri ile ilgili sorulara verilen cevapların dağılımı verilmektedir.

Tablo 2. Fiziksel aktivite tutum ölçeği ön test ve son test verileri

Değişken	Ortalama	Sayı	Std. Sapma	t	p
İsteklilik ön test	1.9460	423	0.8132	7.746	0.00*
İsteklilik son test	1.5160	423	0.7509		
Sevgi ön test	3.6142	423	0.9887	-10.02	0.00*
Sevgi son test	4.2891	423	0.9655		
Fayda ön test	3.3102	423	0.9907	-11.42	0.00*
Fayda son test	4.1012	423	1.0255		
Sosyalleşme ön test	3.6702	423	1.0604	-8.503	0.00*
Sosyalleşme son test	4.2730	423	0.9490		
Özgüven ön test	2.6596	423	0.9963	-12.40	0.00*
Özgüven son test	3.6998	423	1.4000		

p<0.05

Tablo 2’de araştırma grubunun fiziksel aktivite tutum ölçeği ön test ve son test karşılaştırılması verilmektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin fiziksel aktivitelerin tutumlarında ön test ve son test sonuçlarında anlamlı fark olduğu sonucuna varılmış olup bu sonuçlara göre isteklilik alt boyutunda ortalamalarının olumlu yönde azaldığı, sevgi, fayda, sosyalleşme ve özgüven alt boyutlarında ise olumlu yönde gelişme olduğu söylenebilir. İsteklilik alt boyutunda ortalamaların düşmesi olumlu yönde gelişme olduğu söylenebilir, çünkü isteklilik alt boyutu olumsuzluk içeren sorulardan oluşmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda ortaokul öğrencilerinde fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarında olumlu yönde değişim olduğu söylenebilir (p<0.05).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcıların ortaokul öğrencilerinin fiziksel aktiviteler katılımlarının, fiziksel aktivite yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmada sonucuna göre; öğrencilerin fiziksel aktivitelerin tutumlarında ön test ve son test sonuçlarında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmış olup, bu sonuçlara göre isteklilik alt boyutunda ortalamalarının olumlu yönde azaldığı, sevgi, fayda, sosyalleşme ve özgüven alt boyutlarında ise olumlu yönde arttığı olduğu söylenebilir. İsteklilik alt boyutunda ortalamaların azalması olumlu olarak kabul edilebilir, çünkü isteklilik alt boyutu olumsuzluk içeren sorulardan oluşmaktadır. Literatürde çalışmalara bakıldığında; Spruijt-Metz ve Saelens (2016) yaptıkları, Adölesan ve çocuklarda, fiziksel aktivite davranışının ortaya çıkmasındaki en önemli bileşenlerden bir tanesi fiziksel aktiviteye yönelik olumlu yönde tutumdur.

Güllü ve Güçlü (2009), Hacıcaferoğlu ve Öztürk (2020), Koca ve Aşçı (2004), Şentürk’ün (2015) yapmış oldukları Türkiye’de ergenlerle ilgili fiziksel aktivite tutumunun ölçümüne ilişkin yürütülen çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların genel olarak beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarında olumlu katkı sağladığı bulunmuştur. Corbin ve diğ., (2014), Öztürk ve diğ., (2018)

yaptıkları fiziksel aktivitenin tüm sportif etkinliklerin üzerinde bir şemsiye terim olduğunu ve hayata yönelik genel bir tutum olduğu bulunmuştur.

Cox, ve diğ., (2008), Kangalgil ve diğ., (2004) yapmış oldukları çalışmalarda, öğrencilerin boş zamanlarındaki fiziksel aktiviteleri, beden eğitimi dersindeki motive olmalarına olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Hacıcaferoğlu ve Sümer (2019) ve Hünük'ün (2006) ilköğretim düzeyinde yapılan araştırmalarda aktif olarak spor yapan öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının, sosyalleşme süreç puanlarının spor yapmayan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu bulunduğu görülmektedir. Alparlan (2008), Bakker (1990) ve Ryan ve diğ., (1997) yapış oldukları araştırmalarında öğrencilerin beden eğitimi dersi ile ilgili olan tutum ölçeği puanlarının öğrencilerin toplam tutum puanında lisanslı öğrencilerin lisanssız öğrencilere göre beden eğitimi dersine karşı olan tutumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Chatterjee (2013) ve Yıldız (2013) tarafından yapılan çalışmalarında öğrencilerin, eğlenceli olduğu için beden eğitimi dersini sevdikleri ve bunun yanında sosyal ve kültürel farklılıkların da beden eğitimi dersine ilişkin tutumları etkilediği görülmektedir.

Figley (1985), Chung ve Phillips (2002), Hicks (2004), Balyan (2009) ve Jaureguay'un (2013) yaptıkları çalışmaların sonuçları da fiziksel aktivitelere katılan öğrencilerin fiziksel aktiviteye yönelik tutumları üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Sallis ve diğ. (2000), Öztürk ve diğ. (2007), Efe ve diğ. (2008), Eyüboğlu (2012) ve Ridgers'in (2012) yapmış oldukları ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlik düzeyleri ile ilgili çalışmalarında öğrencilerin tutumlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer yandan Reigal ve diğ., (2014) tarafından yapılan çalışmada fiziksel olarak aktif olan öğrencilerin daha yüksek tutum düzeyine sahip olduğu saptanmıştır.

Balyan (2009) tarafından yapılan beden eğitimi dersi alan öğrencilerin genel öz-yeterliklerinin olumlu sonuçlar doğurduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Hacıcaferoğlu ve Bakırcı'nın (2019) yaptıkları spor etkinliklerin sporcu öğrencilerin özgüvenlerine, iletişim düzeylerinin artmasına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Brustad (1993), Hagger ve diğ., (2001), Işıkgöz ve diğ., (2018) bazı benzer bilimsel çalışmalarda ise ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlik puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Hilland ve diğ., (2009) yaptıkları araştırmadan elde edilen bulgulara göre ise beden eğitimine yönelik tutum ve öz-yeterlik arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma sonuçlardan farklı olarak Gürbüz ve Özkan (2012) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları olumsuz yönde gelişme olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışma sonucunda katılımcıların ölçek sorularına vermiş oldukları cevaplardan hareketle; fiziksel aktiviteye katılan öğrencilerin fiziksel aktivitelerine yönelik tutumlarında olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre isteklilik alt boyutunda ortalamalarının olumlu yönde düşüş, sevgi, fayda, sosyalleşme ve özgüven alt boyutlarında ise olumlu yönde artış olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Alparslan, S. (2008). *Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sergilediği Öğretim Davranışlarına İlişkin Algıları ve Öğrencilerin Bu Derse Karşı Geliştirdikleri Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Bakker, F.C. (1990). *Sport Psychology: Concepts and Applications*. NewYork. John Wileyand Sons.
- Brustad, R.J. (1993): Who will Goout and Play? Parentaland PsychologicalInfluences on Children's Attraction to Physicalactivity. *Pediatric Exercise Science*, 5: 210-223.
- Bunker, L.K. (1998). Psycho-Physiologi Call Contributions of Physical Activity and Sports Forgirls. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*, 3: 1-10.
- Burrows, M. (2007). Exercise and Bone Mineral Accrual in Childrenand Adolescents. *Journal of Sports Science & Medicine*, 6 (3): 305-312.
- Chatterjee, S. (2013). Attitudes to Ward Physical Education of School Going Adolescents in West Bengal. International Journal of Innovative Research in Science. *Engineering and Technology*, 2(11): 6068-6073.
- Chung, M. Phillips, D.A. (2002). The Relation Ship Between Attitude to Ward Physical Education and Leisure Time Exercise in High School Students. *Physical Educator*, 59(3): 126-139.
- Corbin, C.B., Welk, G.J., Corbin, W.R., Welk, K.A. (2014). *Concepts of Physical Fitness: Active lifestyles for wellness*. New York. Mc Graw Hill.
- Cox, A.E., Williams, L., Smith, A.L. (2008). Change in Physical Education Motivation and Physical Activity Behavior During Middle School. USA. *School of Kinesiology and Recreation*. Illinois State University.
- Efe, M., Öztürk, F., Koparan, Ş. (2008). 14-16 Yaş Grubu Erkeklerde Voleybol Çalışmalarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Atılganlık Üzerine Etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1): 69-77.
- Ekelund, U., Anderssen, S.A., Froberg, K., Sardinha, L.B., Andersen, L.B., Brage S. (2007). Independent Associations of Physical Activity and Cardi Orespiratory Fitness With Metabolic Risk Factors in Children: *The European Youth Heart Study*. *Diabetologia*, 50: 1832-1840.
- Eyüboğlu, E. (2012). Spor Yapan ve Yapmayan 12-14 Yaş Arası Ergenlerin Öz Yeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. İstanbul.
- Figley, G.E. (1985). Determinants of Attitudes to Ward Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 4: 229-240.
- Glickman, D., Parker, L., Sim, L.J., Cook, H.D. ve Miller E.A. (2012). *Accelerating Progress in Obesity Prevention: Solving the Weight of the Nation*. Washington. DC: The National Academies Press.
- Güllü, M., Güçlü, M. (2009). Ortaokul Öğrencileri için Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2): 138-151.
- Gürbüz, A., Özkan, H. (2012). Determining the Attudie of Secondary School Students Toward Physcal Education of Sport Lesson (Muğla Sample). *Pamukkale Journal of Sport Science*, 3(2): 78-89.
- Hacıcaferoğlu, S., ve Bakırcı, O. (2019). Sporcu Öğrencilerin Etkili İletişim Düzeylerinin İncelenmesi. Futbol Spor Dalı Örneği. *Journal of Socialand Humanities Sciences Research*, 6(44): 3353-3360.
- Hacıcaferoğlu, S., Öztürk, H. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Eğitim Almak İsteyen Aday Öğrencilerin Fiziksel Aktivite İçeren Oyunları Oynamaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(57): 2200-2206.
- Hacıcaferoğlu, S., Sümer, H. (2019). Okul Spor Faaliyetlerinin Sporcu Öğrencilerin Sosyalleşmelerine Yönelik Katkısı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (Int JCSS)*, 5(2): 704-716.
- Hagger, M.S., Chatzisarantis, N., Stuart, J.H. (2001): The İnfluence of Self-Efficacy and Pastbehavi Our on the Physcal Activity İntentions of Young People. *Journal of Sport Sciences*, 19(9): 711-725.

- Hicks, L.L. (2004). *Attitudes to Ward Physical Education and Physical Activity of Studen Senrolled in The Classes of Teachers of the Year*. Unpublished Doctoral Dissertation. Purdue University. West Lafayette.
- Hilland, T.A., Stratton, G., Vinson, D. and Fairclough, S.(2009): The physicaleducation predisposition scale: preliminary development and validation. *Journal of Sport Sciences*, 27(14): 1555-1563.
- Hills, A.P., King, N.A., Armstrong, T.P. (2007). The contribution of physical activity and sedentary behaviours to the grow thand development of children and adolescents: Implications for over weightand obesity. *Sports Medicine*, 37(6): 533-545.
- Hünük, D. (2006). *Ankara İli Merkez İlçelerindeki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Sınıf Düzeyi, Öğrenci Cinsiyeti, Öğretmen Cinsiyeti ve Spora Aktif Katılımları Açısından Karşılaştırılması*. Hacettepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Işıköz, E., Esentaş, M., Şahin, H.M. (2018). Analysis on the Factors Affecting the Venue Selection and Participation of Students Studying in Physical Education and Sports for Physical Activity. *Inonu University, Journal of Physical Education and Sport Sciences (Iujpress)*, 5(1): 21-32
- Jaureguy, C.D. (2013). *6th Grade Elementary Student's Attitudes to Ward Srunning Activities in Physical Education: A Preliminary Study*. Unpublished Master's Dissertation. California State University. Sacramento.
- Kallings, L. (2008). *Physical Activity on Prescription: Studies on Physicalactivity Level, Adherence and Cardiovascular Risk Factors*. Stockholm. Karolinska Institutet.
- Kangalgil, M., Hünük, D., Demirhan, G. (2004). Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Beden Eğitime İlişkin Tutumları. (Sözel Bildiri) 10. Ichper. *Sd ve 8.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*. Kemer/Antalya.
- Koca, C., Aşçı, F.H.(2004). Atletik Yeterlik Düzeyi ve Cinsiyetin Beden Eğitime Yönelik Tutum Üzerine Etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1): 15-24.
- McKenzie, T.L., Marshall, S.J., Sallis, J.F. and Conway, T.L. (2000). Student Activity Levels, Lesson Context. and Teacher Behavior During Middle School Physical Education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71 (3): 249-259.
- Moraska, A., Fleshner, M. (2001). Voluntary Physical Activity Prevent Sstress-Induced Behavioral Depression and Anti-KLH Antibody Suppression. *American Journalof Physiology. Regulatory. Integrative and Comparative Physiology*, 281: 484-490.
- Öztürk, F., Koparan Şahin, Ş. (2007). Spor Yapan ve Yapmayan 9-13 Yaş Grubu Bireylerin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanlarının Karşılaştırılması (Bursa Örneği). *Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 19(3): 205-2012.
- Öztürk, H., Hacıcaferoğlu, S., Yılmaz Öztürk, Z. (2018). Examination of Constant Anxiety Statuses of Prisoners Who Attend Recreational Activities. *International Journal of Science Culture and Sport*, 6(4): 434-442.
- Peker, M., Mirasyedioğlu, Ş. (2003). Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Tutumları ve Başarıları Arasındaki İlişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14: 157-166.
- Reigal, R.E., Videra, A., Gil, J. (2014). Physical Exercise, General Self-Efficacy and Life Satisfaction in Adolescence. *International Journal of Medicine and Science of Physical Activity and Sport*, 15(55): 561-575.
- Ridgers, N. (2012). Adolescent Girls' Motivational Predis Positions to School Physical Education: Associations With Health-Enhancing Physical Activity. *European Physical Education Review*, 18(2): 147-158.
- Ryan, R.M., Frederick, C.M., Lepas, D., Rubio, N., Sheldon, K.M. (1997). Intrinsic Motivation and Exercise Adherence. *International Journal of Sport Psychology*, 28: 335-354
- Sallis, J.F., Prochaska, J.J., Taylor, W.C. (2000). A Review of Correlates of Physical Activity of Children and Adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(5): 963-975
- Silverman, S., Scrabis, K.A. (2004). A Review of Research on İnstructional Theory in Physical Education 2002-2003. *International Journal of Physical Education*, 41(1): 4-12.

- Spruijt-Metz, D., Saelens, B.E. (2016). *14 Behavioral Aspects of Physical Activity in Childhood and Adolescence. Handbook of pediatric obesity: Etiology, patho physiology, and prevention.* M.I Goranand M.S. Sothern (Eds.). Taylor and Francis. New York.
- Strong, W.B., Malina, R.M., Blimkie, C.J., Daniels, S.R., Dishman, R.K., Gutin, B., Hergenroeder, A.C., Must, A., Nixon, P.A., Pivarnik, J.M. and Rowland, T. (2005). Evidence Based Physical Activity for School-Ageyouth. *The Journal of pediatrics*, 146(6): 732-737.
- Ströhle, A. (2009). Physical Activity, Exercise, Depression and Anxiety Disorders. *Journal of Neural Transmission*, 16: 777-784.
- Şen, A.İ., Koca, S.A. (2005). Orta Öğretim Öğrencilerinin Matematik ve Fen Dersine Yönelik Tutumları ve Nedenleri. *Eğitim Araştırmaları*, 18: 236-252.
- Şentürk, H.E. (2015). Sportif Tutum Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 7(2): 8-18.
- Telama, R., Yang, X., Laakso, L. ve Viikari J. (1997). Physical Activity in Childhood and Adolescence as Predictor of Physical Activity in Young Adult Hood. *American Journal of Preventive Medicine*, 13(4): 317-323.
- Yaldız, S. (2013). *İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersine Yönelik Öğrenci ve Ana-Baba Tutumları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Yıldız, G., Bilgin, E., Korur, E.N., Novak, D., Demirhan, G. (2018). The association of various social capital indicators and physical activity participation among Turkish adolescents. *Journal of Sport and Health Science*, 7(1): 27-33.

Profesyonel Sporcularda Fiziksel, Psikolojik, Ekonomik ve Cinsel Şiddetin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Investigation of Physical, Psychological, Economic and Sexual Violence in Professional Athletes in terms of Gender Variable

Gülsüm BAŞTUĞ*

Rüya BEYHAN**

Halil KARAÇAVUŞ***

Sinem HEB****

Fatih SALMAN*****

Öz

Bu araştırma, profesyonel sporcularda fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya, yaş ortalaması 22.34 ± 5.29 olan, farklı spor branşlarından (Atletizm, Basketbol, Voleybol, Futbol, Fitness, Tenis, Boks), 68 erkek, 98 kadın olmak üzere toplam 166 sporcu katılmıştır. Sporcuların fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet düzeylerini belirlemek için araştırmacı tarafından ilgili literatür taraması (Bulut, 2012; Kılıç, 2019) yapılarak hazırlanan anket uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, frekans analizi, Crosstab ve t testi analizleri uygulanmıştır. Sonuç olarak, sporculara fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneğinden sonra antrenör seçeneğinin yüksek değerde olduğu tespit edilmiştir. Sporcular, psikolojik şiddete en fazla antrenör tarafından ve antrenmana geç geldiğinde maruz kaldığını belirtmiştir. Ekonomik şiddet boyutunda, spordan elde edilen ekonomik gelirin yetersiz olduğu, prim ve maaşların geciktirildiği veya verilmediği, takım içi ücret eşitsizliğinin olduğu belirlenmiştir. Cinsel şiddet boyutunda, cinsel şiddeti uygulayan kişi sorusuna diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneğinden sonra antrenör seçeneğinin yüksek değerde olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet boyutunda cinsiyet değişkenine

* Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, gbastug@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7916-2042>

** Yüksek lisans öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ruaybeyhan@posta.mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5942-7039>

*** Yüksek lisans öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, halilkaracavus@posta.mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6720-9226>

**** Yüksek lisans öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, sinemheb@posta.mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5828-3029>

***** Yüksek lisans öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, fatihsalman@posta.mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4437-5221>

göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek sporcuların ekonomik şiddete daha fazla maruz kaldığı, kadın sporcuların ise fiziksel ve psikolojik şiddete erkek sporculara göre daha fazla maruz kaldığı tespit edilmiştir. **Anahtar Kelimeler:** Sporcu, fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet.

Abstract

This study was conducted to examine physical, psychological, economic, and sexual violence in professional athletes in terms of gender. A total of 166 active athletes, 68 men, and 98 women, from different sports branches (Athletics, Basketball, Volleyball, Football, Fitness, Tennis, Boxing), with an average age of 22.34 ± 5.29, participated in the study. To measure the physical, psychological, economic, and sexual violence dimension of the athletes, a questionnaire prepared by the researcher doing the relevant literature review (Bulut, 2012; Kılıç, 2019) was applied. In the evaluation of data, frequency analysis, crosstab, and t-test analyzes were applied. As a result, it was determined that the trainer option, after the other (dating, friend, etc.) option, was found to be of high value as the person who used physical violence to the athletes. Athletes stated that they were exposed to psychological violence most by the coach and when they came to training late. In the dimension of economic violence, it has been determined that the economic income obtained from sports is insufficient, premiums and salaries are delayed or not given, and there is inequality within the team. In the sexual violence dimension, it was determined that the trainer option was found to be of high value after the other (dating, friend, etc.) option to the question of the perpetrator of sexual violence. A significant difference was found in terms of psychological violence and economic violence according to the gender variable. It was found that male athletes were exposed to economic violence more, and female athletes were more exposed to physical and psychological violence than male athletes.

Keywords: Athlete, physical, psychological, economic, sexual violence

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti: ölüm, yaralanma, psikolojik zarar, kötü gelişme veya yoksunluk ile neticelenen veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan, tehdit edilen veya fiili olarak kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba veya topluluğa karşı fiziksel güç veya gücün kasıtlı kullanımı olarak tanımlar (WHO, 2014). Uygulanan şiddet tipine göre yaptığımız sınıflamada ise şu alt başlıklar karşımıza çıkmaktadır; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet (Polat, 2014). Fiziksel şiddet en çok saptanan ve gözlenen şiddettir. Fiziksel güç kullanarak karşısındaki hırpalamak, dövme eylemleriyle başlayan fiziksel şiddet ölümle sonuçlanan olaylara da neden olabilir (Neugebauer, 2000). Fiziksel şiddet toplumsal yaşamda ve sporda şiddetin en sık ve görünür şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel şiddet daha çok bedene yöneliktir ve bedensel güce dayalıdır. Müsabaka esnasında sporcuların birbirlerine vurma, tekme atma, tükürme, yumruklama, yaralama gibi eylemler içerisine girmesi fiziksel şiddet olarak tanımlanır. Futbolcunun kale duvarlarını veya çimleri tekmelemesi, tenisçinin raketini yere vurarak parçalaması, seyircilerin oyunculara ya da hakeme pet şişe, bozuk para atmaları, sporda fiziksel şiddete örnektir. Sporda psikolojik şiddet; sporcunun, seyircinin, antrenörün rakibe, kendi takımının oyuncularına ya da hakeme küfür etmesi, bağırması, hakaret etmesi, onu aşağılaması, jest ve mimiklerle eleştirmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, müsabaka dışında da gerçekleşebilir. Antrenmanlarda ya da müsabaka arasında antrenörün kişiyi aşağılayıcı söylemlerde bulunması, aktif spor müsabakasına katılmasına fırsat vermemesi ve yedek oynatması da psikolojik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor müsabakalarında taraftar gruplarının birbirlerine, sporculara ya da hakeme yönelik aşağılayıcı, alaylı ve küfür içerikli söylemlerinin sıradanlaşması sporda psikolojik şiddetin normalleştirilmesine

sebebiyet vermektedir. Sporda ekonomik şiddet; ekonomik kaynakların ve paranın sporcular üzerinde bir yaptırım, iktidar ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Elit spor bağlamında, sporcuların çalışma yaşamında ilerlemesine engel olma, maaşına, gelirine el koyma, az para verme, priminden kesme, prim sözü verip-prim vermeme, çok az para verip yapılması mümkün olmayan şeyleri talep etme, yedek oynatma, kadroya almama, sağlık hizmetlerinden yararlanmasını engelleme gibi söylem ve eylemlerle karşımıza çıkmaktadır. Diğer şiddet türleri ile bağlantı içerisinde olan ekonomik şiddet olgusu, sporcuların yaşam kalitesini, performansını ve motivasyonunu etkileyen olumsuz bir faktördür (Kılıç, 2019). Kişinin bir cinsel obje olarak görülmesi, gözle ya da sözle taciz edilmesi gibi durumlarda cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir (Kılıç, 2017). Tecavüz, sporcunun fiziksel veya duygusal baskıyla cinselliğe zorlanması, cinsellikte tamamen bir obje olarak kullanılması ve cinsel taciz bu şiddet türünün yansımalarıdır. Sporda cinsel şiddet olgusunu daha da netleştirmek gerekirse; seyircinin sporcunun belli cinsel bölgelerine odaklanması, fiziksel temas gerektiren sporlarda ya da antrenmanlarda antrenör sporcu arasında spor ahlakına aykırı eylemlerde bulunulması ve bu durumun meşrulaştırılması için sporcunun kariyeri üzerine tahakküm kurulması, sporla ilgili olmayan reklamlarda ya da programlarda sporcuların bir meta olarak kullanılması, kameraların sporcuların cinsel bölgelerine odaklanması gibi durumların birçoğu sporda cinsel şiddet unsuru olarak ele alınmalıdır (Kılıç, 2019). Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda spor alanlarındaki şiddetin sorumlusu olarak; %34,9 medya, %21,6 kulüp yöneticileri, %16,2 sorumsuz seyirciler, %10,8 amigolar, %6,6 taraftar dernekleri, %5,8 hakemler ve %4,1 oranında siyasiler olduğu belirlenmiştir. Antrenörler, her zaman farklı branşlarda önemli rol oynayan birincil aktörlerdir. Antrenörler tarafından desteklenen değerler ve beceriler, oyuncuların rakiplerine karşı nasıl oynadıklarını etkiler (Jamieson ve Orr, 2009). Antrenörler ve hakemler müsabaka ortamında sporcularla birlikte sonucu belirleyen aynı zamanda seyirciyi de etkileyen bireylerdir (Acet 2005; Arıkan 2007; Şahin 2003; Gümüşdağ 2004; Öztürk ve ark. 2004). Spor dalları açısından, mücadele sporları arasında yer alan futbol, basketbol, hentbol, boks ve buz hokeyi gibi dalların sporcularında şiddet daha büyük oranda görülmektedir. Oysa yüzme ve jimnastik gibi dallarda şiddet olaylarına rastlanmamaktadır (Tiryaki, 2000). Sporcular yarışmalar sırasında saldırgan olma eğilimindedirler (Widmeyer ve ark., 2002). İhmal ve fiziksel istismar gibi bazı şiddet biçimleri, cinsel şiddet kadar ilgi görmemiştir fakat şiddet sporda gerçek bir sorun teşkil etmektedir (Mountjoy ve diğ., 2016). Spor doğası gereği, istismara karşı büyük riskler barındırmakta olup sporun denetimsiz ortamında, küçük çocuklara bir temas fırsatı doğmaktadır. Bu ortamlarda çocuklar hem fiziksel hem de duygusal istismara açıktır. Çocukların korunması ve hakları, antrenörlere yöneticilere çalışanlara, gönüllülere ve ailelere emanettir. Nitekim sporda çocuk istismarı olayları zaman zaman su yüzüne çıkmakta ve medyada yer bulmaktadır. Ancak maalesef bunlar sadece buz dağının görünen yüzünü oluşturmaktalar. (Domnhall, 1996). Sporda görülen fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet olayları sporda çocuk koruma programını ortaya çıkarmıştır. Çocukların katılım sağladığı spor faaliyetlerini yöneten ve uygulayan bütün örgüt ve organizasyonlarda, çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, ekonomik, kültürel ve etnik olmak üzere tüm yönlerden korunması, spor organizasyonların da görev alan tüm unsurların konu hakkında eğitilmesi, çocuk istismarı olaylarının oluşmadan önlenmesi ve ihbarlara en hızlı ve uygun şekilde müdahale edilebilmesi için gerekli düzenlemelerin uygulamada ve hukuki zeminde sağlanması” şeklinde tanımlayabiliriz (Kerr, 2008; Brackenridge, 2012). Spor ortamlarında seyirci, hakem,

sporcu, antrenör kaynaklı şiddet olaylarının gözlenmesi, basında ve sosyal medyada sıkça yer alan sporda şiddet haberlerinden yola çıkılarak, sporcuların kendi yaşantılarına ve gözlemlerine yönelik sorular ile şiddet boyutlarının incelenmesi düşünölmüştür. Daha önce yapılan çalışmalarda sporda şiddet olgusu; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet boyutlarında derinlemesine bütöncöl bir bakış açısıyla ortaya konulmamıştır. Şiddetin farklı boyutları ile incelendiği çalışmalara az ve sınırlı olması yapılan bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu araştırma, profesyonel sporcularda fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, sporcu gençlere uygulanan şiddetin boyutlarını belirlemeyi amaçlayan bir betimsel araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005). Araştırmaya, yaş ortalaması 22.34 ± 5.29 , spor yaşı ortalaması $2,27 \pm 0,993$ olan, farklı spor branşlarından (Atletizm, Basketbol, Voleybol, Futbol, Fitness, Tenis, Boks), 68 erkek, 98 kadın olmak üzere toplam 166 sporcu katılmıştır. Katılımcılara çevrimiçi anket uygulanmıştır. Anket soruları araştırmacı tarafından ilgili literatür taraması (Bulut, 2012; Kılıç, 2019) yapılarak hazırlanmıştır. Araştırma doğrultusunda, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet türlerinin sporcular üzerindeki etkisini ortaya koyabilecek temalara odaklanılmıştır. Soruların içeriğini sporcuların kişisel bilgileri yanında (yaş, cinsiyet, spor yaşı), şiddet ve şiddet türlerinin hakkındaki görüşleri oluşturmaktadır. Soruların içeriğini sporcuların yaşam öyküleri, şiddet ve şiddet türlerinin spor alanında etkileri hakkındaki görüşleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda, sporda fiziksel şiddet, sporda psikolojik şiddet, sporda ekonomik şiddet ve sporda cinsel şiddet şeklinde dört ana tema belirlenmiştir. Literatür bilgilerine dayanılarak hazırlanan 49 soruluk anket katılımcıların maruz kaldıkları fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet hakkındaki soruları içermektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri ,645 tir. Anket çalışması sonrasında elde edilen veriler SPSS 11 paket programı kullanılarak istatistik uzmanı yardımcılarıyla analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, frekans analizi, Crosstab ve t testi analizleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan sporcularda fiziksel şiddet boyutunun incelenmesi

		n	%
Fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	43	25.9
	Hayır	123	74.1

Fiziksel şiddet olarak en çok hangi davranışa maruz kaldınız?	Tokat atma	34	20.5
	Tekme atma	34	20.5
	Popoya vurma/ Çimdikleme	16	6.6
	Sarsma/ Bir cisim ile vurma	9	5.4
	Hiçbiri	99	59.6
Size fiziksel şiddet uygulayan kim di?	Antrenör	32	19.3
	Beden Eğitimin Öğretmeni	13	7.8
	Takım arkadaşı	7	4.2
	Seyirci	6	3.6
	Diğer (flört, arkadaş ve diğ.)	108	65.1
Fiziksel şiddetin performansınıza etkisi oldu mu?	Hiç etkisi olmadı	81	48.8
	Olumsuz etkiledi	36	21.7
	Hırslandırdı	23	13.9
	Olumlu etkiledi	17	10.2
	Sporu bırakmayı düşündüm	9	5.4
Takım arkadaşınız veya başka bir sporcu fiziksel şiddete maruz kaldı mı?	Evet	93	56.0
	Hayır	73	44.0
Cevabınız evet ise fiziksel şiddeti uygulayan kim di?	Antrenör	50	30.1
	Beden Eğitimi Öğretmeni	18	10.8
	Takım arkadaşı	16	9.6
	Seyirci	7	4.2
	Diğer (flört, arkadaş ve diğ.)	75	45.2

Tablo 1’de görüldüğü üzere, fiziksel şiddet olarak tokat atma ve tekme atma davranışı %20,5 oranında, fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneği %65,1 oranında, takım arkadaşına veya başka sporcuya fiziksel şiddeti uygulanma oranı %56,0 ve fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör seçeneğinin %30,1 oranında olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak Antrenör seçeneğinin yüksek değerde olması da dikkat çekici bir bulgudur.

Tablo 2. Araştırmaya katılan sporcularda psikolojik şiddet boyutunun incelenmesi

		n	%
Psikolojik şiddeti hangi nedenlerden dolayı maruz kaldınız?	Antrenmana geç geldiğimde	142	85.5
	Antrenmana gelmediğimde	17	10.2
	Antrenmanı bozan davranışlarda	7	4.2

Psikolojik şiddete en çok kim tarafından maruz kaldınız	Antrenör	68	41.0
	Seyirci	52	31.3
	Takım arkadaşı	19	11.4
	Beden eğitimi öğretmeni	15	9.0
	Aile	8	4.8
	Yönetim	4	2.4
Takım arkadaşınız veya başka bir sporcu psikolojik şiddete maruz kaldı mı?	Evet	114	68.7
	Hayır	52	31.3

Tablo 2'de görüldüğü üzere, sporcularda psikolojik şiddete maruz kalma oranı %68,7, sporcular %85,5 oranında antrenmana geç geldiğinde psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Psikolojik şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör %41,0 oranında en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan sporcularda ekonomik şiddet boyutunun incelenmesi

		n	%
Yaptığınız sporun karşılığında verilen maddi karşılık sizi tatmin ediyor mu?	Evet	43	25.9
	Hayır	123	74.1
Yönetim tarafından prim ve maaşlarınız gecikmeden veriliyor mu?	Evet	42	25.3
	Hayır	124	74.7
Takım içinde ücret eşitsizliği var mı?	Evet	119	71.7
	Hayır	47	28.3
Kazanılan her maç sonrası maddi ödüller alıyor musunuz?	Evet	43	25.9
	Hayır	123	74.1
Klüp tarafından size spor malzeme (ayakkabı, eşofman, yağmurluk vb) yardımı yapılıyor mu?	Evet	96	57.8
	Hayır	70	42.2
Spordan kazandığınız ekonomik gelir ile asgari şartlarda Yaşayabilir misiniz?	Evet	36	21.7
	Hayır	130	78.3

Tablo 3'de görüldüğü üzere, sporcuların ekonomik şiddete maruz kalma oranları incelendiğinde, maddi karşılığın sporcuyla %74,1 oranında tatmin etmediği, prim ve maaşların %74,7 oranında geciktirildiği veya verilmediği, takım içi ücret eşitsizliğinin ise %71,7 oranında, ekonomik gelir yetersizliğinin %78,3 oranında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan sporcularda cinsel şiddet boyutunun incelenmesi

		n	%
Cinsel taciz/şiddet e maruz kaldınız mı?	Hiçbir zaman	151	91.0
	Nadiren/ Bazen	14	8.4
	Her zaman	1	0.6

Ne tür Cinsel taciz/şiddete maruz kaldınız?	Sözlü taciz	59	35,5
	Özel bölgelere dokunma	39	23,5
	Tecavüz	37	22,3
	Okşama/öpme	21	12,6
	Röntgencilik	10	6,0
Cinsel taciz/şiddeti uygulayan kim di?	Antrenör	46	27,7
	Seyirci	14	8,4
	Takım arkadaşı	13	7,8
	Kulüp Yöneticileri	10	6,0
	Beden Eğitimi Öğretmeni	9	5,4
	Aile	8	4,8
	Diğer (flört, arkadaş ve diğ.)	66	39,8
Takım arkadaşınız veya başka bir sporcu cinsel taciz/ şiddete maruz kaldı mı?	Evet	116	69,9
	Hayır	50	30,1
Cevabınız evet ise cinsel taciz /şiddet uygulayan kim di?	Antrenör	25	15,1
	Beden Eğitimi Öğretmeni	12	7,2
	Aile	7	4,2
	Seyirci	5	3,0
	Takım arkadaşı	3	1,8
	Kulüp yöneticisi	2	1,2
	Diğer (flört, arkadaş ve diğ.)	112	67,5
Spor ortamlarında kendinizi cinsel bir obje gibi hissediyor musunuz?	Evet	20	12,0
	Hayır	146	88,0

Tablo 4'de görüldüğü üzere, sporcuların cinsel şiddet boyutu incelenmiş ve takım arkadaşı veya başka bir sporcunun cinsel şiddete maruz kalma oranı %69,9 oranında, sözlü cinsel şiddete maruz kalma %35,5 oranında, özel bölgelere dokunma %23,5 oranında, cinsel şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör seçeneği %27,7 oranında olduğu tespit edilmiştir. Cinsel şiddeti uygulayan kişi sorusuna diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneği %39,8 oranında en yüksek değere sahiptir.

Tablo 5. Fiziksel şiddetin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Değişkenler		Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kadın	27	71	98
	Erkek	16	52	68
Toplam		43	123	166

Tablo 5'de görüldüğü üzere, fiziksel şiddet boyutunda erkek ve kadın sporcuların olumsuz yanıt oranı yüksek olmakla birlikte, kadın sporcularda fiziksel şiddet değerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Psikolojik şiddetin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Değişkenler		Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kadın	37	61	98
	Erkek	35	33	68
Toplam		72	94	166

Tablo 6'de görüldüğü üzere, psikolojik şiddet boyutu erkek ve kadın sporcuların olumsuz yanıt oranı yüksek olmakla birlikte, kadın sporcularda psikolojik şiddet değerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Psikolojik şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

	Cinsiyet	N	Mean	Sd	t	P
Psikolojik şiddet toplam puan	Kadın	98	42,9184	10,53778	,388	,699*
	Erkek	68	42,2059	13,08703		

Tablo 7'de görüldüğü üzere, psikolojik şiddet boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Kadın sporcuların psikolojik şiddet ortalamasının erkek sporculardan yüksek olması, kadın sporcuların psikolojik şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir.

Tablo 8. Ekonomik şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

	Cinsiyet	N	Mean	sd	t	P
Ekonomik şiddet toplam puan	Kadın	98	9,4082	2,30569	-2,194	,030*
	Erkek	68	10,1618	1,97454		

Tablo 8'de görüldüğü üzere, ekonomik şiddet boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Erkek sporcuların ekonomik şiddet ortalamasının kadın sporculardan yüksek olması, erkek sporcuların ekonomik şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir.

TARTIŞMA

Çalışmanın amacı, profesyonel sporcularda fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular bu bölümde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Fiziksel şiddet boyutunda, tokat atma ve tekme atma şiddet davranışı %20,5 oranında, fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneği %65,1 oranında, takım arkadaşına veya başka sporcuya fiziksel şiddeti uygulama oranı %56,0 ve fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör seçeneğinin %30,1 oranında olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör seçeneğinin yüksek değerinde olması da dikkat çekici bir bulgudur (Tablo 1). Spor kurumunda

fiziksel istismar ile ilgili yaşanan bazı deneyimler diğer kurumlarda (aile, okul vb.) görülen deneyimlerle benzerlik göstermektedir. Tokat, yumruk, vurma, itekleme, sarsma gibi dayak altında kümelenecek davranışların yanı sıra, bir alet ile vurma, yapılan spora özgü cisim fırlatma gibi zarar verici davranışların olduğu bildirilmiştir (Çetin, 2019). Psikolojik şiddet boyutunda, sporcuların psikolojik şiddete maruz kalma oranı %68,7, sporcular %85,5 oranında antrenmana geç geldiğinde psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Psikolojik şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör %41 oranında en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2). Usta çırak ilişkisi çerçevesinde oluşan hiyerarşi içinde iktidarı elinde bulunduran antrenör, çocuk sporcuların özel alanına müdahale etme gibi bir hakkının olduğu düşüncesine sahiptir. Tehdit, güç veya güven ilişkisiyle kurulan bu düzen, spor ortamından çocukların bedenleri üzerinde her türlü tasarrufa sahip olduğu fikri ile gelişmektedir. Eril bir söylemle gelişen bu ast-üst ilişkisi antrenörün dışındaki diğer aktörler (idareci, akran, masör vb.) ve farklı istismar şekilleri (fiziksel, duygusal, cinsel istismar, ihmal) ile devam edebilmektedir (Foucault, 2000). Cinsel istismar konusunda yapılmış çalışmalar faillerin büyük bir kısmının (%98) sporcu ile doğrudan ilgilenen antrenör, öğretmen veya eğitimcilerden oluştuğunu göstermektedir (Brackenridge ve ark., 2008). Ekonomik şiddet boyutunda, sporcuların gösterdikleri performansın karşılığında aldığı maddi kazancın %74,1 oranında tatmin etmediği, prim ve maaşların %74,7 oranında geciktirildiği veya verilmediği, takım içi ücret eşitsizliğin %71,7 oranında olduğu, spor yaparak elde edilen ekonomik gelirin %78,3 oranında yetersiz olduğu belirlenmiştir. (Tablo 3). Diğer şiddet türleri ile bağlantı içerisinde olan ekonomik şiddet olgusu, sporcuların yaşam kalitesini, performansını ve motivasyonunu etkileyen olumsuz bir faktördür (Kılıç, 2019). Cinsel şiddet boyutunda, takım arkadaşı veya başka bir sporcunun cinsel şiddete maruz kalma oranı %69,9 oranında, sözlü cinsel şiddete maruz kalma %35,5 oranında, özel bölgelere dokunma %23,5 oranında, cinsel şiddeti uygulayan kişi olarak antrenör seçeneği %27,7 oranında olduğu tespit edilmiştir. Cinsel şiddeti uygulayan kişi sorusuna diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneği %39,8 oranında en yüksek değere sahiptir (Tablo 4). Elit bireysel sporcuların katıldığı bir çalışmada, cinsel istismar bulguları, genelde erkek antrenör ve mağdur kadın sporcu şeklinde gelişmiştir. Kadın görüşmeciler cinsel istismar olarak cinsiyetçi şaka, beden ile ilgili cinsel yorumlar, rahatsız edici kötü bakış ve ilişkiye zorlanmaya karşı korumasız kaldıklarını beyan etmiştir. Spor ortamlarında antrenör ve sporcunun yakın temasa bağlı beden ilişkilerinin yoğun yaşanması, rahatsız edici temas, masaj, sokulma, taciz gibi eylemler ile karşılaşmalarına neden olduğu belirtilmiştir (Çetin, 2019). Antrenörlük ihlallerinin yaklaşık %80'i dolaylı niteliktedir (yani direkt olarak sporcuya yönelik değil), bu da genç sporcuların henüz tam olarak anlaşılmayan şekillerde zarar yaratabilecek istismar, ihmal ve şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir (Raakman ve diğ., 2010). Türkiye'de değişik spor branşlarındaki elit bayan sporcuların karşılaştıkları cinsel taciz olaylarının araştırıldığı bir çalışmada, kadın sporcuların %56,2'si cinsel tacize uğradıklarını belirtmişlerdir (Gündüz ve ark., 2002). Sporcularda fiziksel şiddete maruz kalma sorusuna olumsuz yanıt oranı yüksek olmakla birlikte, kadın sporcularda fiziksel şiddet değerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 5). Sporda yaşanan şiddet olaylarında saldırganlığa neden olan faktörler arasında cinsiyet farklılıkları, kültür düzeyi, seyirciler, karşılıklı ilişkideki tutum ve anlayış ile hakemin taraflı tutumu da bir etken olarak kabul edilmektedir (Mutza – Baurb, 2009). Sporcularda psikolojik şiddet boyutu erkek ve kadın sporcularda olumsuz yanıt oranı yüksek olmakla birlikte, kadın sporcularda psikolojik şiddet değerinin daha yüksek

olduğu görölmektedir (Tablo 6). Bir antrenörün psikolojik şiddeti sporculara uyguladığında, mağdur olan sporcularda öfke, düşük öz-yeterlik duygusu, düşük benlik saygısı, kaygı, zayıf beden imajı, güven eksikliği ve aşağılanma duygusu, depresyon ve kendini küçümseme duyguları oluşur (Gervis ve Dunn, 2004; Kerr ve Stirling, 2013). Psikolojik şiddet boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Kadın sporcuların psikolojik şiddet ortalamasının erkek sporculardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadın sporcuların psikolojik şiddete daha fazla maruz kaldığını söyleyebiliriz. (Tablo 7). Spor ortamlarında sporculara yönelik, eğitimin amacına ulaşmaması ya da başarısızlığın getirdiği moral bozukluğu gerekçesi ile aşağılama, dalga geçme, isim veya lakap takma, bağırma ve küfür davranışlar ile spor kültürünün özelliklerini yansıtacak şekilde çocukların hedef tahtasına konulduğu görölmüştür. Yine rekabet, performans, hedef, başarı gibi değişkenlerden dolayı baskı oluşturma, tehdit, şantaj, sporcuyu görmezden gelme, ilgiden mahrum etme ve cezalandırma gibi antrenör eylemlerinin yoğun olduğu tespit edilmiştir (Çetin, 2019). Ekonomik şiddet boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Erkek sporcuların ekonomik şiddet ortalamasının kadın sporculardan yüksek olması, erkek sporcuların ekonomik şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir (Tablo 8). Sporda ekonomik sınırlılık/yoksunluk yaşanması ekonomik şiddet olarak ortaya çıkarken, sporda ekonomik şiddete maruz kalan sporcuların iyi bir performans sergilemesi zorlaşmaktadır (Kılıç, 2019). Taraftarların, oyuncuların, antrenörlerin ve ebeveynlerin bir takıma karşı sahip oldukları bağlılık, rakip takım taraftarlarının kötüye kullanılmalarına ve dolayısıyla şiddet içeren davranışlarda bulunmalarına yol açabilir (Jamieson ve Orr, 2009). Türkiyede sporcuların cinsel taciz algıları ve deneyimlerine ilişkin yapılan bir çalışmada, kadın sporculara cinsel yaşam hakkında sorular sorulması (%76), vücudu ile ilgili cinsiyetçi şakalar (%66), övgü ya da yorum yapılması (%71), erkek sporculara ise cinsel içerikli materyaller gösterilmesi (%70), tekrarlanan istenmeyen flört teklifleri (%51) ve müstehcen bakışlar (%72) cinsel taciz davranışları olarak görölmektedir. Erkek sporcuların %27'si soyunma odalarında cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtirken, kadın sporcuların %26,3'ü spor alanlarında cinsel tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın sporcuların %24,2'si uyararak cinsel tacize tepki gösterdiklerini, %24'ü tepki göstermediklerini ifade ederken, erkek sporcuların %27'si cinsel tacizi şaka gibi algılayıp yok saydıklarını, %11,2'si fiziksel tepki gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Genel anlamda bu çalışma Türkiyede kadın ve erkek sporcuların cinsel taciz deneyimleri olduğunu ortaya koymaktadır (Özen, Emir ve Koca, 2018). şiddete yönelik yapılan bazı çalışmalarda, istenmeyen fiziksel temaslar, cinsel içerikli şakalar, iltifatlar, materyaller (e-posta, mektup, mesaj) ısrarcı teklifler, rahatsız edici kesintisiz bakışlar ve cinsel teklife uyulduğu takdirde bazı kazançlar sağlanacağı ya da uyulmadığı takdirde spor hayatı ile ilgili bedeller ödeneceği hakkında sporcuların, özellikle kadın sporcuların cinsel taciz deneyimleri olduğunu ortaya koymaktadır (Auwewe ve Opendacker, 2008; Fasting, Brackenridge ve Walseth 2007). Spor ortamlarında görölen fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olayları çocuk sporcular açısından tehlike oluşmaktadır. Bu nedenle dünyanın birçok ülkesinde sporda çocuk koruma programları geliştirilmiş ve uygulanmaktadır. Sporda Çocuk Koruma Programı uygulamaları İngiltere örneği incelendiği bir çalışmada, İngilterede sporun yönetiminden sorumlu tüm (Federasyonlar, Olimpiyat komiteleri, spor kulüpleri gibi) bağımsız spor örgütleri için çocuk koruma programlarının yasal bir zorunluluk olduğu tespit edilmiştir (Parasız, şahin ve Çelik, 2015). Sporcu ailelerin sporda çocuk koruma hakkında farkındalık düzeylerine ilişkin yapılan bir çalışmada, aileler

sporatif ortamların ocuk istismarı açısından korunaklı olmadığını düŐünmekle birlikte, ailelerin % 83.2' si antrenörler için sporda ocuk koruma programına ihtiyaç olduğunu düŐünmektedir (Küçük, Arman ve Bozkurt, 2016). Sporcu ailelerin beklentileri üzerine yapılan bir araştırma, ailelerin %11.6'sı çocuklarının spora devam edebilmesi yönünde gördükleri engeller arasında antrenörlerin uygunsuz davranışlarını (aŐaėılama, Şiddet, cinsel suiistimal vb.) göstermiŐlerdir (Pehlivan, 2009). Spor alanındaki, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel Şiddete yönelik yapılan bu çalışmalar bizim çalıŐmamızı destekler niteliktedir.

SONUÇ

Bu araştırma, profesyonel sporcularda fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel Şiddetin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan sporcularda, fiziksel Şiddet boyutunda takım arkadaşına veya başka sporcuya fiziksel Şiddeti uygulama oranı ile fiziksel Şiddeti uygulayan kişi olarak diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneğinden sonra sonra antrenör seçeneğinin yüksek değerde olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların psikolojik Şiddeti antrenör tarafından, antrenmana geç geldiğinde yaŐadıėı tespit edilmiştir. Ekonomik Şiddet boyutunda, spordan kazanılan gelirin tatmin etmediği, prim ve maaşların geciktirildiği veya verilmediği, takım içi ücret eşitsizliğinin olduğu, spordan elde edilen ekonomik gelirin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Cinsel Şiddet boyutunda, takım arkadaşı veya başka bir sporcunun cinsel Şiddete maruz kaldığı, sözlü cinsel Şiddet ile özel bölgelere dokunmanın daha fazla yaŐandıėı belirtilmiştir. Cinsel Şiddeti uygulayan kişi olarak diğer (flört, arkadaş ve diğ.) seçeneği en yüksek değerde iken antrenör seçeneği ise ikinci sırada olduğu tespit edilmiştir. Kadın sporcularda, fiziksel ve psikolojik Şiddete maruz kalma oranının erkek sporculara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların psikolojik Şiddet ve ekonomik Şiddet boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadın sporcuların psikolojik Şiddete, erkek sporcuların ise ekonomik Şiddete daha fazla maruz kaldığı tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Şiddet türleri birbirini etkilemektedir. Bu nedenle sporcu aileleri, sporcunun kendisi, antrenör, beden eğitimi ğretmeni, malzemeci, tesis görevlisi gibi spora ortamında bulunan bireylerin spor etiği, spor ahlakı, Şiddet ve boyutları konusunda bilgilendirilmesi, doğru spor kültürünün geliştirilmesi önerilmektedir. Sporda Şiddet olaylarının önüne geçmek, çocukların spor yaparken güvende olmaları, fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı bir Şekilde geliŐmeleri ve spordan kopmamaları amacıyla Sporda ocuk Koruma Programının, Spor Bakanlığı koordinatörlüğünde tüm spor federasyonlarını da kapsayacak Şekilde Sporda ocuk Koruma ile ilgili yasal düzenlemeler geniŐletilmesi önerilmektedir. Spor yöneticileri ve antrenörlerin sporda Şiddet ve sporda ocuk koruma eğitimlerine katılmaları zorunlu hale getirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2005). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları 78-80.
- Arıkan, Y. (2007). Futbolda Şiddet ve Polis, *Polis Bilimleri Dergisi*, 9, 1-4.
- Auweele, Y. V., Opdenacker, J., Vertommen, T., Boen, F., Van Niekerk, L., De Martelaer, K., & De Cuyper, B. (2008). Unwanted sexual experiences in sport: Perceptions and reported prevalence among Flemish female student-athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 354-365. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2008.967.1879>
- Brackenridge, C. H., Bishopp, D., Moussalli, S., & Tapp, J. (2008). The characteristics of sexual abuse in sport: A multidimensional scaling analysis of events described in media reports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 385-406. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2008.967.1881>
- Brackenridge, C., Tess K. and Daniel R. (Editors) (2012). *Sport, Children's Rights And Violence Prevention: A Sourcebook on Global Issues and Local Programmes*. Brunel University, London.
- Bulut, B. (2012). *Takım ve bireysel sporlarda 14-18 yaş sporculara uygulanan şiddetin boyutlarının araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Bursa.
- Çetin, E. (2019). *Türkiye'de bireysel sporlarda çocuk istismarı: elit sporcular örneği*, Doktora Tezi, Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Domhnall, M. (1996). Child Abuse in Sport, *Sports Medicine*, 30, 275-276. doi: 10.1136/bjism.30.4.275-a
- Fasting, K., Brackenridge, C., & Walseth, K. (2007). Women athletes' personal responses to sexual harassment in sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19(4), 419-433. <https://doi.org/10.1080/104.132.00701599165>
- Foucault, M. (2000). *Özne ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gervis, M., & Dunn, N. (2004). The emotional abuse of elite child athletes by their coaches. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 13(3), 215-223. <https://doi.org/10.1002/car.843>
- Gümüşdağ, H. (2004). *Profesyonel futbolda fauller ve saldırganlık teorileri bakımından değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Gündüz, N., Koz, M., Fedai, T., Sunay, H., & Ersöz, G. (2002). Türkiye'de değişik spor branşlarındaki elit bayan sporcuların karşılaştıkları cinsel taciz olaylarının araştırılması. *Spor Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 95-108.
- Jamieson, L. M., & Orr, T. J. (2009). *Sport and violence: A critical examination of sport*. Routledge.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel yayın dağıtım, 77-83.
- Kerr, G., Stirling A. (2008). Child Protection in Sport: Implications of An Athlete-Centered Philosophy. *Quest*, 60: 307-323. <https://doi.org/10.1080/00336.297.2008.10483583>
- Kılıç, G. (2017). *Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sivas.
- Kılıç, M. (2019) Sosyolojik Açıdan Sporda Şiddet Olgusu: Bütüncül Bir Bakış. *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 83-98. <https://doi.org/10.33817/muhakeme.468835>
- Küçük, V., Rodopman Arman, A. ve Bozkurt, S. (2016). Sporcu Ailelerinin Sporda Çocuk Koruma Hakkında Farkındalık Düzeyleri, *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 71-82. doi: 10.22396/sbd.2017.17
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., & Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019-1029. doi: 10.1136/bjsports-2016-096121

- Mutz, M., & Baur, J. (2009). The role of sports for violence prevention: sport club participation and violent behaviour among adolescents. *International journal of sport policy*, 1(3), 305-321. <https://doi.org/10.1080/194.069.40903265582>.
- Neugebauer, R. (2000). Research on intergenerational transmission of violence: the next generation. *The Lancet*, 355(9210), 1116-1117. doi: 10.1016/S0140-6736(00)02056-0.
- Özen, G., Emir, E., Koca, C. (2018). Türkiye’de sporcuların cinsel taciz algıları ve deneyimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(4), 157-177. <https://doi.org/10.17644/sbd.523061>.
- Öztürk, F., Koparan, Ş., HAŞIL, N., Mehmet, E., & Özkaya, G. (2004). Antrenör ve hakemlerin empati durumlarının araştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 19-25. https://doi.org/10.1501/Sporm_000.000.0014
- Parasız, Ö., Şahin, M.Y., Çelik, A. (2015). Sporda Çocuk Koruma Programı Uygulamaları: İngiltere Örneği, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3, Doi: 10.14486/IJSCS329
- Pehlivan, Z. (2009). Spora Katılan Çocuklara Yönelik Ailelerin Beklentileri, Çocuklarda Gözlenen Davranış Değişimleri ve Spora Katılımın Önündeki Engeller, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 69-76. https://doi.org/10.1501/Sporm_000.000.0152
- Polat, O. (2014). *Klinik Adli Tıp*, 7. Baskı, Seçkin yayınları,112-117.
- Raakman, E., Dorsch, K., & Rhind, D. (2010). The development of a typology of abusive coaching behaviours within youth sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 5(4), 503-515. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.5.4.503>.
- Stirling, A. E., & Kerr, G. A. (2013). The perceived effects of elite athletes’ experiences of emotional abuse in the coach–athlete relationship. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11(1), 87-100. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2013.752173>
- Şahin, M. H. (2003). *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 56 – 163.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*, Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- World Health Organization. (2014). Strengthening the role of the health system in addressing violence, in particular against women and girls, and against children. *Sixty-Seventh World Health Assembly Resolution*. <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/en> (05.05.2021)

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algıları ile Yaratıcı Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*

The Relationship Between Self-Perceived Leadership Behaviors and Creative Personality Traits of Undergraduates Who Study Sports Sciences

Nurdañ GÖKBARAZ**
Elif BOZYİĞİT***
Hüseyin GÖKÇE****

Öz

Araştırmanın amacı spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışma, genel tarama modelinde ve nicel veriler elde edilecek şekilde tasarlanmıştır. Araştırmaya Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Rekreasyon ve Spor Yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören ve yaş ortalaması 21.78±3.016 olan 236 üniversite öğrencisi (kadın=74, erkek=162) katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; kişisel bilgi formu, “Lisans Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği” ve “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi için bir istatistik programı kullanılmıştır. Analizler için betimsel istatistikler ve korelasyon tekniklerinden yararlanılmıştır. Spor bilimleri eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasında bazı boyutlar açısından orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler vardır. Sonuç olarak, öğrencilerin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özelliklerine ilişkin puanların beraber arttığı söylenebilir. **Anahtar Kelimeler:** Liderlik davranışları, öz algı, yaratıcı kişilik, spor bilimleri, öğrenci

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between the self-perception of leadership behaviors of university students who receive sports education and their creative personality traits. This study was designed in general screening model and in a way to obtain quantitative data. 236 university students (female = 74, male = 162) studying in Physical Education and Sports Teaching, Coaching Education,

* Bu çalışma 25-28 Nisan 2019 tarihleri arasında Alanya-Türkiye’de düzenlenen 2. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışmada kullanılan verilerin 2020 yılı öncesine ait olduğu ve etik kurallara uyulduğu araştırmacılar tarafından onaylanmıştır.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gkbarazn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6621-8155>

*** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ebozyigit@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9557-6106>

**** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hgokce@pau.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9250-0317>

Recreation and Sports Management departments and having an average age of 21.78 ± 3.016 participated in the study. As data collection tools in research; Personal Information Form, “Self-Perceived Leadership Behaviors of Undergraduates Scale” and “Creative Personality Traits Scale” were used. A statistics program was used to evaluate the data. Descriptive statistics and correlation techniques were used for analysis. There was a moderate, positive and significant correlation between the self-perceived of leadership behaviors and creative personality traits of sport sciences undergraduates in terms of some dimensions. As a result, it can be said that students’ scores of self-perceived of leadership behaviors and creative personality traits increased together.

Keywords: Leadership behaviors, self-perceived, creative personality, sports science, undergraduate

GİRİŞ

Liderlik, yönetim alan yazınında oldukça ilgi çeken ve üzerinde çok durulan konulardan biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda geçmişten günümüze klasik ya da çağdaş yaklaşımlar olarak alan yazında çok sayıda liderlik modeli ve liderlik ile ilgili oldukça fazla bilimsel çalışmaya rastlanmakta ve her geçen gün merakla ortaya çıkarılan araştırma konuları bulunmaktadır.

Günümüzde toplumların, kurumların, örgütlerin giderek çeşitlenmesi üzerine de eğitimde, iş ve sanayi alanında, sporda kısaca toplumun her kesiminde ihtiyaç duyulan liderlik, mevcut koşullara göre içeriği ve anlamı farklılaşan tarihi çok eskilere dayanan çağdaş bir kavram haline gelmiştir (Scott, 2014; Özbek ve Kızılyallı, 2017). Liderlik, birçok kez bireysel özellikler, lider davranış etkileşim kalıpları, rol ilişkileri, takipçi algıları, takipçi üzerindeki etkisi, görev hedefleri üzerindeki etkisi ve örgüt kültürü üzerindeki etkisi açısından tanımlanmıştır (Yukl, 1989). Liderlik ile ilgili tanımlara bakıldığında Stogdill’e (1974) göre, fikir birliği ve karşılıklı davranış ile yapının harekete geçirilmesi ve devam ettirilmesi, Değirmenci’ye (2012) göre ise yaratıcılık, analitik düşünme, problemlerle başa çıkabilme, yenilik ve değişim anlamlarına gelmektedir. Liderlik, insanların davranışlarını kendi isteği doğrultusunda etkileyen ve bu eylemini gerçekleştirirken yol gösteren, aydınlatan, ileriye gören, birlikte çalıştığı kişilerin istek ve ihtiyaçlarını zamanında sezen yaratıcı kişilerde olan bir yetenektir (Bakan, 2008). Liderliğin doğasını içeren birçok alan olduğu gözlemlenmiş ve liderliğin içeriğini anlamak için yapılan çalışmalarda birçok yaklaşım/kuram ortaya çıkmıştır ve çıkmaya devam etmektedir.

Değişen iş dünyası, gelişen teknoloji, bilginin üretim şekli ve etkin bir şekilde kontrol edilmesi ihtiyacı, rekabetin artması, yönetici/lider ve örgüt davranışı gibi konuların ön plana çıkmasına ve bununla birlikte birçok liderlik kuramının ortaya konmasına neden olmuştur. Liderlikle ilgili kuramları; özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım, durumsal yaklaşım ve modern/çağdaş yaklaşımlar olmak üzere dört grupta toplamak mümkündür (Bozyiğit, 2019; Özbek ve Kızılyallı, 2017). Liderlik özelliklerinin çoğunun aynı anda bir kişide bulunamaması ve bu özelliklerin kolaylıkla ölçülememesi, liderlikle ilgili yeni arayışları gündeme getirmiştir. Yapılan çalışmalarda modern çağın gereklerine uygun olarak, değişen liderlik davranışları ele alınmaya başlanmıştır. Bunun üzerine liderin sahip olduğu özellikler yerine izleyicilerin özelliklerine ve liderin nasıl davrandığı konusuna ağırlık verilmiş ve ortaya “Davranışsal Liderlik Teorisi” çıkmış ve bu konuda oldukça fazla araştırma kuramları ortaya atılmıştır (Tengilimoğlu, 2005; Bozyiğit ve Sartık, 2018; Mutlu ve diğ., 2020).

1940’larda liderlik sürecini açıklamaya çalışan davranışsal yaklaşımlar, liderleri başarılı ve etkin yapan unsurun liderin özelliklerinden çok liderlik süreci içerisinde sergilediği davranışları olduğu ana fikrini savunmaktadırlar (Bozyiğit, 2019). Davranışsal yaklaşım çalışmaları kapsamında, liderin neyi nasıl yaptığına odaklanılmış ve liderlik sürecinde kişisel özelliklerden ziyade liderin davranışı önem kazanmıştır (Kızıloğlu ve diğ., 2012). Davranışsal yaklaşımda yazarların da belirttiği gibi liderin kişilik özelliklerinden ziyade davranışları ele alınmış olsa da gelişen iş dünyası ve teknolojinin hızlı ilerleyişiyle liderleri ayıran kişilik özelliklerinin ön plana çıkmaya başladığı söylenilebilir.

Örgütsel davranış bilimcilerine göre liderlik, bir grup içerisinde yer alan bir bireyin yine grup içerisinde oynadığı role ve bu rolün diğer grup üyelerinin beklentilerini biçimlendirmesine dayanan karşılıklı etkileşim süreci içinde oluşmaktadır. Grup içerisinde gösterilen bu davranışların, bireyin kişilik özelliklerinin dışa vurulması ya da yansımaları olduğu söylenilebilir. Farklı kişilik özellikleri taşıyan bireyler belli durumlarda farklı davranışlar (tepkiler) sergileyebilirler (Burke ve Litwin, 1992). Zel (2002) insanı anlamının zor ve karmaşık bir süreç olduğuna değinerek, örgütsel performansın artması için çalışanların etkin, verimli kullanılması gerektiğini ancak kişilik ile liderlik tarzları arasındaki ilişkinin ikinci planda kaldığını vurgulamıştır. Yapılan bir araştırmada yöneticilerin hiyerarşik yapının her hangi bir birimine yönetici atarken kişilik faktörünün dikkate alınarak yapılmasının örgüt ya da kurumların lehine olacağı belirtilmektedir (Korkmaz, 2006). Liderlik davranışlarının kişilik özellikleriyle bire bir bağlantısı olduğu dşnldğnde günümüz iş dünyasında “yaratıcı kişilik özelliği” bir liderde bulunması gereken önemli kişilik özelliklerinden biri olarak sayılabilir. Bu bağlamda, Bakan’ın (2008) tanımında liderlikten, bireylerin davranışlarını kendi isteği doğrultusunda etkileyen ve bu doğrultuda yol gösteren, onların isteklerini ve ihtiyaçlarını önceden tahmin eden, aydınlatan ve vizyon sahibi bir yaratıcı kişilik yeteneği olarak bahsedilmektedir. Çağdaş organizasyonlarda birçok projenin en yeni ürün, hizmet ve süreç ya da en yeni çalışma yöntemleri geliştiren hem üretken hem de yaratıcı olmaya çalışan profesyonel ekipler tarafından yapıldığı ve insanların bu kuruluşlardaki çalışma ortamını en iyi etkileyen, tüm glerde en hızlı ve en güçlü olan kişinin bu ekiplerin “lideri” olduğu bilinen bir gerçektir (Amabile ve diğ., 2004). Erçetin (2000) rgtlerin yönetim anlayışlarının yönlendiricilik, etkileyicilik ve yaratıcılık gibi liderlik süreçleri içermesi gerektiğini belirtmekte, Atar ve zbek (2009) de örgütlerin temel görevinin yönetim işini üstlenecek lideri keşfetmek ve görev başına getirmek olduğunu ifade etmektedirler. Günümüz şartlarında bir liderde bulunması gereken en önemli özelliklerden birinin yaratıcı kişilik özelliği olduğu göz önüne alındığında yaratıcılık kavramını yakından ele almanın oldukça önemli olduğu dşnlmektedir.

Türk Dil Kurumu’nun (TDK, 2020) 1974 yılında yayımladığı Eğitim Terimleri Sözlüğü’nde yaratıcı düşünme kavramı “buluşcu, yenilik arayan ya da eski sorunlara yeni zmler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünme biçimi” olarak tanımlanmıştır. Yaratıcılık, insan ihtiyaçlarının karşılanması uğrunda yapılan yenilikçi, kazanılmış ilgi alanlarına dayanan çalışmalar sonucu elde edilen ilklerdir (Değirmenci, 2012; Sternberg, ve diğ., 2003). Yapılan bir araştırmada bireylerin farklı alanlardaki yaratıcılıkları incelenmiş ve bu bireyler; içgüdüsü ve güzel duyuları yüksek, farklı bakış açılarına sahip ve zengin ilgi alanları olan, risk alan, bağımsız karar veren, aktif, öz güvenli ve sorgulayıcı kişiler olarak tanımlanmıştır (Barron ve Harrington, 1981). Yaratıcılık, yeni,

farklı ve diğer bireylerde görülmeyen formlarda düşünme yeteneğidir. Yaratıcılık ve yaratıcı problem çözebilme yeteneği ise vizyon sahibi bir liderde olması gereken başlıca özelliklerdendir (Bosiok, 2013; Türksoy, 2008). Şahin ve Danışman (2017) yaratıcı kişilik özelliklerini orijinal düşünme, yaratıcı farkındalık, mantıksal olma, sıra dışı düşünme, gelişmiş sorgulama becerileri, bilgi ve tecrübe sahibi olma, risk alabilme, meraklı olma, bilinmeye karşı ilgi duyma, gelişmiş hayal gücü, açık görüşlülük, sezgisel ve gelişmiş etik değerlere sahip olma gibi maddeler ile özetlemişlerdir. Alan yazında liderlik ve yaratıcılık ile ilgili tarama yapılırken “yaratıcı liderlik” kavramı da görülmüştür ve yaratıcı liderlik ile ilgili yerli ve yabancı birçok çalışmaya rastlanılmıştır (Uzunçarşılı ve Özdayı, 1997; Öztürk ve Zembat, 2015; Şahin ve Danışman, 2017; Keskin ve Gündüz, 2019; Basadur, 2004; Stoll ve Temperley, 2009a; Soemartono, 2014; Rolling Jr, 2016). Yaratıcı liderlikten de kısaca bahsedecek olursak, yaratıcı liderlik, her düzeyde öğrenmeyi engelleyen problemlere ve zorlu konulara yaratıcı düşünülmüş bir yanıttır. Yaratıcı liderler başkalarının da yaratıcı olması için koşulları, ortamı ve fırsatları da sağlayan kişilerdir (Stoll ve Temperley, 2009b). Yaratıcı liderlik, değişime ayak uydurmayı sağlayacak stratejik kıvraklığa, yaratıcı zekaya ve esneklik yeteneklerinin artırılması kapasitesine, yapısal, teknolojik ve sosyal konularda yenilikler yapabilme kapasitesine sahip bir bireyi tanımlamaktadır (Keskin ve Gündüz, 2019). Yaratıcı liderlik, kolektif ve kültürel başarı için bir araçtır. Hepimizin daha az yalnız, daha az savunmasız olmasını sağlamak için kaynaklarımızı adapte etmemize, bağlamımıza, ilişkilendirmemize, güçlere katılmamıza ve bir araya getirmemize izin veren yaratıcı etkinlik sürekliliğini üreten bir tür zeka biçimidir (Rolling Jr, 2016). Demir Uslu’ya (2011) göre ise yaratıcı liderlik, hızlı karar veren, risk alabilen, karmaşıklığın yönetilmesinde, gizlenmesinde veya ortadan kaldırılmasında tamamen farklı varsayımları temel alabilen bireylerin sahip olduğu liderlik davranışıdır.

Günümüz koşullarında daha etkili, daha yaratıcı, daha yenilikçi ve hızlı kararlar alabilen liderlere sahip olmanın daha iyi bir toplum ve daha iyi bir dünya oluşturmak için önemli olduğu ve bu özelliklere sahip liderlerin gelişiminde eğitimin, bilhassa üniversite deneyimlerinin kritik bir parça olduğu düşünülmektedir. Astin ve Astin (2000) liderlik gelişiminin önemli ve yararlı olduğunu savunmuş, üniversite eğitimindeki liderlik gelişiminin lisans deneyimini zenginleştirdiği, öğrencileri güçlendirdiği ve yaşamları üzerinde daha fazla kontrol hissi verdiğini belirtmişlerdir. Zimmerman-Oster ve Burkhardt’a (2000) göre üniversiteler müfredat ve eş müfredatlar aracılığıyla liderleri işe almak ve geliştirmek için zengin fırsatlar sunmaktadır. Ortak müfredat deneyimleri sadece öğrencilerin resmi sınıf ve müfredat deneyimlerini desteklemek ve arttırmakla kalmaz, aynı zamanda kuruma veya topluma hizmet veren ortak grup projeleri yoluyla liderlik gelişimi için güçlü öğrenme fırsatları yaratabilmektedir.

İlgili alan yazına dayanarak bu araştırmanın amacı, spor bilimlerinde eğitim alan lisans öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, lisans öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli: Araştırmada kaynak belgelerin incelendiği ve sayısal verilerin kullanıldığı nicel araştırma yöntemlerinden var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan tarama yöntemi kullanılmıştır (Karasar, 2012).

Araştırma Grubu: 2018-2019 eğitim öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 496 öğrencinin 236'sı araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır (kadın n=74, erkek n=162). Kolayda örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.78 ± 3.016 'dır. Öğrencilerin %17.8'i Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, %19.1'i Antrenörlük Eğitimi, %19.9'u Rekreasyon ve %43.2'si Spor Yöneticiliği eğitimi almaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama araçları olarak Özbek ve Kızılyallı (2017) tarafından geliştirilen "Lisans Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği" (LDİÖAÖ), Şahin ve Danışman (2017) tarafından geliştirilen "Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği" (YKÖÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

"Lisans Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği" 20 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; "katılımcı lider, kendine güvenen lider, ilkeli lider ve kararlı lider" şeklindedir. 5'li Likert türü olan ölçek ifadelerine verilen yanıtlar "hiç katılmıyorum" ve "tam katılıyorum" şeklinde 1 ile 5 puan arasında derecelendirilmektedir. Alt boyutlar içinde artan puanlar, öğrencilerin liderlik öz algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değerleri ölçeğin geneli için .91, alt boyutları için "katılımcı lider" .81, "kendine güvenen lider" .70, "ilkeli lider" .82 ve "kararlı lider" .74'tür.

"Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği" 17 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; "amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, merak ve risk alma" şeklindedir. 5'li Likert türü olan ölçek ifadelerine verilen yanıtlar "kesinlikle katılmıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde 1 ile 5 puan arasında derecelendirilmektedir. Uygulama formunda ters puanlanan maddeler bulunmaktadır. Ölçme aracından her alt boyut için ayrı puan elde edilebileceği gibi toplam puan elde edilerek de kullanılabilir ve toplam puan için en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85'tir. Puanlar yükseldikçe ölçülmesi hedeflenen özellik yükselmekte, tam tersi durumda ise gözlenen özellik daha az ortaya çıkmaktadır. Ölçeğin Cronbach's alpha değerleri genel ölçek için .67, alt boyutları için "amaç yönelimlilik" .65, "içsel motivasyon" .60, "merak" .64 ve "risk alma" .64'tür.

Veri Toplama Yöntemi: Öğrenciler ile derslik ortamında görüşülerek, önce araştırmanın önemi ve veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiş, gönüllü katılım sağlayan öğrencilerden onay alınmış ve daha sonra ölçek formları öğrencilere uygulanarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmış, betimsel istatistikler ve Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısının hesaplanması ilişkinin miktarı konusunda yorum yapabilmek için kullanılmaktadır. Korelasyon katsayısı (r), iki değişken arasındaki ilişkinin ölçüsüdür ve - 1 ve +1 arasında değişim gösterir (Büyüköztürk, 2018). Bu araştırma için

ölçeklerin Cronbach's alpha değerlerine bakıldığında "Lisans Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği" için toplam puan .86, alt boyutları; "katılımcı lider" .72, "kendine güvenen lider" .62, "ilkeli lider" .75, "kararlı lider" .67'dir. "Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği" için Cronbach's alpha değerleri ise bu araştırma için toplam puanda .78, alt boyutları; "amaç yönelimlilik" .75, "içsel motivasyon" .76, "merak" .84 ve "risk alma" .60 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinden elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık, minimum ve maksimum değerleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	Madde Sayısı	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği	20						
Katılımcı Lider	6	24.05	3.472	-.461	.167	11	30
Kendine Güvenen Lider	4	14.62	2.786	-.349	-.192	6	20
İlkeli Lider	6	26.01	3.146	-.885	.754	13	30
Kararlı Lider	4	15.85	2.637	-.529	.480	6	20
Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği	17	63.08	8.831	-.026	-.411	39	83
Amaç Yönelimlilik	5	16.43	4.046	-.134	-.472	7	25
İçsel Motivasyon	5	20.57	3.434	-1.002	1.211	7	25
Merak	3	10.89	3.103	-.403	-.620	3	15
Risk Alma	4	15.18	3.167	-.486	-.125	5	20

Tabloda da görüldüğü gibi, ölçekten alınabilecek en yüksek puanlar düşünüldüğünde öğrencilerin "katılımcı lider" ve "ilkeli lider" boyutlarındaki öz algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin YKÖÖ toplam puan ortalaması 63.08'dir. YKÖÖ'nden alınabilecek en yüksek puan değerinin 85 olduğu göz önüne alındığında spor bilimlerinde eğitim alan öğrencilerin orta düzeyin üzerinde bir yaratıcı kişilik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir. Değişkenlerden elde edilen puanların normal dağılım özelliği için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 1.5 aralığında olduğu tespit edilmiş (Tabachnick ve Fidell, 2013) ve bu doğrultuda iki ölçekten de elde edilen verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır.

Tablo 2. Liderlik davranışlarına ilişkin öz algı ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişki (n=236)

Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı							
Katılımcı Lider		Kendine Güvenen Lider		İlkeli Lider		Kararlı Lider	
r	p	r	p	r	p	r	p

Yaratıcı Kişilik Özellikleri	.326**	.000	.237**	.000	.476**	.000	.303**	.000
Amaç Yönelimlilik	.171**	.008	.029	.652	.293**	.000	.156*	.016
Motivasyon	.357**	.000	.310**	.000	.410**	.000	.211**	.001
Merak	.141*	.031	.030	.649	.188**	.004	.204**	.002
Risk Alma	.164*	.011	.259**	.000	.323**	.000	.216**	.001

*p<.05 **p<.01

Yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin LDİÖAÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar ile YKÖÖ'nden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulguya göre, öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri ile liderlik davranışlarına ilişkin öz algılarının bazı alt boyutlar için birlikte arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda belirlenen araştırma sorusunun yanıtı olarak, spor bilimleri öğrencilerinin “Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algıları Ölçeği” puanları ile “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” puanları arasında bazı boyutlar için orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Bizim çalışmamızın aksine Çoban'ın (1999) yöneticiler üzerinde yaptığı araştırmada liderlik tarzları ile yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bakan ve Büyükmeşe'nin (2010) eğitim kurumu yöneticilerinin liderlik türleri ve güç kaynakları ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda değişimlere adapte olamayan, kendini sürekli geliştirerek yenilik yaratmayan, eskimiş ilkelerin yerine yeni ilkeler geliştirmeyen ve bu konuda gereken riskleri göze almayan yöneticilerin başarısız olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Bizim çalışmamız da bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Bir başka ifade ile yaratıcı kişilik özellikleri bulunan ve bunları geliştirecek olan bireylerin liderlik davranışlarına yönelik öz algılarının da olumlu yönde bir değişime uğrayacağı söylenebilir. DiLiello ve Houghton (2011) da yaratıcılık ve öz liderliğin geleceğin örgütsel liderlik kapasitesini birlikte artıracak önemli bir husus ve yaratıcı ve yenilikçi olmaya ayak uyduran çalışanların örgütlerine daha faydalı olacaklarını belirtmektedir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmada üniversite eğitimi alan öğrencilerin yaratıcı kişilik ve liderlik davranışları öz algılarının birlikte arttığı ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu göz önüne alındığında, öğrencilerin yaratıcı kişilik ve liderlik öz algılarının artırılmasına yönelik çalışmaların ya da derslerinin olması gelecekte çalışacakları kurumlarda daha başarılı olmak adına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yukl'a (1989) göre yaratıcı ve dürüst bir kişilik ile sosyal ve katılımcı bir ruha sahip olma bir liderde bulunması gereken özelliklerdir. Yaptığımız bu çalışmada da öğrencilerin “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” toplam puanı ve “katılımcı lider” alt boyut puanı arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Katılımcı liderin en önemli kişilik özelliklerinden birisinin yaratıcı kişilik özelliği olduğu ve örgütsel yaratıcılığa önem verdiği söylenebilir.

Yapılan çalışmada “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” toplam puanı ve “Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği” alt boyutlarından “kendine güvenen lider” alt boyutuyla düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alkin ve Ünsar (2007) bir liderin güven uyandırmasının ön şartının özgüven olduğunu belirtmişlerdir. Liderleri kendine güvenen ve paylaşılan hedeflere nasıl ulaşılacağını bilen kişiler olarak algılayan izleyicilerin lidere güvenlerinin artacağı ve onun stratejisini gerçekleştirebilmek için gönülden çalışacaklarını belirtmektedirler.

Bulgulara bakıldığında “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” toplam puanı ile liderlik davranışlarına ilişkin öz algı alt boyutu olan “ilkeli lider” arasındaki ilişki, diğer alt boyutlara ve toplam puana göre daha yüksek çıkmıştır. Bu doğrultuda ilkeli lider davranışına sahip öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin de gelişmiş olduğu söylenebilir.

“Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeğinin” toplam puanı ve “Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeğinin” “kararlı lider” alt boyut puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Kararların etkili bir şekilde verilmesi gerektiği düşünüldüğünde, bir liderin tüm liderlik stillerinden tamamen haberdar olması gerekir. Böylece esnek olabilir ve duruma özgü stiller uygulayabilir. Karar almada esneklik, duruma farklı bir bakış açısı getirme, yenilikçilik ve yeni fikirlerle risk almaya istekli olma, iyi konumlandırılmış bir iş organizasyonu oluşturabilen yaratıcı liderlerin özellikleridir (Bosiok, 2013). Bahsedilen çalışmada savunulan görüş bizim bulgumuzu destekler niteliktedir. Bir liderin kararlı olma özelliği onun yaratıcı kişilik özelliklerinin yüksek düzeyde olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde (Tablo 2) yaratıcı kişilik özelliklerinden “amaç yönelimlilik” ile “katılımcı, ilkeli ve kararlı liderlik” arasında düşük düzeyde, bir başka yaratıcı kişilik özelliği olan “motivasyon” ile “katılımcı, kendine güvenen ve ilkeli liderlik” öz algıları arasında orta, “kararlı lider” öz algısı arasında düşük düzeyde pozitif yönde, yaratıcı kişilik özelliklerinden “merak” ile “katılımcı, ilkeli ve kararlı lider” öz algısı arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve yaratıcı kişilik özelliklerinden “risk alma” ile “katılımcı, kendine güvenen ve kararlı lider” öz algısı arasında düşük, “ilkeli lider” öz algısı arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Önen ve Kanayran’ın (2015) araştırmasında, liderin başlıca görevlerinden birinin çalışanların örgütsel amaçlar doğrultusunda motivasyonlarını sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Çalışanları isteklendirmeye ve örgütte verimli çalışmaya yönelik kişisel ihtiyaçların karşılanması süreci olarak motivasyon sayesinde, liderler ve çalışanlar arasında bir etkileşim başlatılarak ve örgütsel hedefler doğrultusunda iş birliği yapılarak yüksek bir performansla ulaşmanın mümkün olabileceği ileri sürülmüştür. Bizim çalışmamızda öğrencilerin liderlik davranışına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özelliklerinden motivasyon arasında orta düzeyde ilişki bulunması yapılan çalışmalarını destekler niteliktedir. Dolayısıyla, liderin örgütte çalışanların motivasyonunu artırarak onları daha etkin ve verimli hale getirmesinin anahtar bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Bass’a (1990) göre, riske giren yöneticiler/liderler, riske girmeyenlere oranla daha ikna edici, etkileyici ve daha güven vericidirler. Erarslan’ın (2006) yaptığı çalışmaya göre risk alma, liderin geri adım atmayacağı bir yola girme cesaretini ifade eder. Liderin, önüne çıkan fırsatları iyi değerlendirmesi ve kullanmak zorunda olması önemlidir. Ortamın ve geleceğin belirsizliğine rağmen, lider, fırsat maliyetlerinin yanı sıra

potansiyel başarısızlık maliyetini de hesaba katmak durumundadır. Bu anlamda araştırmamızda risk alma ile ilgili elde edilen bulgu diğer araştırmacıları destekler niteliktedir. Bir başka ifade ile öğrencilerin liderlik öz algıları yükseldikçe risk alma özelliklerinin de yükselmesi onların gelecekte iyi birer yönetici ya da lider özellikleri sergileyebileceği anlamına gelebilir. Liderlik için yapılan tanımlardan da hatırlanabileceği üzere risk alabilen, insanları amaçları doğrultunda etkileyebilen bireyler lider kişiler olarak geçmektedir. Bu doğrultuda, risk almanın liderlik davranışları ile ilişkili bir unsur olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada spor bilimleri fakültesinde eğitim alan öğrencilerin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” toplam puanı ve “Liderlik Davranışlarına İlişkin Öz Algı Ölçeği” alt boyutlarından “katılımcı lider”, “ilkeli lider” ve “kararlı lider” arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler, “kendine güvenen lider” alt boyutuyla ise düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Alt boyutlar arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkilere bakılacak olursa “motivasyon” ile “katılımcı lider”, “kendine güvenen lider” ve “ilkeli lider” arasında ve “risk alma” ile de “ilkeli lider” arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki saptanmıştır.

Gündelik hayatın ve teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklere uyum sağlamak, mevcut problemlere yeni yaklaşımlar getirmek günümüz şartlarında oldukça önemli bir noktaya gelmiştir. Yeni koşullara ayak uydurmak için ortaya konan yaratıcı fikirler, yenilikçi adımlar, dinamik faaliyetler iş dünyasında ön plana çıkma ve diğer insanların önüne geçmek açısından sahip olunan kişisel özellikler ve liderlik davranışları oldukça önemlidir. Öğrencilerin liderlik özelliklerinin lisans döneminde gelişim gösterdiği ve öğrencileri güçlendirip donanımlı hale getirdiği çalışmalar tarafından da desteklenen bir konudur. Üniversite eğitiminin sağladığı imkanlar, projeler, çalışmalar ise öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini destekleyen fırsatlardır. Üniversite sonrası meslek hayatının başladığı düşünöldüğünde eğitim sürecinde öğrencilerin kendilerini kişisel özellikler açısından ne kadar tanıdığı ve edindikleri kazanımların ne derece farkında oldukları oldukça önemlidir. Bu nedenle bu araştırmanın konusu olan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak öğrencilerin kendilerine karşı liderlik algılarını ve yaratıcılıklarını geliştirmesi açısından önemlidir.

Bu çalışma, araştırmaya katılan ve Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören lisans öğrencileri ile sınırlıdır. Bu araştırmada kullanılan ölçüm araçları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmaması ve spor bilimleri alanında konu ile ilgili çok az sayıda çalışma bulunması araştırma verilerinin diğer çalışmalar ile karşılaştırılmasını güçleştirmiştir.

Gelecek çalışmalar için üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde eğitim gören öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri ile liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları arasındaki ilişki incelenerek daha fazla örneklem grubuna ulaşılabilir. Bu konu ile ilgili spor alanındaki farklı meslek grupları üzerinde araştırmalar yapılabilir. Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik davranışlarına

ilişkin öz algıları ve yaratıcı kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin orta düzeyde çıkmasının nedenleri araştırılabilir.

Yazar Notu: Bu çalışma 25-28 Nisan 2019 tarihleri arasında Alanya-Türkiye’de düzenlenen 2. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışmada kullanılan verilerin 2020 yılı öncesine ait olduğu ve etik kurallara uyulduğu araştırmacılar tarafından onaylanmıştır.

KAYNAKLAR

- Alkın, C., ve Ünsar, S. (2007). Liderlik özellikleri ve davranışlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 75-94.
- Amabile, T. M., Schatzel, E. A., Moneta, G. B., & Kramer, S. J. (2004). Leader behaviors and the work environment for creativity: Perceived leader support. *The Leadership Quarterly*, 15(1), 5-32. Doi: 10.1016/j.leaqua.2003.12.003
- Astin, A. W., & Astin, H. S. (2000). *Students have the power to lead*. Chapter 3 (Eds: Alexander W. Astin and Helen S. Astin, in: Leadership Reconsidered: Engaging Higher Education in Social Change), p. 18, W.K. Kellogg Foundation.
- Atar, E. ve Özbek, O. (2009). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Liderlik Davranışları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 51-59.
- Bakan, İ. (2008). Örgüt Kültürü Ve Liderlik Türlerine İlişkin Algulamalar İle Yöneticilerin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *KMU İİBF Dergisi*, 10(14), 13-40.
- Barron, F., & Harrington, D. M. (1981). Creativity, Intelligence, And Personality. *Annual Review of Psychology*, 32(1), 439-476. Doi: 10.1146/annurev.ps.32.020.181.002255
- Basadur, M. (2004). Leading Others To Think Innovatively Together: Creative Leadership. *The Leadership Quarterly*, 15(1), 103-121. Doi: 10.1016/j.leaqua.2003.12.007
- Bass, B. M., & Stogdill, R. M. (1990). *Bass & Stogdill's Handbook Of Leadership: Theory, research, and managerial applications*. Third Edition, New York: The Free Press.
- Bosiok, D. (2013). Leadership styles and creativity. *Online Journal of Applied Knowledge Management*, 1(2), 64-77.
- Bozyiğit, E. (2019). Sports manager training and leadership behaviors. *Journal of Education and Learning*, 8(2), 248-255. Doi: 10.5539/Jel.V8n2p248
- Bozyiğit, E., ve Sartık, Ş., (2018). Yöneticilik Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 47-59.
- Burke, W. W., & Litwin, G. H. (1992). A causal model of organizational performance and change. *Journal of Management*, 18(3), 523-545. Doi: 10.1177/014.920.639201800306
- Büyükköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çoban, S. (1999). *Yöneticilerin yaratıcılık düzeyleri ile liderlik tarzları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Personel Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, İstanbul.
- Değirmenci, c. H. (2012). *21. Yüzyılda Liderlik ve İş Dünyası*. İstanbul: Bilge Karınca Yayıncılık.
- Demir Uslu, Y. (2011). Örgütlerde Yönetimsel Etkinliğe Ulaşmada Yeni Bir Yaklaşım: Yaratıcı liderlik. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 419-444.

- DiLiello, T. C., & Houghton, J. D. (2006). Maximizing organizational leadership capacity for the future toward a model of self-leadership, innovation and creativity. *Journal of Managerial Psychology*, 21(4), 319-337. Doi: 10.1108/026.839.40610663114
- Eraslan, L. (2006). Liderlikte Post-modern bir paradigma: Dönüşümcü liderlik. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-32.
- Erçetin, Ş. (2000). *Lider Sarmalında Vizyon*. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keskin, N., ve Gündüz, E. (2019). Yaratıcı Liderlik Geliştirmede Enneagram Öğretisinin Rolü. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(2), 41-58.
- Kızıloğlu, A., Tabak, A., ve Erkenekli, M. (2012). *Örtük liderlik kuramı*. İçinde: A. Tabak, H. Şeşen ve T. Türköz (eds), Liderlikte güncel yaklaşımlar. 1. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Korkmaz, M. (2006). Okul yöneticilerinin kişilik özellikleri ile liderlik stilleri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(2), 199-226.
- Mutlu, T. O., Şentürk, H. E., Akoğlu, H. E., Çetinkaya, A., ve Ağılönü, A. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik davranışlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(SI2), 25-38. Doi: 10.33468/sbsebd.131
- Önen, S. M., ve Kanayran, H. G. (2015). Liderlik Ve Motivasyon: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 43-64.
- Özbek, O., ve Kızılyallı, M. (2017). Lisans öğrencilerinin liderlik davranışlarına ilişkin öz algıları: ölçek geliştirme çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4112-4122.
- Öztürk, M., ve Zembat, R. (2015). Okul öncesi yöneticilerinin yaratıcı liderlik özellikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 31, 455-467. Doi: 10.9761/JASSS2653
- Rolling Jr, J. H. (2016). Creative Leadership. *Art Education*, 69(2), 4-5. Doi: 10.1080/00043.125.2016.1141640
- Scott, D. S. (2014). *Contemporary Leadership in Sport Organizations*. Champaign, IL: Human Kinetics, Inc.
- Soemartono, T. (2014). Reconstruction of Education Policy in Jembrana Bali, Best Practices of Creative and Innovative Leadership Using Soft Systems Methodology-Based Action Research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 115, 269-282. Doi: 10.1016/j.sbspro.2014.02.435
- Sternberg, R. J., Kaufman, J. C., & Pretz, J. E. (2003). A propulsion model of creative leadership. *The Leadership Quarterly*, 14(4-5), 455-473.
- Stogdill, R. (1974). *Handbook of leadership: A survey theory and research*. New York: Free Press.
- Stoll, L., & Temperley, J. (2009a). Creative Leadership: a Challenge of Our Times. *School Leadership & Management*, 29(1), 65-78. Doi:10.1080/136.324.30802646404
- Stoll, L., & Temperley, J. (2009b). Creative leadership teams. *Management in Education*, 23(1), 12-18. Doi:10.1177/089.202.0608099077
- Şahin, F., ve Danışman, Ş. (2017). Yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği: Güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), S.750-763.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston, Pearson.
- TDK (2020). Yaratıcı düşünme. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1974*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 1 Nisan 2020)
- Tengilimoğlu, D. (2005). Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), S.1-16.

- Türksoy, A. (2008). *Futbolda sporcu tatmini ile antrenörlerden beklenen ve gerçekleşen liderlik davranışlarının tespiti*. Yayımlanmamış Doktor Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Uzunçarşılı, Ü., ve Özdayı, N. (1997). Okul yöneticilerinin yaratıcılık ile liderlik özelliklerinin araştırılması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 9 Sayfa: 359-367.
- Yukl, G. (1989). Managerial leadership: A review of theory and research. *Journal of Management*, 15(2), 251-289, Doi: 10.1177/014.920.638901500207
- Zel, U. N. (2002). *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zimmerman Oster, K., & Burkhardt, J. C. (2000). *Leadership in the making: Impact and insights from leadership development programs in U.S. colleges and universities*. Executive Summary. W.K. Kellogg Foundation.